

KNIHOVNA KAZATELE č. 23.

Rodičové, výchova a škola

ČILI UÝCHOVNÝ ÚKOL A UÝCHOV. PROSTŘEDKY
KŘEŠŤANSKÝCH RODIČŮ, JEJICH POVINNOSTI
Δ KE ŠKOLE A JEJICH PRÁVO NA ŠKOLU. Δ

Deset řečí o křesťanské výchově a škole.

NAPSAL ALFONS PRYČ,

farář v Horní Hynčíně.

Schváleno kněže-arcibiskupskou konsistoří v Olomouci,
dne 1. května 1908 č. 6221.

Ve prospěch Matice Cyrillo-Methodějské.

Cena K 1.40, poštou K 1.44.

V OLOMOUCI 1908.

Nakladatel R. PROMBERGER, knihkupec.

THEOLOGICA.

Pro dobu postní.

Davídek V., *Pomněnky a lilie*. Řeči k prvnímu sv. přijímání (78 str.) kor. 1.20.

Doležel J., *Příprava ku první zpovědi a sv. přijímání*. Díl I. Příprava ku sv. zpovědi. 70 hal. Díl II. Příprava ku prvnímu sv. přijímání. K 1.20. — *Příprava ku sv. biřmování*. 20 hal.

Prof. F. Janovský, *Beránek Boží*. Sedmero postních kázání. Cena místo kor. 1.20, pouze 80 hal.

Kubis D. J., *Renovemur in Christo!* Obnovme se v Kristu. Cyklus postních kázání. Cena 70 h, poštou 72 h.

Soukup Rob. Fr., *Postní promluvy o posledních věcech člověka*. (Připojeno kázání na Velký pátek.) 90 hal.

Zlámal Vikt., *Velký den*. Modlitby a zpěvy ku slav. prvnímu přijímání. (57 str.) 32 hal. **Na 5 výtisků 1 zdarma!**

Meth. J. Zavoral, *Virou ku štěstí*. Šest konferenčních řečí pro dobu postní. Cena místo kor. 1.20, pouze 80 hal.

V. Kubiček, *Obrazy z umučení Páně*. Sedmero řečí svatopostních. Cena 60 h.

Goffine, *Postilla*, vydání se 6 barvotisky a 140 dřevorytinami (714 str.) kor. 8.—, váz. kor. 11.—.

Pro měsíc květen.

Jan Bělina, *Maria, útočiště hříšníků*, kor. 2.20.

Janovský Frant., *Rosa Mystica*. Sváteční kázání Marinská, obsahující 21 obšírných řečí na všeliké slavnosti Matky Boží. K 1.50.

Weninger-Parobek, *Královna máje*, rozjímání o záračných událostech Lourdských na každý den měsíce Mariánského. 426 str. 2 K.

Řehák J., *Královně májové*. Pobožnost májová upravená pro tři roky (154 str.) 1 kor. 20 hal.

Alfons Pryč, *Důstojnost Matky boží a čest jí příslušná* čili kdo, proč a jak uctívati má Pannu Marii, 32 úvahy májové, jež hodi se též na výroč. svátky mariánské. Cena 2 K.

Eucharistika.

Blokša J., *Sbírka eucharistických promluv* ku měsíčním schůzím arcibiskupství věčného klanění atd. (72 str.) 90 hal.

Skalik Fr., *Jiskry eucharistické*. Pro vzdělanější věřící jest kniha tato výborným duchovním čtením. Cena brožovaného výtisku 1 kor., v eleg. vazbě plátěné se zlat. ořizkou 2 kor., v eleg. vazbě kožené K 2.40.

Strnad Al., *Svatý růženec a Nejsv. Svátost Oltářní*. K 1.60. Doufám, že nyní, zvláště kdy účta k Nejsv. Svátosti tak utěšeně se vzámá, spískem tímto posloužíme.

Zmeškal Fr., *O salutaris Hostia* čili mše svatá a kněz! 33 rozjímání na památku třiatřicetiletého života Ježíše Krista na zemi. (164 str.) 2 K.

Davídek V., *Věrný přítel kazatelů*. Snadné řeči na neděle a svátky, jakož i rozmanité příležitosti s úvody a příklady, zejména pro ty, kteří pro přílišné a nenadálé práce nemívají pokdy k samostatnému kázání. Díl I., kor. 1.60, díl II. (konec) kor. 1.80.

Prof. F. Janovský, *Sláva na Výsostech Bohu!* Kázání na posvátnou dobu Vánoční. Cena kor. 1.60.

Fr. Jirásko, *Praktické promluvy k mládeži* v příkladech na celý školní rok. I. Cena kor. 2.60.

Lobry J. B., *Populární katechetická kázání*. I. Výklad Creda. II. Výklad Desatera. III. Modlitba Páně. Pozdravení andělské. Mše svatá. — Upravil Method Zavoral, opat strahovský. Stran 702. Cena všech tří dílů 6 K, poštou kor. 6.30.

Markrab Kl., *Kázání na nejznámější menší aneb nezasevěčené svátky církev. roku* (366 str.) kor. 1.80.

Waschitz Ed., *Přijetí biřmování bez náležité přípravy jest svatokrádeží*. Cena K 1.—. K tomu: Modlitby pro biřmovance a biřmované. Cena 6 haléřů. (10 výtisků 40 haléřů).

Různé.

V. Auera-Dra Ehrmanna, *Obrázkový životopis Svatých pro školu a dům*. K 2.—.

Kachník, Dr. Jos., *Historia philosophiae*. 2 kor.

Fr. Kalvoda, *Praktický výklad malého katechismu*. (333 str.) Váz. v plátně kor. 1.80.

Spirago, *Katolický katechismus lidový*. Sv. I. Věrouka (265 str.) 2 kor.

Svazek II. Mravouka. (299 stran) 2 kor.

Sv. III. O prostředcích milosti (288 str.) 2 K.

Příklady vyjdou koncem roku 1908.

Pismo svaté v obrazech, barvotisky na kartónech velikosti 20/14 cm 5 řad star. z. po 12 obr., 5 řad nov. z. po 12 obr. Cena 1 řady K 2.40.

Kam nechceš? Kniha výstrah, obsahující líčení soudů Božích na věčnosti a udávající prostředky proti nim, sepsal Dr. Kar. Lev Řehák. Část prvá (361 str.), jež vykládá pravdy o očistci v příčině spravedlnosti i slitovnosti Boží v podobě 30 pobožností na měsíc listopad atd. Cena brož. kor. 2.40, v plátně s červenou ořizkou v pouzdře kor. 3.20, v hladké černé kůži s pravozlatou ořizkou v pouzdře kor. 3.80, v koží kůži, elegantní s pravozlatou ořizkou v pouzdře kor. 4.40. — Část druhá obsahuje pobožnosti církevní za dušičky v očistci. Cena kor. 1.60, v plátně s červenou ořiz. kor. 2.40, v kůži se zlatou ořizkou kor. 2.90, v kůži koží se zlatou ořizkou kor. 3.60.

Oba díly společně v jedno vázané v plátně K 5.—, v kůži hladké K 6.—, v koží kůži K 7.50.

Každá část jest o sobě úplná a tvoří celek. Račtež laskavě dobrou knihu tuto doporučovati.

Prof. Frant. Janovský, *Práce křesťanstvím posvěcená a sv. patronové její*. Rozšíření největšího zaslouhuje mezi katol. spolky, hlavně tovaryšskými a řemeslnickými. Za poloviční cenu, místo 1 K, pouze 50 hal.

Kráčmer M., *Dějiny metrop. chrámu sv. Václava v Olomouci*. S 20 vyobr. 7 K. Nejdůkladnější dílo velkolepého domu na základech původních pramenů sepsané.

Pesch Til., S. J., *Život dle náboženství*. Příruční knížka pokynů a modliteb. S oceľorytinou Dle 7. vydání německého na jazyk český převedl P. Placidus Buchta. 2. vydání. (505 a III. a XIII. str.) kor. 1.60, v plátně s červenou ořizkou vázaná kor. 2.60, v kůži se zlatou ořizkou kor. 3.60, nádherná vazba 5 korun.

Sv. Hostýn. Kratičký popis, dějiny s 10 pohlednicemi atd. **Na 5 výt. 1 zdarma!**

Rodičové, výchova a škola

čili:

výchovný úkol a výchovné prostředky
křesťanských rodičů,
jejich povinnosti ke škole a jejich práva na školu.

10 řečí o křesťanské výchově a škole.

Napsal

ALFONS PRYČ,

farář v Horní Hynčíně.

Schváleno kn. arcib. konsistoří v Olomouci dne 1. května 1908 č. 6221.

V Olomouci 1908.

Nakladatelství R. Prombergra, knihkupectví.
Kníž. arcib. knih- a kamenotiskárna.

Poznámka.

Kázání tato možno konati:

1. Jako souvislý cyklus;
2. ve třech samostatných oddílech:
 - a) Výchovná povinnost rodičů;
 - b) výchovné prostředky;
 - c) povinnosti křesťanských rodičů ke škole a jejich práva na školu;
3. každé samostatně. Jest mnoho evandělních a epištolních perikop, jež svým textem poskytují příležitost mluvit o tomto předmětu. Netřeba je jmenovati.

Dvou posledních řečí možno použiti také za veřejné, spolkové přednášky. Tu ovšem možno leďacos ještě doplniti a zdůrazniti, co na kazatelně říci se nedá.

I.

Výchovná povinnost' rodičů.

Řeč první.

Ježíš řekl jim: Nechte dítek a nebraňte jim ke mně jíti; nebo takových jest království nebeské. (Mat. 19. 14.)

Drazí v Kristu! Člověk jest nejdokonalejším pozemským tvorem, králem viditelného stvoření. Ale žádný tvor nepřichází na svět tak nedostatečně připraven na život a jeho potřeby jako právě člověk. Bez veliké a dlouhotrvající péče nutně by zhynul. — Nerozumným živočichům dán Stvořitelem zvláštní přirozený pud, který hned nebo brzo, jakmile zvíře nabylo života, dokonale jest vyvinut a dostačí, aby zvíře zachovalo život a vyhovělo svým potřebám a svému určení v přírodě. Ale za to zase zvířata, nemajíce rozumu, nejsou schopna pokroku. Jak žila a pracovala před tisíci lety, tak žijí a pracují dnes; jak počínala si v prvních dnech života, tak počínají si, pokavad žijí. Pud jejich zůstává vždy stejným, nevyvíjí a nezdokonaluje se.

Jinak člověk. — Jaký to rozdíl, posluchači milení, mezi člověkem dospělým a nemluvnětem v plénkách! Odkud ta veliká změna? Člověk má rozumnou a svobodnou duši. Ale mohutnosti její dřímou takoruka v nevyvinutém těle, a teprve volným postupem vyvíjí se člověk nejen tělesně, nýbrž také rozumem a vůlí, duševně a mravně. Rozumem nabývá bezpočetných poznatků, proniká tajnosti stvoření, vůlí svou provádí obdivuhodná díla a ovládá přírodu.

Vychování pak jest onou silou, která vybavuje spoutané ony mohutnosti duše, která je probouzí k životu, aby rostly, dozrávaly a činně se projevovaly. Právem se tedy praví: „Vychování tvoří člověka.“

Víme však, přátelé v Kristu, že před člověkem prostírá se dvojí cesta: pravdy nebo bludu, dobra nebo zla. — Vychování, jež vzdělává rozum a vytváří vůli, rozhoduje o tom, co z člověka

bude, zda přítel pravdy a ctnosti, člověk šlechetný, či nešťastná oběť bludu a hříchu, člověk nešťastný a zločinný. Hle, milení, jak důležité jest vychování!

A kdo vychovává člověka? — Rodina, škola, církev a stát a pak skutečný život, t. j. osoby, s nimiž se člověk stýká, poměry, v nichž žije. Tím vyjádřeno vychování v širším smyslu, které trvá až do smrti, připravujíc člověka na věčný jeho cíl. Je to soubor všeho, co působí na duševní a mravní vývoj člověka.

Od tohoto vychování rozlišovati dlužno výchovu v užším smyslu, která vzdělává a pěstí dítě a mladého člověka, než sám se stane schopným, aby volil a určoval samostatně svou životní dráhu. — Vychování toto obstarává rodina a škola. A tu zase říci dlužno, že prvním a nejhlubším základem budoucí povahy a osudu člověka jest výchova rodinná. Žádný z následujících výchovných vlivů nesetře úplně výrazné rysy, kterých nabyla povaha dítěte výchovou rodinnou. Jakým stal se člověk vlivem otce a matky, takovým v jádru zůstane po celý život. Všeobecným příslovím jest, jak praví Písmo sv., „že mládenec, ani když se sestará, neuchýlí se od cesty, kterou dal se z mládí. (Přísl. 22. 6.)

Jak nesmírně tedy důležité, nejmilejší, aby rodičové děti své dobře vychovávali. Víme však dále a jsme přesvědčeni, že křesťanská víra jest nejúplnější pravdou a nejbohatším zdrojem dokonalosti. Proto dobré vychování znamená totéž jako křesťanské vychování.

Důležitost jeho je taková, milení v Kristu, že zasluhuje důkladné a všestranné úvahy. Na to však nestačí jen jedna promluva. Rozebereme tedy otázku o výchovné povinnosti křesťanských rodičů několika úvahami. Napřed promluvíme o důvodech, jež zavazují rodiče, aby děti své křesťansky vychovávali, a pak pojednáme o prostředcích, jimiž rodičové této své povinnosti dostáti mohou a mají.

Dnes tedy, drazí moji, ukážeme, „že křesťanští rodičové povinni jsou Bohu, aby děti své křesťansky vychovávali“.

Světlo nebeské milosti osvítiž nás!

* * *

I. V Kristu shromáždění! Výchova, jako každá jiná rozumná práce, musí míti určitý účel, kterým řídí se zásady výchovné, celý směr a způsob výchovy. — Křesťanská víra učí nás, že Bůh, stvořiv člověka, vytknul mu vznešený cíl — sebe sama. Člověk stvořen jest k obrazu a podobnosti Božímu; duše jeho, obdařená rozumem a svobodnou vůlí, jest přirozeným obrazem Božím, nadpřirozená milost tvoří z duše nadpřirozený obraz Boží, a blaženým patřením na Boha v nebi má býti dovršen tento po-

svátný poměr k Bohu. Nauka křesťanská vyjadřuje to, pravíc, že Bůh stvořil a určil člověka k nadpřirozenému cíli.

Není tedy člověk tvorem pouze pozemským, jehož život a úkol časnou smrtí jest ukončen. Nikoli, drazí moji! Život pozemský jest jen přípravou na posmrtný, věčný život u Boha. Jakou pak tato příprava býti má, zjevil nám Bůh křesťanskou pravdou. Ta praví nám, že nejvlastnějším naším úkolem na světě jest, abychom Boha poznávali, ctili a milovali, jemu sloužili a tím hodnými se stali věčného života a blaha u Boha. Nic jiného na světě není důstojným předmětem snah člověka a nic také neukojí jeho duši, než to jediné: žítí pro Boha a dle zákona jeho již zde na zemi a patřiti a sdíleti slávu jeho na věčnosti. Kristus Pán vyjádřil to, řka: „Co platno člověku, byť celý svět získal a na své duši zkázu trpěl.“ (Mat. XVI. 26.) A sv. Augustin: „Neklidno jest srdce naše, dokud nespočine v tobě, ó Bože.“

1. A teď uvažujme, nejmilejší! — Každé dítě jest od prvního okamžiku svého života přirozeným obrazem Božím a určeno pro Boha. Vychování pak má tento obraz Boží vyvinouti. Rozum má býti sycen pravdou, vůle naváděna k dobru, srdce ušlechťováno, aby člověk nejen tělesně, nýbrž i duševně a mravně rostl a sílil, úkol svůj životní pochopil a vyplnil a svého posledního věčného cíle dospěl.

K tomu přistupuje dále, rodičové křesťanští, že děti vaše brzo po svém narození křtem sv. přijaty byly do viditelné říše Boží na zemi — do církve a tím povýšeny do nadpřirozeného řádu. Bůh odpustil jim vinu hříchu dědičného, přijal je za děti své a chce, aby skutečně též jako děti Boží svatě žily a kdysi dědici jeho věčného království se staly.

Jak to však možno, když vlivem hříchu dědičného rozum i vůle jest nakažen a ku zlému se kloní? — V ý c h o v a, drazí moji, a především výchovná péče vaše, rodičové křesťanští, ukazovati má dítě pravou cestu. Na vás nejvíce záleží, zda dítě vaše vyplní svůj úkol životní a dojde věčného cíle.

Proto, rodičové drazí, nezapomeňte nikdy, že děti vaše jsou zároveň dětmi Božími, že je tedy nesmíte vychovávatí libovolně, jenom snad pro časný život, jenom ledabylo a nedbale, nýbrž jak toho žádá nadpřirozená důstojnost dětí vašich: dětí královských, dětí Božích. — Nezapomeňte, že děti vaše, jakmile jen mluvíti dovedou, začnou volati k Bohu: „O t ě e n á š, j e n ŝ j s i n a n e b e s í c h.“ — Bůh jest otcem všech nás a tudíž i dětí vašich. Ba právě nevinné děti jsou Bohu nejbližšími a nejmilejšími. Ježíš Kristus, věčný Syn Boží, prohlašuje: „Kdo by přijal jedno takové pacholetě ve jménu mém, mne přijímá!“ (Mat. 18. 5.) A vina k sobě laskavě děti, volá: „Takových jest království nebeské.“ (Mat. 19. 14.)

Již z toho tedy, že člověk pro Boha stvořen jest a pro Boha žiti má, vysvítá, rodičové křesťanští, přísná povinnost, abyste děti své křesťansky vychovávali.

2. Ale ještě více možno zdůrazniti důležitost této povinnosti.

Víra naše učí, že Bůh ustanovil manželství a rodinu také k tomu účelu, aby děti po dobu své nedostatečnosti měly jistou ochranu, pěstouny těla a vychovatele duší. Katechismus praví výslovně, že povinností manželů jest, aby děti své křesťansky vychovávali. Proto prohlásil Kristus Pán manželství nerozlučitelným. Neboť kde jest manželství jen chvilkovým, rozlučitelným svazkem, tam není rodiny, tam není řádné výchovy. Proto povýšil Kristus Pán manželství na svátost, která skýtá manželům zvláštní pomocnou milost, aby dovedli děti své skutečně křesťansky vychovávat.

Proto také dal Stvořitel rodičům takovou lásku k jejich potomstvu. Praví sám, že není na světě lásky nad lásku mateřskou, která nezapomene na dítě, i když je všecko opustilo.

Tato vaše výchovná povinnost, rodičové křesťanští, vysvítá také z veliké důstojnosti, kterou udělil vám Bůh, požehnáv manželství vaše dětmi. — Sv. Pavel píše Efeským, že všeliké otcovství má svůj původ z Boha. Vy, rodičové milí, jste zástupci Božími, a to prvními a nejpřednějšími; neboť desatero Božích přikázání hned po povinnostech k Bohu prohlašuje povinnosti k rodičům. A jak důrazně! „Cti otce svého a matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.“ — Z toho vyplývá, rodičové drazí, vaše důstojnost a vaše práva, ale zároveň také vaše povinnost. Praví tu Bůh: „Děti ctěte a milujte rodiče své jako mé zástupce!“ Ale zároveň též: „Rodičové, milujte děti své jako děti mé a vychovávejte je pro mne!“

Kolik záležitostí Bohu na dětech, jasno dále z toho, že i nejnepatrnějšímu dítěti přiděluje anděla strážce, aby mu vnitřním vnuknutím ukazoval pravou cestu a chránil i tam, kde rodičové dítěti ochrany poskytnouti nemohou. — Jak zjevna tu otcovská péče Boží o děti a jak důtklivě vyzývá vás tím Bůh, abyste, rodičové křesťanští, sami též byli strážnými anděly dětí svých a vedli je k Bohu! —

3. Ale ještě něco, rodičové křesťanští, musí vám býti připomenuto. Vy sami zavázali jste se, že chcete děti své vychovávat pro Boha. — „Kdy pak a čím“, otážete se? — Když Bůh křtem sv. přijímá dítě vaše do věřící rodiny své, žádá po něm, aby odřeklo se ďábla a všech skutků jeho, a zároveň slibuje mu život věčný, bude-li jen milovati Otce nebeského a sloužiti mu celým svým srdcem.

Dítě slibuje to ústy kmotrů svých. Ale vy, rodičové milí, když posíláte dítě ke křtu, zavazujete se tím, že křesťanskou

výchovou dítě své k Bohu povedete. Bohu jste je tím zasvětili, on je přijal za své dítě, prozatímně je vaší péčí svěřil a žádati je po vás bude na věčném soudě.

V pohanském Římě byl otec neobmezeným pánem dítěte. Dokud nevzal novorozence do náručí a neuznal svým, nemělo dítě práva na jeho otcovskou lásku a péči, ba ani na život. — Když v pohanské Spartě narodilo se dítě, rozhodoval státní úřad, zda žítí smí, či zda má být usmrceno. A podobně tomu posud v mnohých pohanských krajinách.

Jinak učí křesťanství. Ani rodičové ani stát nejsou neobmezenými pány dítěte. Dítě na prvním místě patří Bohu, jenž zákonem svým je chrání, ještě než se narodilo, hájí je v bezmocném dětství a přísně žádá, aby rodičové všemožně pečovali o vývoj těla i duše dítěte řádným vychováním. — Křesťanství učí, že děti lidských rodičů jsou spolu dětmi Otce nebeského, že jsou darem, jímž On požehnal manželství vaše, rodičové křesťanští, že pro Boha žítí a v Bohu svůj cíl a blaho naléztí mají.

Kdo může je však poučiti o tom lépe než vy, rodičové milení? Kdo spíše mluvití může k nim o Bohu, kdo vštěpovati může jim důtklivěji úctu, lásku a poslušnost k němu? Kdo buduje základ budoucí jejich povahy, kdo řídí první kroky jejich životní dráhy než vy, rodičové milí? Kdo rozhoduje více, zda zbloudí z pravé cesty, či zda dojdou blaženého cíle?

Hle, rodičové drazí, povinnost vaše, abyste děti své vychovávali křesťansky!

II. Aby však závaznost této povinnosti ozřejměla vám, rodičové křesťanští, ještě více, uvažujme o ní ještě podrobněji se zvláštním zřetelem na jednotlivé božské osoby.

Povinni jste Bohu Otci, abyste děti své vychovávali křesťansky. — Bohu Otci připisujeme stvoření. Jeho požehnáním stali jste se rodiči; on vdechl plodu krve vaší nesmrtelnou duši, obdařil děti vaše znamenitými dokonalostmi těla a ducha, učinil je obrazem svým přirozeným a nadpřirozeným, určil je pro život věčný a slávu nebeskou. Jsou kvítkem nebes péči vaší svěřeným, jež růstí a kvéstí má na světě pro Boha, a když smrtí zvadne na zemi, kvéstí v nehynoucí kráse na věčnosti. — Pro koho tedy pěstovati máte, rodičové křesťanští, děti své více než pro Boha? Na koho má rozum jejich mysliti častěji, komu má vůle jejich sloužiti horlivěji, komu má celý jejich život věnován býtí více než Bohu, jejich Stvořiteli, Pánu a Otci nebeskému? A čím vyhovíte, rodičové drazí, svatému svému úkolu? Dobrým, křesťanským vychováním dětí svých.

Alban Stolz vypravuje: „Znal jsem velmi zbožnou šlechtickou rodinu. Měli jediné děvčátko, které svou velikou zbožností rodičům úplně se podobalo. Když bylo děvčátku asi pět let, přišlo s rodiči

do lázní v Badenu. Jednou ve společnosti začali dva vznešení páni, neznabozi, mluvit posměšně a rouhavě o Bohu. Nikdo netroufal si odporovati. Tu vnukl anděl strážce nevinnému dítěti: „Povstaň, dítě, a neboj se!“ A pětileté děvčátko vstalo, postavilo se před ony vznešené rouhače a vážně řeklo: „Tak se o Pánu Bohu nemluví; to není dobře!“ — Oni dva urození sprosfáci se jistě již dávno tak nezastyděli jako v tu chvíli; oněměli, jako by je byl zakřikl hlas s nebe. Celá ostatní společnost dojata byla mimovolnou úctou, a starý jeden pán nemohl se přemoci, aby neřekl: „Máš pravdu, dítě, tak se o Pánu Bohu nemluví.“

Posluchači milení! Když Kristus Pán slavně vjížděl do Jerusalema, pozdravovaly jej radostně také děti. Zákonníci horšili se pro to; a tu odpověděl jim Kristus Pán slovy Starého zákona: „Nikdy-liž jste nečetli: Z úst nemluvňátek a těch, jež prsy požívají, dokonal jsi chválu?“ (Mat. 21. 16.)

Rodičové křesťanští! Snažte se, aby děti vaše hned v útlém mládí vzdávaly česť Bohu, Otci svému nebeskému! —

Povinni jste dále, rodičové milí, Kristu, abyste děti své vychovávali křesťansky. Již slovo „křesťanské vychování“ naznačuje, že se má díti dle Krista a pro Krista. — Pánu Ježíši, druhé božské osobě, připisujeme vykoupení světa. On je Spasitelem i vašich dětí; ba přijal člověčenství se zvláštním zřetelem na děti. Sám dítětem byl, aby dětkám příkladem býti mohl. Byl a je vždy nejlepším jejich přítelem; stále platí milostná jeho slova: „Nechte dítěte a nebraňte jim ke mně přijíti!“ (Mat. 19. 14.) Jest učitelem, který slovem a příkladem nejlépe ukazuje dětem jejich povinnosti. Zároveň je také nejkrásnějším vzorem všech vychovatelů. Přísným „běda“ hrozí všem, kdož pohoršují děti. A toto hrozivé „běda“ týká se nejprředněji vás, rodičové! Neboť kdo zaviňuje snáze zkázu dětí než nedbalost rodičů? Kdo raní duše jejich nebezpečněji, nežli špatný příklad rodičů?

Velikého tedy bezpráví na Kristu dopouštějí se rodičové špatnou výchovou dětí svých. Hříchy dětí obnovují utrpení Kristovo. Hyne-li duše dětí, na zmar přichází vykoupení Páně a spasná cena svaté krve jeho.

Dojemně vyjadřuje to zbožná Kateřina Emmerichova, vypravujíc ve svém vidění: „Viděla jsem nemluvňátko Ježíška a patřila, jak mnoho dětí, přistupujíc k jesličkám, milého Ježíška trýznily. Matka Boží nebyla přítomna, aby jej chránila. — Děti přicházely s rozličnými metlami a bičíky a bily jej ve tvář, jež krvácela; jiné přicházely s trním, kopřivami a rozmanitými hůlečkami. Jedno přišlo s tenounkou metličkou asi jako klásek a dotíralo se na něho. Ježíšek bránil se, nastavuje ručky, ale děti byly do nich nemilosrdně. Ano některým i sami rodičové pletli ty metly.“ —

Chcete. rodičové křesťanští, také svým dítkám plésti metly na Krista Spasitele? Chcete, aby nedbale byly vychovány a hned v mládí aby hříchy svými šlehalý Krista Pána? Chcete, aby snad později docela na něho zapomněly, nevěrou jej zradily a jeho urputnými nepřátely se staly? — Ulekaně voláte: „Nechceme, nechceme.“ — Věřím vám rád, že necincete, rodičové drazí. Ale to nestačí. Nechcete-li, aby dítky vaše žily bez Krista a byly proti Kristu, pak nastává vám povinnost, abyste je vychovávaly dle Krista a pro Krista.

Otcové a matky! Buďte svým dítkám tím, čím byl Kristus Pán celému světu. On byl Učitelem lidstva; vy buďte dítkám svým učiteli křesťanského života slovem a příkladem. — Kristus Pán byl obětí a zásluhami svými Veleknězem lidstva; vy buďte kněžími rodin svých velikou obětavostí a modlitbou. — Kristus Pán zákonem svým jest Pastýřem a Králem; vy buďte pečlivými pastýři a vůdci dítek svých křesťanskou kázní přísnou a přece laskavou.

To jest, rodičové milí, právě křesťanské vychování, které způsobí, že již maličcí, nedospělé ještě děti vaše, jejich srdce, ústa a život hlásati budou chválu a česť Krista Spasitele.

Pro lásku Kristovu k vám a pro lásku vaši k němu prosím a zapřísahám vás, rodičové křesťanští, dbejte o takové vychování dítek svých!

Konečně povinni jste, otcové a matky, Duchu svatému, abyste děti své vychovávali křesťansky. — Duchu svatému, třetí božské osobě, připisujeme posvěcení lidstva.

Křtem svatým posvětil Duch svatý i dítky vaše, rodičové křesťanští, a posvěcuje je dalšími svátostnými milostmi a dary. Dítky vaše jsou chrámem Ducha svatého, krásným a čistým dětinou nevinností, nebo aspoň méně poskvřeným než hříchem zneuctěná srdce dospělých. Nevíte ani, kolik v duši jejich dřímá skrytých darů Ducha svatého, netušíte ani, kolik snad pro ně chystá vzácných milostí a co z nich vytvoří.

Leonidas, otec slavného církevního spisovatele Origena, proslulého zbožností a učeností, pozoroval záhy neobyčejné vlohy syna svého. Pěstoval je pečlivě a vzdělával jej horlivě ve vědách světských i ve vědě posvátné. Každodenně četl a učil se s ním Písmu svatému. Malý Origenes věnoval Písmu svatému takovou horlivost, že otec nemohl často ani vyhověti všem jeho otázkám, které ukazovaly bystrost ducha hochova a hloubavostí svou často přesahovaly meze dětské chápavosti. S přísnou tváří krotíval mnohdy Leonidas zvědavost Origenovu, ale v duši radoval se z bohatého nadání synáčka svého a děkoval Bohu, že uštědřil dítku jeho takové vlohy. Často, když hošík spal, otec odhrnuv příkrývku políbil mu s úctou prsa jako živý chrám, do nějž Duch sv. uložil tak vzácné dary.

Otcové a matky křesťanské! Dítka vaše jsou posvěceny Duchem svatým, a vy je máte posvěcovati dále slovem, příkladem a modlitbou. Máte střežiti svatou nevinnost jejich, vzdalovati od nich všecko hříšné porušení a zneuctění. Duše dítek vašich jsou schránkou, do níž Duch sv. uložil vzácné poklady, seménka pravdy a ctnosti. Vaší povinností, rodičové milí, je, starati se, aby seménka ona nezůstala mrtva, neležela ladem, nýbrž aby rostla a vydala ovoce spravedlivého, křesťanského života. — Posvěcující milostí svou učinil Duch sv. z dítek vašich miláčky Boží, nesčetné milosti jiné má pro ně pohotově a nabízí jim stále, aby zůstati mohly svatými a dosáhly nevýslovně vznešeného cíle na věčnosti.

Ó dbejte toho snažně, prosím vás, rodičové drazí, aby dítka vaše nestaly se předmětem hněvu Božího, služebníky hříchu, kořisti pekla a otroky zlého ducha!

Čím můžete tomu zabrániti? Dobrým, křesťanským vychováním pracujte o to, aby na dětech vašich nebyla zmařena milost Ducha svatého. Ať hlásají děti vaše svatým, křesťanským svým životem česť a slávu Ducha svatého — Posvětitelé.

Tím, drazí moji, octli jsme se na nejvyšším bodu své dnešní úvahy, ve výši, kde výchovný úřad rodičů září nejjasnějším leskem, kde však též nejplněji se jeví výchovná povinnost křesťanských rodičů. Proto skončíme! —

Sv. Řehoř Veliký praví, že nejposvátnějším dílem jest spolupůsobiti s Bohem o spásu duší. Vám, rodičové křesťanští, přidělen důležitý úkol na velikém díle tom. Dítka vaše jsou záhonem, jež obdělávati máte pro Boha, na němž vypěstovati máte vzácnou pšenici do stodoly Boží.

Kdykoli tedy, rodičové milí, pohlédnete na dítka své, třeba chudé, slabé a zmrzačené, vzpomeňte, co v tom útlém těle skryto jest: vznešené, královské dítě Boží. Vzpomeňte dále, že vy sami jste zástupci Božími u dítěte. Vzpomeňte, čím býti máte: spolupracovníky Boha Stvořitele, Vykupitele a Posvětitelé. Křesťanskou výchovou působiti máte, aby dítka vaše, tvorové Boží, k obrazu Božímu stvoření, Kristem vykoupení a Duchem sv. posvěcení, staly se hodnými lidmi, dobrými křesťany a kdysi blaženými nebešťany.

Jménem Božím prosím vás, otcové a matky, konejte svědomitě svou povinnost! Vychovávejte křesťansky dítka své a Bůh Stvořitel, Vykupitel a Posvětitel váš i dítek vašich, Bůh Otec, Syn i Duch sv. žehnej vám a pomáhej vám v tom svou milostí. Amen.

Řeč druhá.

Pobožnosť jest ke všemu užitečna, majíc zaslíbení nynějšího života i budoucího. (Tim 4. 8.)

Milení posluchači! Sv. apoštol Pavel srovnává život náš s během o závod, který zvláště u starých Řeků velmi byl oblíbeným. Kdo první doběhl k cíli, odměněn byl vítězným věncem. — Cílem, za nímž my, nejmilejší, běžíme, je šťastná věčnost u Boha. — Je tu však veliký rozdíl. Při onom starodávném běhu závodním dostal odměnu pouze jeden, kdo totiž první dospěl k cíli; nám však Bohem slíbena odměna všem, jen když správně spějeme za cílem. Tam dobyl si vítěz toliko věnce vadnoucího, čili jak praví sv. Pavel, porušitelného, nám však přichystána koruna neporušitelná.

Rodičové křesťanští! Dítka vaše jsou také závodníky o neporušitelnou korunu věčné slávy. Dokud však nejsou schopny, aby samy kráčely pravým směrem za cílem, máte vy je vésti a zároveň připravovati, aby i později vytrvaly na správné cestě a nedaly se z ní svést. A co jiného je tímto vedením a přípravou než dobré křesťanské vychování? — Víte již, že povinni jste Bohu, abyste dítky své křesťansky vychovávali. Neboť Bůh je stvořil a určil pro sebe; on jest jejich původem a cílem. — Ale tím, drazí moji, že žijeme pro Boha a dospíváme k věčnému spojení s Bohem, plníme také svůj životní úkol a dosahujeme svého nejvlastnějšího cíle. Žalmista Páně volá: „Co jest mi na nebi krom tebe, a bez tebe co jsem chtěl na zemi? Bůh srdce mého, a díl můj jest Bůh na věky.“ (Žalm 72. 25. 26.)

Hle, rodičové milení, druhý důvod, proč máte dítky své křesťansky vychovávat. Nechcete-li, aby dítky vaše byly nešťastny časně i věčně, jest se vám co nejpečlivěji starati, aby byly dobře křesťansky vychovány.

O pravdě této dnes, nejmilejší pojednáme: Určitě vyjadřena, zní:

„Rodičové jsou povinni věčnému i časnému blahu dítek svých, aby je křesťansky vychovávali.

Svatý Duchu pravdy, provázej nás milostí svou!

*

*

I. Rodičové křesťanští! Povinnost vaše, abyste dítky své křesťansky vychovávali, jest povinností spravedlnosti a lásky k dětem vašim. Mají ony právo, aby došly blaženosti věčné, a aby byly, pokud možno, šťastnými již na světě. Bůh je stvořil pro věčnou blaženost a rodičům uložil, aby jim k tomu dle možnosti napomá-

hali. — Ale ještě více učinil Bůh. Aby ještě lépe zajistil dobrou výchovu dítek, dal rodičům velikou lásku k dítkám jejich, lásku, která všemožně se snaží, aby dítkám zabezpečila štěstí.

Tedy spravedlnost a láska zavazují vás, rodičové křesťanští, abyste dbali věčného i časného blaha dítek svých. Čím dostojíte tomuto závazku, rodičové milí? Dobrým, křesťanským vychováním dítek svých. Nemáte k dětem svým povinnosti vyšší než tuto. Neboť co je člověku nejpotřebnějším? V čem záleží právě štěstí člověka? Aby dobrým životem připravoval se na šťastnou smrt a blaženou věčnost.

Uvažme tedy, otcové a matky, jak důležité jest dobré, křesťanské vychování pro věčnou spásu dítek vašich.

Poslyšte? První otázka katechismu zní: „Které jest nejpotřebnější vyučování?“ — V křesťansko-katolickém náboženství. — Druhá: „Proč je právě ono nejpotřebnější?“ — Protože učí, co jest nám činiti, abychom Bohu sloužili a věčně spaseni byli.

Co prospěje život v bohatství a důstojnosti, je-li smrt neblahou? Jakou má cenu krátká chvíle pozemského štěstí, následuje-li za ním věčnost nešťastná? Jaké dobro dávají rodičové dítku životem tělesným, nedbají-li o jeho věčný život, nebo zaviňují-li zrovna věčnou zkázu dítky? Hrozná myšlenka? Lépe, kdyby se dítko to nebylo ani narodilo!

A čím, rodičové křesťanští, starati se můžete co nejúčinněji o věčnou spásu dítek svých? Jest nějaký prostředek, který neomylně působí? Není. Ale přece máte po ruce prostředek, který zřídka zůstane bezvýsledným; prostředek, jenž i chudým, prostým rodičům je přístup. Je to dobré, křesťanské vychování, které vede dítko k nebi. Ovšem stává se, že i dobře vychované dítko pobloudí; ale obyčejně vrátí se opět na pravou cestu. Neboť pevný základ, který v duši jeho položili rodičové křesťanskou výchovou, nelze snadno úplně rozbořiti. Ale naopak zase; jak málo zase těch, kteří, vychováni byvše špatně, později teprv se napraví. Stromek z mládí zkřivený těžko napřímí, když vzrostl.

Hlavně tedy vy, otcové a matky, rozhodujete o věčném osudu dítek svých. O začněte záhy dětem svým ukazovati jejich nebeský cíl, vychovávejte je v křesťanské víře a vírou v křesťanské ctnosti a tím pro věčný život. Vaší rukou vedeny, pokoušejí se dítky vaše o první kroky tělesné. Dobrou křesťanskou výchovou pečujte o to, rodičové milení, aby též první kroky ducha jejich směřovaly do výše, k Bohu. Ať stane se jim cesta pravdy a spravedlnosti křesťanské milou, aby vytrvaly na ní po celou svou pozemskou pouť. Jen touto drahou dojítí mohou dítky vaše věčného svého cíle. Kristus Pán stojí před vámi a volá: „Já jsem cesta, pravda a život“. (Jan 14. 6.) Ó veďte za ním dítky své, které tak milujete!

Nutno však objasniti vám, rodičové drazí, v čem záleží hlavní význam křesťanské výchovy. V ničem jiném, než abyste dítky své uchránily hříchu, vštípily jim ošklivost před hříchem, lásku k dobru a zároveň takovou mravní sílu, aby dovedly vzdorovati hříšným pokušením. — Hřích, jak učí katechismus, jest jediným opravdovým zlem, skutečným neštěstím pro čas i věčnost. Hlavním tedy úkolem vychování musí býti, aby dítky byly obrněny proti hříchu, aby byly vyzbrojeny do boje s hříchem, který nikdy neustane na ně dorážeti. To však dovede, rodičové milí, jenom vychování, které své zásady výchovné a svou ušlechťující sílu čerpá z pravdy a milosti Kristovy — vychování křesťanské. Neboť síly přirozené nestačí, aby vzdorovaly vždy a všem útokům a lákadlům hříchu.

Cítíte sami, drazí v Kristu, jak bezúčinným, ba malicherným jest varovný nebo kárný výraz: „To není hezké! To se nesluší“! Jak jinak zní křesťanský důvod: „Toho nesmíš, dítě, činiti. Je to hřích. Vševědoucí, spravedlivý a svatý Bůh zakazuje to a trestá to“.

Krásným příkladem hodného syna a řádného člověka byl mladý Tobíáš. Jak se jím stal? Písmo sv. praví: „Otec jeho od dětinství učil ho báti se Boha a zdržovati se od všelikého hříchu“. (Tob. 1. 10.)

Znáte, nejmilejší, dojemnou událost o cudné Zuzanně, která raději se vydala nebezpečí potupné smrti, než aby „zhřešila před obličejem Páně, jak praví Písmo svaté. (Dan. 13. 23.). Odkud měla takovou sílu? Prorok Daniel píše o ní: „Bála se Boha, neboť rodičové její jsouce spravedliví, vyučili dceru svou podle zákona Mojžíšova“. (13. 2. 3.).

Ano, rodičové milení, křesťanským vychováním dáte dětem svým nejjistější štít a nejpevnější ochranu proti hříchu, nejúčinnější protijed proti nákaze hříchu a věčné smrti. Křesťanské poučení a krásný příklad váš vryjí se nesmazatelným písmem do srdcí dítek vašich, provázeti je budou jako anděl strážný po celý život, ozvou se varovně a hrozně ve chvíli pokušení a uchrání duše jejich hříchu a smrti. — Ach kolik duší hyne vinou rodičů, nedbalým a špatným vychováním! — Jak bolestně to dojíká, vidíme-li nemravné, zanedbané, zkažené děti a slyšíme-li, že mají zpustlé rodiče, bez víry a svědomí, jejich vinou že hynou již nyní a zhynou snad věčně! — Ó nebohé děti! Ó nešťastní rodičové; kteří zpronevěřili jste se tak hrozně povinnosti své. Jak mohou býti z dětí vašich svaté dítky Boží a kdysi blažení nebešťané, když rodinný život váš jest nečistou bažinou hříchů, když krmíte je pouze plevami pozemského vědění nebo zrovna otravnou stravou nevěry?

Nedivme se pak, nejmilejší, že francouzská královna Blanka říkala synu svému Ludvíkovi: „Raději bych tě viděla na márách, než abys poskvřnil se jediným těžkým hříchem“. Aby jej neštěstí tohoto uvarovala, chopila se zavčas jeho výchovy a vychovávala jej, ne tak

aby byl slavným králem, nýbrž aby byl dobrým křesťanem. Na klíně jejím, z nábožných knih, naučil se králevič čísti a dobrou výchovou stal se nejen slavným panovníkem nýbrž i nebeským světce.

Znáte také, drazí moji, z dějin vlasti naší dva královské bratry, Václava a Boleslava. Václav stal se miláčkem lidu svého a světce Páně. Země česká vzývá jej posud jako mocného přímluvce u Boha, volajíc dojemně: Svatý Václave, vévodo české země, nedej zahynouti nám ani budoucím! — Víte, nejmilejší, že sv. Václav byl úkladně zabit. A kdo jej zavraždil? Vlastní bratr Boleslav. — Odkud, drazí, ten rozdíl v povaze a životě dvou bratří? Světce Václava vychovala rovněž světice, babička jeho, svatá Ludmila; Boleslava vychovala matka Drahomíra, panovačná a světácká žena bez křesťanského ducha.

Hle, drazí moji, rozdílný výsledek výchovy! — K vám tedy obracím se nyní, matky křesťanské, kterým více ještě než otcům svěřena první výchova dítek. Na vás nejvíce záleží, půjdou-li dítky cestou k nebi či k peklu. S bolestmi a nebezpečím života tělesného staly jste se matkami; ještě méně smíte se vyhýbati námaze, bolesti ano i smrti, když jedná se o věčný život dítek vašich.

Král Antioch, chtěje zničiti náboženství židovské, zakázal trestem smrti, aby novorozené dítky byly dle zákona Mojžíšova obřezovány. Matky, které přece daly syny své obřezati, byly ukrutně usmrcovány. Přivázali jim nemluvnata na prsa, vodili je pak potupně městem a konečně srazili je s hradeb do propasti. A přece mnoho matek volilo raději ohavnou smrt, než aby dítky své neobřízkou vyloučiti daly z vyvoleného národa.

Rodičové milení! Ani kdyby trestem smrti zakázán byl křest a křesťanská výchova dětí vašich, nebyli byste sprostěni závazku, abyste dítkám svým zaopatřili nevyhnutelnou podmínku věčného života, křest a křesťanskou výchovu. Neboť čím jest chvilkový, strastný život pozemský proti nevýslovně blažené věčnosti bez konce? Chápete již, rodičové milení, jak jste spravedlností a láskou zavázáni dítkám svým, abyste je vychovávali křesťansky? — Věčné jejich blaho vyžaduje toho.

II. Než láska vaše, rodičové milení, přeje si, aby dítky vaše byly již zde na světě, pokud možno, šťastnými. A povinnost spravedlnosti ukládá vám, abyste se, jak vám jen lze, starali také o časné blaho dítek svých. — Nuže, jak postaráte se o to nejlépe? Zase jen dobrým, křesťanským vychováním.

Neboť — čím jest život časný než předsíní věčnosti, přípravou na věčnost a cestou k věčnosti? Věčnost naše bude taková, jakou jsme si zde na světě připravili. Chceme-li tedy dojíti k Bohu, musíme jíti cestou, kterou nám Bůh ukázal. Chceme-li žítí věčně u Boha, musíme žítí již zde na světě pro Boha a dle vůle jeho. — Proto

právem bylo vysloveno, že výchova mládeže pro nebe je též nejlepší výchovou pro život vezdejší.

Je snad, rodičové milí, veliký majetek zárukou budoucího štěstí dětí vašich? Nikterak. Peníze nejsou vším, nejsou ani nezbytnou podmínkou ani bezpečným zajištěním lidského blaha. Jak snadno lze pozbyti majetku, jak snadno rozkutálejí se peníze! Ba jak mnohým bylo již bohatství příležitostí ke hříchu a zkáze, pravým neštěstím! Či jsou snad dívky zámožných rodičů vždycky šťastny a děti chudáků nešťastny? Neviděti mnohdy, že z dětí boháčů stanou se lidé darební, kdežto chudí jejich společníci z mládí jsou hodnými, váženými a spokojenými lidmi?

Jak pošetilé, když rodičové spoléhají na majetek, který dětem svým zanechají, a zanedbávají pro to vychování dětí svých! Jak hříšné, když lakotně a podvodně bohatství pro ně hromadí. Kletba spočívá na nespravedlivém majetku, a proto nemohou míti poze-hnání dívky dědicí statek nespravedlivý. — Věru, mnohem lépe zaopatří dívky své chudý otec dobrým vychováním, než boháč, jenž dětem svým zanechal mnoho peněz, ale špatné vychování. Písmo sv. praví: „Zdraví duše ve svaté spravedlnosti lepší jest než všeliké zlato a stříbro“. (Sir. 13. 15.)

Zajištěno snad, rodičové drazí, dostatečně štěstí dětí vašich, když jim zaopatříte veliké vzdělání ducha? Ovšem dobře jest, ví-li člověk mnoho; ale přece není to věcí nejdůležitější. Celá věda světa všech časů neučinila sama sebou ani jediného člověka dobrým a šťastným. Vědomosti plní jen ducha a paměť, ale neušlechfuji srdce, netvoří ctnostné povahy. Pravé štěstí záleží v dobrém svědomí, spravedlivém životě. — Co platno, je-li v hlavě mnoho přerůzných vědomostí, ale je-li srdce prázdné, není-li v něm pokorné víry, těšivé naděje, oblažující lásky k Bohu a bližnímu? Pouhým vzděláním rozumovým povstává pýcha, množí se přání a potřeby. Z toho vzniká nespokojenost a rozervanost duše.

Nikoli, drazí moji! Učenost a spojený s ní snad titul, úřad a příjmy nedělají samy sebou člověka šťastným. Proto rodičové, kteří zjednali dětem svým jen bohaté vzdělání rozumové, nezůstavili jim pravé dědictví. Tím jest pouze dobré, křesfanské vychování, z něhož řine se světlo pravdy v rozum, mravní síla do vůle a teplo lásky do srdce. Křesfanským vychováním stává se člověk spravedlivým k Bohu, spravedlivým k sobě a k bližnímu, člověkem, jenž zná a koná povinnosti své. Tím jest v pravdě vzdělaným, skutečně bohatým a pokud na světě možno, šťastným. Vyplní svůj životní úkol a dojde cíle svého.

Nemůžete tedy, rodičové drazí, dětem svým dáti vzácnějšího věna, zanechat jim bohatšího dědictví nad dobré, křesfanské vychování. — Vychováte-li dívky své skutečně křesfansky, pak budou z nich dokonalí lidé podle slov Písma svatého: „Boha se boj a při-

kázání jeho ostříhej; neboť to jest všeliký člověk“. (Kar. 12. 13.) — Vychováte-li je tak, pak dáte jim největší učenost a bohatství světa, bohatství, které jim nikdo snadno neukradne, vzdělání, které je poučuje nejen o pozemských jejich povinnostech, nýbrž i o nadpřirozeném jejich cíli. — Vychováte-li, rodičové milení, dítky své křesťansky, tož neprijdou ve zkázu ani časně ani věčně, jak praví sv. Pavel: „Pobožnost jest ke všemu užitečná, majíc zaslíbení nynějšího života i budoucího“ (I. Tim. 4. 8.) Ať jsou, kde jsou, vždy říci mohou jako onen mudrc: „Všecko své nosím sebou“. — Křesťanské vychování a z něho plynoucí moudrost a síla, bude jim radou a pomocí, aby nepromrhaly bědně život časný a neminuly se cíle věčného.

A naopak — jak mýlí se rodičové, kteří nedbají o pečlivé, křesťanské vychování dítek svých, spoléhajíce se na bohatství a vzdělání: „Naše děti budou mít peníze, domy, pole, obchod, budou učeny, vzdělány, co se jim může státi“? — Ó mnoho. Přes všecko své bohatství mohou ještě přijíti na bídu a žebráckou mošnu, přes všecko své vědecké a umělecké vzdělání mohou býti velmi nespokojenými a nešťastnými lidmi, nemajíce v duši nevysychajícího zřídla křesťanské spokojenosti a radosti.

Ó jak šťastny jsou dítky, jež mají pečlivé, křesťanské rodiče, třeba jen nádenníky! A jak nebohými a chudými jsou děti rodičů bohatých, ale o křesťanskou výchovu dítek svých nepečujících. — Sv. Jan Zlatoústý praví, že rodičové takoví zakládají pěknou zahradu kolem bořícího se domu, že kupují sice dětem svým krásný oděv, ale ničí zdraví jejich. A slavný biskup Ketteler dí: „Největším dobrodiním časným, které Bůh člověku uděliti může, jest jistojistě opravdově křesťanská matka. Úmyslně nepravím: něžná, laskavá matka; neboť je-li matka sama světského ducha, tož není láska její dítěti prospěšnou, nýbrž spíše zhoubnou. Ale křesťanská matka jest ze všech darů Božích darem největším. Ó jak bouří se ve mně všecko, slyším-li, že svět měří často štěstí dítek bohatstvím rodičů! Nesmírně nešťastným je dítko, oděné třeba hedvábím, má-li matku bez víry a ctnosti křesťanské. Nesmírně šťastným jest dítko, které má v pravdě křesťanskou matku, i kdyby v hadrách vyrostlo a v hadrách žilo až do smrti“. —

Rodičové křesťanští, otcové a matky, buďte si vědomi důležitosti svého výchovného úkolu. Závisí na něm časné i věčné blaho vašich dítek. Nemůžete však povinnosti své dostáti jinak než vychováním u křesťanské víře a mravnosti. Nestačí, když pečujete jen o tělesnou výživu, přístřeší a oděv dítek svých, jen o rozumové, praktické jejich vzdělání, nýbrž povinni jste pečovati především o jejich duši, aby byla ctnostnou, pevnou v dobrém. — I zvíře stará se přirozeným pudem o své potomstvo. Proto píše sv. Augustin: „Na člověku nezasluhuje zvláštní chvála ona láska, kterou pozor-

jeme i na tygru“. Nemilujte tedy, rodičové milí, dítky své hýčkající láskou opičí, která děti kazí, nýbrž vznešenou láskou křesfanskou, která ví, že pravé štěstí člověka záleží ve spravedlivém životě a v dobré smrti vedoucí do blažené věčnosti. — Vychovávejte tedy dítky své pro toto pravé štěstí. —

Mnohé z vás, otcové a matky, stihla již a stihne snad ještě trpká rána, že smrf vám vzala dítky vaše již dospělé. — Co jest nejlepším balsámem na bolestnou tuto ránu? Můžete-li říci, že dítky vaše křesfansky spravedlivě žily, a že tudíž na soudě Božím obstály.

Alban Stolz vypravuje: „Před několika roky zabil se nešťastným úrazem mladý muž. Po leta již podporoval ze svého výdělku starou matku. Když spouštěli rakev do hrobu, povstala stará matka a zvolala hlasitě: Pán Bůh ti zaplať za všecko, co jsi mi dobrého prokázal!“ Těchto několik slov staré matičky, praví Alban Stolz, bylo nejkrásnější pohřební řečí, jaké se onomu mladému muži dostat mohlo. Z dojemného tohoto přání matčina vyznívá pevná naděje, že nebožtík dosáhl nebe“.

Vděčnost onoho syna byla jistě výsledkem dobré výchovy. Nuže, rodičové milí, vychovávejte dítky své podobně, abyste, zemrou-li vám, mohli doufat, že jsou u Boha.

Ale není třeba zrovna smrti, abyste pocítili, otcové a matky, význam křesfanského vychování. — Hle, synovi vašemu jest jíti do světa, na učení, na vojnu. Co mu dáte na cestu jako stráž a ochranu? Dobré křesfanské vychování, které mu více prospěje než peníze a všechna doporučení.

Hle, dcera se vám vdává. Než ji odvedou z rodného domu k oltáři, pokléká, prosí rodiče o požehnání a děkuje: „Děkuji vám, tatíčku a matičko, že jste mne dobře vychovali“. — Proč neděkuje za bohaté snad věno, které jí rodiče nastřádali“. Protože dobré vychování jest jistější a bohatší výbavou než tisíce peněz a krásný statek. —

Ale — jakož přirozeno — obyčejně umírají rodičové před dětmi. A co stěžuje nejvíce umírajícímu otci nebo matce krutou hodinu smrti? Pohled na nedospělé, nezaopatřené dítky jež v pláči stojí u smrtelného lože rodičů. Myšlenka: „Co bude ze siroteků“? vtírá se znova a znova sklíčené duši. — Křesfanský otče, křesfanská matko! Zemři beze starosti, oddej se vůli Boží. Vychoval-li jsi děti své pečlivě křesfansky, pak je bohatě zaopatřeno, nezboudí a nezhyne snadno. Bůh a svatý jeho zákon budou mu průvodci a ochránci.

Na jižní Moravě zemřel r. 1758 v jedné rodině otec. Matka vdova zavedla sedmiletého svého synka před kříž a děla: „Hle, dítě, tento jest nyní tvým otcem. Snaž se, abys byl takovým, jak on si přeje.“ A z hocha stal se napřed řádný řemeslnický tovaryš později horlivý kněz a konečně světec Páně — bl. Klement Hofbauer.

Rodičové drazí! Křesfanským vychováním sdělujete dítkám své smýšlení, takořka duši svou. Ta bude je provázeti životem, i po vaší smrti, bude jim ve svědomí raditi, varovati, těšiti a síliti, povede je pravou cestou k pravému cíli. Písmo sv. se táže: „Jakým způsobem napraví mládenec cestu svou“? — A odpovídá: „Ostříháním řečí tvých“. (Žalm 118. 9.) Pečujte, rodičové drazí, křesfanskou výchovou, aby synové a dcery vaše znaly řeči Páně, ostříhaly je a řídily dle nich cestu života svého. —

Posluchači milení! Uvědomili jsme si dnes, co značí pro člověka dobrá, křesfanská výchova v mládí. — Dítka zde přítomné poděkujte dnes Bohu za to, že vám dal dobré rodiče, a vroucněji než jindy poděkujte jim modlitbou za dobré vychování. — Ba, drazí moji, my všichni vzpomeňme vděčně rodičů svých, ať živých, ať zemřelých, a rceme prosebně: „Odplaf, Bože dobrý, rodičům našim, že nás křesfansky vychovali. Odplaf jim to tvým požehnáním na zemi a věčnou slávou na nebi. Amen.“

Řeč třetí.

Zdali sbírají z trní hrozny a z bodláčí fiky? (Mat. 7. 17.)

V Kristu shromáždění! Muž jeden, otec rodiny, tázán byl, zda nevelikým svým výdělkem zaopatří svou rodinu. — „Vystačím“, odpověděl, „ba ještě splácím dluh a ukládám kapitál na úroky.“ — „Jak to možno?“ — „Dobře. Mám staré rodiče, kteří nemohou již pracovati. Živím je a tím splácím dluh, který jsem jim povinen za to, že mne řádně vychovali. Pak mám šest dětí. Starám se, jak mohu, aby z nich něco bylo, a tím ukládám si u nich kapitál, který mi, jak doufám, ve stáří ponese úroky.“

Nač vypravuji vám, nejmilejší, tento příklad? Jest v něm naznačena hluboká pravda, totiž: Dobré vychování prospívá nejen dětem, nýbrž i rodičům. Každý dobrý skutek jest dobrodiním nejen pro toho, komu byl prokázán, nýbrž i tomu, kdo jej vykonal. — Velmi jasně a nápadně osvědčuje se tato pravda při dobrém vychování. Vlastní prospěch a zájem pobízeti musí rodiče, aby dítky své dobře, t. j. křesfansky vychovávali. Špatnou výchovou dítek svých jednají rodičové sami proti sobě.

Hle, drazí moji, třetí důvod, jenž nutká rodiče, aby starali se o křesfanskou výchovu dítek svých. Zavázání jsou tím Bohu; to bylo prvním důvodem. Zavázání jsou tím svým dítkám; to

bylo druhým důvodem. Dnes, jako důvod třetí, uvážíme, že „rodičové zavázání jsou sami sobě, aby děti své řádně, křesťan-
sky vychovávali“.

Milost Ducha sv. veď slova má a myslí vaše!

* * *

I. Drazí v Kristu! Dva muži jeli spolu poštovním dostavníkem. Za řečí pravil jeden: „Byl jsem dvakrát ženat a mám 12 dětí. Snažil jsem se všemožně, abych je dobře vychoval; a podařilo se mi to. Chvála Bohu, nevím ani, že by mne některé opravdově bylo zarmoutilo.“ Společníku jeho vyhrkly slzy a bolestně řekl: „Kdybyste, pane, nebyl úplně cizím, řekl bych, že jste mne chtěl urazit. Já mám jediného syna a s tím se právě musím souditi.“

Hle, nejmilejší, dva otcové! Jeden září štěstím, druhý pláče, a oba — pro děti. Bez počtu je takových případů; ba všechny snad rodiče mohli bychom rozdělit na dvě strany: buď radují se ze zdárných dětí nebo pláčou pro děti darebné a nevděčné.

A kde vězí, drazí moji, příčina tohoto rozdílu? Obyčejně v rozdílném vychování, dobrém nebo špatném. — Jak mocnou to pohnutkou, abyste, rodičové milí, děti své dobře vychovávali.

Uvažujme o tom podrobněji. Na dobrém nebo špatném vychování dětí závisí předně časné blaho rodičů.

Otcové a matky! Nezapomeňte, že vychováváte děti své také pro sebe. Přejete si, aby vám ve stáří vašem, v nemoci a trudu byly podporou, útěchou a radostí. To však stane se jen tehdy, když jim vštípíte v srdce zásady křesťanské víry, spravedlnosti a lásky. Jen když budou míti v srdci úctu k Bohu a jeho věčnému zákonu, budou také vděčně ctíti a milovati zástupce Boží na zemi — rodiče své. Budete-li se však jen starati, aby byli jen bohatými nebo učenými, pak se mnoho na děti své netěšte. A zanedbáte-li snad docela jejich výchovu nebo zkazíte-li je dokonce špatným vzděláním a hříšným příkladem, pak, rodičové nebozí, lekejte se již předem následků své nedbalosti a pošetilosti.

Mnoho jest na světě bolestí a žalu; ale málokdo je tak nešťastným jako rodičové zpusťlých dětí. Z nesčetných očí řinou denně potoky slzí, ale málokteré jsou tak trpké jako slzy rodičů pro zlé děti. — Písmo sv. potvrzuje to mnohými výroky: „Ke hněvu jest syn blázen otci a k žalosti matce, která jej porodila.“ (Přísl. 17. 25.) — „Hanba otcova jest za syna nezvedeného.“ (Sir. 22. 3.) — „Syn bláznivý jest zármutkem matce své.“ (Přísl. 10. 1.)

Jistotně, milení v Kristu, jsou nezdárné děti snad nejtěžším křížem, jenž rodiče potkati může. Ještě jsou útlé a již jsou pravou metlou rodičů, a čím více dospívají, tím hlubší a bolestnější jsou rány, jež zasazují srdci rodičů. — Kolik otců zešedivělo předčasně,

kolik matek naplakalo se téměř na oslepnutí pro nedobré děti. Kolika otcům a matkám mohlo by se napsati na kříž jejich náhrobní — nikoliv: „Bůh je k sobě povolal“, nýbrž: „Spustlý syn, darebná dcera přivedla je do hrobu!“ — A kolik již zvrhlých synů a dcer dopustilo se hrozného zločinu otcovraždy nebo matkovraždy! —

O kdybychom, drazí moji, viděti mohli všecky nešťastné rodiče, jež trápí se pro děti své, kolik by to bylo hoře! — „Proč jsi tak zkormoucen, starče?“ — „Mám syna, jenž nedbalostí, pitím, kartami prohýřil vše, co jsem mu dal, a nyní je žebrákem s celou rodinou.“ — „Proč pláčeš, ty ustaraná ženo?“ — „Mám dceru, jež mi dělá hanbu, že se stydím vyjít z domu.“ — „Proč jste tak smutni, shrbení starouškové na výměnku?“ — „Dali jsme synovi krásný statek a teď nepřeje nám ani toho sousta, co jsme si vymínili, nemůže dočkat, až nás smrt vystěhuje.“

A kdybychom se tázali dále, tisíckrát a kdo ví kolikrát, a hledali příčinu hoře všech nešťastných lidí, tu slyšeli bychom přechoť odpověď: „Nezdárný syn, darebná dcera jest původem mé bolesti.“

A proč jsou takovými? Mnohdy ovšem bez viny rodičů, ale velmi často musí naříkající otec a plačící matka vyznati bolestnou pravdu: „Má vina, má vina! Vychoval jsem špatně děti své. Klidím jen, co jsem zasel.“ — Ach, jak trpké to přiznání! Jak hlodá to na srdci rodičů, že bezohlednosť, zhýralosť dítek je bičem, který sami na sebe upletli špatným jejich vychováním! — Říká se, nejmilejší, že rána rukou matčinou dítko nebolí. Ale naopak zase nebolí otce nebo matku více než rána zvrhlého dítky, ať je to surová rána tělesná či palčivá rána bezcitné nedbalosti a neuctivé urážky.

Ach, rodičové milení, zde přítomní! Nepřeju vám žádnému, abyste se dožili oné trpké hodiny, kdy by vám bylo naříkati: „Já jsem vinen zkažeností dětí svých; trpím, co jsem zasloužil.“ — Aby pak se to nestalo, vychovávejte pečlivě, dobře dítky své.

Však odstupme již, nejmilejší, od tohoto smutného obrazu a podívejme se na štěstí rodičů, kteří své dítky dobře vychovali. — Čím jsou rodičům dobré děti, praví nám dojemně matka mladého Tobiáše, bědující o syna, jenž nevrací se dlouho z daleké cesty. Písmo sv. vypravuje: „Plakala tedy matka jeho pláčem neukojitelným a říkala: Běda, běda mně, synu můj; i proč jsme tě pustili na cestu, světlo očí našich, hůl starosti naší, potěšení života našeho, naděje potomků našich? Všecko v tobě samém majíce, neměli jsme tě pustiti od sebe.“ (Tob. 10. 4. 5.)

Jistotně, drazí moji, není pro rodiče většího na světě blaha nežli zvedené děti. Písmo sv. v knize Přísloví praví: „Syn moudrý obveseluje otce . . . Plesá radostí otec spravedlivého, a kdo zplodil moudrého, veselí se bude z něho.“ (15. 20.; 23. 24.)

Otče a matko, kteří máte dobré děti, nebojte se na stáří chudoby, nemoci, opuštěnosti; v dětech svých máte nevyčerpatelný, neocenitelný poklad. Láska a vděčnost jejich vás zaopatří, obslouží, neopustí. —

Vstupme, nejmilejší, do prosté venkovské světnice. Vidíme tam starou ženu, ležící bezvládně na loži. Již po léta trpí dnou; nutno ji zdvihati, jako malé dítě krmiti. A tuto milosrdnou službu prokazuje jí zvedený syn. Bez omrzelosti, ochotně a laskavě ošetřuje nemocnou matku. Když umřel otec, povstal mezi dětmi spor; každý chtěl mít nemocnou matku u sebe. Nejstarší syn tvrdil, že mu otec před smrtí uložil, aby o matku pečoval. Dcera zase mínila, že ruka ženská nejlépe dovede ošetřovati nemocnou. A syn nejmladší dal se do pláče, že jej starší sourozenci odstrkují, a neustal, až mu péči o matku ponechali.

Hle, nejmilejší, tak jednají dobré děti, tak vyplácí se rodičům dobrá výchova dítek. Věru ne nadarmo ujišťuje Písmo sv.: „Vyučuj syna svého a občerství tě a dá rozkoš duši tvé.“ (Přísl. 29. 17.)

Nezapomeňte však, rodičové milí, že takové děti vypěstí jen dobrá výchova ve smyslu křesťanském. Neboť jenom ta navádí dítky, aby v rodičích viděly, ctily a milovaly zástupce Boží. Ta jenom poroučí jim jménem Božím: „Cti otce svého a matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi“; odměnu časnou i věčnou slibuje dětem dobrým, trestem Božím však na světě i na věčnosti hrozí dětem špatným, a za vzor nejdokonalejší dětinné úcty, lásky a poslušnosti k rodičům staví před dítky vtěleného Syna Božího Pána Ježíše.

Křesťanské zásady výchovné jsou, drazí moji, tím vzácným roubením, který ušlechťuje mladý stromek dětské duše, aby vydal dobré ovoce ctností. Bez nich všechno ostatní vyučování a cvičení zjednává jen duchu vědomosti a rukám obratnost, ale nedává srdci lásky a síly k dobrému. Jest pouhým okopáváním, ořezováním a pěstěním, kterým stromek snad vytvoří zevně krásnou korunu, ale nevydá ovoce nebo jen plané plody; v jádru svém zůstane divokým plánětem. Ba jest obava, že vybuchí na něm hříšné vášně a náruživosti, jež klíčí v každé lidské duši. Neboť jenom v pravdě a v milosti Kristově jest ona síla, která dusí tyto zlé zárodky a vlivem svým je ušlechťuje.

Proč ten náрек, drazí moji, na nynější nekázanosť a zpustlosť mládeže? Vždyť se přece mnoho učí a mnoho ví. Ovšem, ale všechno to vzdělání a cvičení má v sobě málo křesťanského ducha, nebo se děje docela bez náboženství.

Příklady, jak dítko bez náboženské výchovy může zesurověti, opakují se denně všude. Ale neuškodí uvést aspoň nějaký, který by smutnou tuto pravdu výrazně znázornil. — Učený Jesuita Hammer-

stein vypravuje ve své knize o výchově: V americkém městě Chicagu, kde, jako všude v Americe, jsou veřejné školy beznáboženské, odsouzen byl muž, jménem Driner, na šibenici. Byl protestantem, žena jeho byla katoličkou a děti byly bez vyznání. Ze žárlivosti zastřelil svou manželku a měl býti oběšen. Nadešel den popravy. Dětem bylo dovoleno, aby se s otcem rozloučily. Nejstarší, čtrnáctiletý Jiří, jda dvorem, kde již připravena byla šibenice, přistoupil bez ostychu ke kůlu, chopil se provazu, ovinul si smyčku kolem hrdla a děl zcela vážně k úředníku, jenž děti doprovázel: „Mně se zdá, že provaz není dosti silným pro našeho starého.“ A zároveň chystal se uříznouti kousek provazu, aby prý měl „památku“. S otcem rozloučil se klidně, bez dojmu, ba pomáhal mu ještě, když otec několik minut před smrtí byl fotografován. Když pak dětem bylo odejít, aby neviděly hroznou smrti otcovy, nechtěl se živou mocí vzdáliti. Násilím jsa odváděn, křičel: „Nadarmo jsem se tedy na tu podívanou těšil.“

Ach, rozmilí v Kristu! Není chyby, která se na rodičích mstí krutěji, nežli špatné vychování dětí bez víry a kázně křesťanské. — Jak bolí otce a matku tvrdosť, nevděk a urážky nezdárných dětí! Jak užírá srdce vědomí, že sami si ten kříž připravili! A což teprve když syn anebo dcera vyčte rodičům: „Vy jste vinni, že jsem nešťastným, darebným člověkem!“

Znal jsem muže, jenž říkával: „Nemám matky“, ač matka byla posud živa. Proč tak říkával? Tvrdil, že jej matka zkrátila dědictvím. Bolestná to výčitka! Ale jak mnohem hrozněji zní to, když nešťastné děti stěžují si trpce, ba snad zoufale: „Naše matka nebyla nám matkou, náš otec nebyl nám otcem. Byli nedbalci, světáci, nevěrci; zanedbali nás, špatně nás vychovali. Na ně nechť padnou hříchy naše a naše zkáza!“

Ó chraň vás Bůh, rodičové přítomní, abyste se nedočkali od dítek svých podobné výčitky, která jako kletba zní v uších i svědomí rodičů a otravuje jim život. — Uspořte si, otcové a matky, podobné hrozné chvíle, vychovávající dítky své v křesťanské pravdě a kázni. — „Zdali sbírají z trní hrozny a z bodláčí fíky?“ táže se Kristus Pán. (Mat. 7. 17.) — Vypěstujte z dítek svých dobrým vychováním hodné lidi, dobré křesťany a sklídíte na starosť bohatou a sladkou žeň lásky, úcty a vděčnosti. Zanedbejte však duši dítek svých nebo nasejte v ni špatné semeno a plevel, a pak, rodičové, připravte se, že vám vyrostou bodláčí a trní.

Ale ještě nejsme, nejmilejší, u konce. Ještě z jiné stránky ukážu vám prospěch, který máte z dobré výchovy dětí svých. — Rodičové žijí v dětech svých; mají nejen již za živa podíl na všem dobru nebo zlu, které dítky jejich konají, nýbrž i po smrti jest památka rodičů požehnanou nebo neblahou dle toho, jaké děti vychovali.

Dobré děti jsou vaší ctí a slávou až za hrob, rodičové milí! Chvála, kterou jim vzdává svět, vztahuje se i na vás. Písmo sv. to potvrzuje: „Kdo cvičí syna svého, bude chválen z něho a mezi domácími chlubití se bude jím . . . Umřel otec jeho a jakoby ne-umřel, nebo podobného sobě zůstavil po sobě.“ (Sir. 30. 2. 4.) — Chcete příklady? Vizte příklad nejvznešenější, Marii Pannu. Čím stala se slavnou? Synem svým Ježíšem. Slyšte ženu volající: „Blahoslavený život, který tebe nosil.“ — Ale řeknete: Maria nepotřebovala vychovávatí božského Syna svého. — Vizme tedy jiné příklady: Sotva kdo byl by věděl o sv. Anthuse, o sv. Monice, nebýti jejich synů sv. Jana Zlatoústého a sv. Augustina. Sotva by dějiny vzpomínaly královny Blanky, kdyby nebyla vychovala sv. Ludvíka; neznali bychom ani otce Leonida, kdyby nebyl měl synem slavného Origena. A kolik jest jiných otců a matek, jejichž jména jsou známa a slavná jenom tím, že vychovali znamenité dítky.

Ale netřeba nám, posluchači milí, sháněti vzdálených, neobyčejných případů. Popatřme do svého okolí a shledáme, že to platí též o rodičích, kteří jsou jen obyčejnými, nijak nevynikajícími lidmi. — Budou-li kdysi chváliti děti tvé, prostý otče, sedláku, řemeslníku nebo dělníku, řekne také mnohý: „Není divu! Měly dokonalého otce.“ — Budou-li kdysi, prostá matko, blahorečiti synu tvému, tu řekne snad leckdo: „Požehnaná a šťastná matka, která takového syna vychovala.“ — Hle, rodičové drazí, v dítkách svých můžete býti ještě ctěni a žiti v dobré paměti, když z vás již dávno bude prach a popel. Co se lidé napachtí za ctí a slávou i hříšnými prostředky!

Rodičové křesťanští! Vychovejte pečlivě syny a dcery své a zasloužíte větší chvály než umělec mrtvých soch a obrazů. Vytvoříte živé obrazy Boží, krásné duše, ušlechtilé lidi, a jméno vaše bude váženo u lidí i u Boha. — „Kteří z nich zrozeni jsou, zůstavili jméno k vypravování chvály jejich; . . . se semenem jejich zůstávají dobré věci, dědictví svaté jsou vnukové jejich; . . . a synové jejich pro ně až na věky zůstávají; símě jejich a sláva jejich nebude opuštěna. Těla jejich v pokoji pochována jsou, a jméno jejich živo jest od národu do národu“; tak praví moudrý Sirach. (44. 8.—14.)

Jak docela jinak vede se rodičům špatných dítek! Též oni mají z nich slávu, ale smutnou a neblahou. Může se ovšem i dobrým rodičům při nejlepší snaze některé dítko nepodařit; nicméně pravdou zůstanou slova Kristova: „Každý strom dobrý ovoce dobré nese; zlý pak strom zlé ovoce nese. Nemůže strom dobrý zlého ovoce nésti. ani strom zlý ovoce dobrého vydávati.“ (Mat. 7. 17.) — A prorok Ézechiél dí: „Každý, kdo mluví obecné přísloví, říká: Jako matka, tak i dcera její.“ (16. 44.) — A naše přísloví tvrdí: „Jablko nepadne daleko od stromu.“ — Jistě velmi často

jest oprávněným krutý výrok o špatných dítkách: „To mají na svědomí jejich rodičové, nebyli jinačí.“ — Mnoho a mnoho hříchů dítek patří vlastně na účet rodičů; zlo, které tropí jejich dítky, jako kletba zneuctívá památku rodičů a spočívá na hrobě jejich. — Proto praví moudrý Sirach: „Před smrtí nechval žádného člověka, nebo po synech svých poznán bývá muž.“ (11. 30.) — Jak pravdiv je výrok téhož bohonadšeného mudrce: „Lépe jest bez synů zemřít než zůstaviti syny bezbožné.“ (Sir. 16. 3.) — Ó, rodičové drazí, zabezpečte si dobrým vychováním dítek česť a dobré jméno za živa i po smrti. —

II. Nyní však, otcové a matky, přicházíme k tomu, co nejjasněji dokazuje, jak nesmírně jest pro vás důležité, abyste dítky své křesťansky vychovávali. Je to vaše zodpovědnost před Bohem. Jde o vaši věčnou spásu. Soudce božský žádati bude po vás účet z vašich dítek; jsou pokladem, který vám svěříl, abyste je pro něho, pro nebe vychovávali. — „Kde jsou duše, jež jsem odevzdal vaší péči? Co se z nich stalo?

Ó blažení rodičové, kteří budou moci říci o dítkách svých jako Kristus Pán o apoštolech: „Otče nebeský! Když jsem byl s nimi, zachovával jsem je ve jménu tvém. Z těch, které jsi mi dal, žádný nezahynul.“ (Jan 17. 12.) — Rodičové drazí! Každé dítko vaše, vychováte-li z něho dobrého křesťana, dítko Boží, bude vám stupněm k nebi. Proto čím více vám Bůh dal dítek, čím více jste si s nimi dali práce, čím ctnostnější jest jejich život, tím snadnější bude vaše účtování, tím jistější bude vaše věčná spása.

Otče křesťanský! Na soudě Božím budou teprve dokonale oceněny tvé mozoly, tvůj pot a tvá starost, kterou věnoval jsi dobré výchově dítek svých! — Matko zbožná! Na věčném soudě budou uznány a odměněny tvé mateřské bolesti, tvoje bdění, slzy a modlitba, kterou jsi se namáhala o dobrou výchovu dítek svých! — Děti vaše, které jste, rodičové milí, pro Boha a šťastnou věčnost vychovali, budou vám svědky, že jste nežili marně, že jste konali svědomitě svou povinnost. —

Ach, líto mi, drazí posluchači, že nemohu déle vyličovati krásný tento obraz a že mi nutno nastítni také výjev opačný. Co řeknou věčnému soudci rodičové darební, kteří z dítek svých vychovali hříšníky a zločince, kteří nedbalostí a zlým příkladem přivedli děti své ne do nebe, nýbrž do pekla? — Odváží se říci vševědoucímu soudci: „Nevinní jsme?“ Odváží se snad vyznati: „Věčně mrtvy jsou dítky naše vinou naší?“ — Oněmi hrůzou a děsem. Ale tu vystoupí hříchy a zločiny dítek jejich a prohlásí: „Tu jsme a svědčíme, že vinni jsou.“ — Vystoupí všichni, kterým nezvedené dítky byly pohoršením a snad také příčinou věčné zkázy a žalovati budou na nešťastné rodiče: „Tu jsme a svědčíme, že vinni jsou.“ — Vystoupí strážní andělé, kteří,

jak praví Kristus Pán, hledí na tvář Otce nebeského a žalují na škůdce svěřenců svých; vystoupí a dosvědčí totéž: „Vinni jsou hříchy a zkázou duší nám svěřených.“ — Vystoupí konečně za svědka ďábel a škodolibě bude žalovati: „Vinni jsou, uspořili mi práce, sami vydali mi děti své.“ — Ach, drazí moji, jaký ortel pronese božský Soudce? Ach, nejmilejší, zastřeme hrozný obraz onen a nesuďme; ponechme nešťastné rodiče milosrdné spravedlnosti soudu Božího.

Netřeba nám ani, abychom si, milení posluchači, představovali obrazotvorností nebezpečí, které hrozí špatným rodičům na soudě Božím. Dostačí nám, vzpomeneme-li jenom na Krista Pána, přítele dítek, jak hrozí: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho a on pohřben byl do hlubokosti mořské . . . Běda člověku tomu, skrze něhož pohoršení pochází.“ (Mat. 18. 6. 7.) — Koho týká se toto hrozivé běda nejplněji? Rodičů, kteří špatným vychováním neustále, po mnoho let dítkám svým dávají pohoršení. — Ke Kristu Pánu druží se sv. Pavel výrokem neméně hrozivým, an dí: „Jestliže kdo o své a zvláště o domácí péče nemá, zapřel víru a jest horším než nevěřící.“ (1. Tim. 5. 8.) — Kdo je tím více odsouzen nežli rodičové, kteří se snad velmi starají o svůj obchod, hospodářství, dobytek, o politiku a všecko možné, ale zanedbávají nesmrtelné duše svých dítek?

Ano, drazí moji! Běda rodičům nedbalým, bezbožným a nemravným, škůdcům a vrahům dítek svých; běda jim již na světě a běda jim na věčnosti! — Ó, rodičové milení! Zalekněte se hrozby Kristovy, zalekněte se pohružky jeho apoštola a vychovávejte křesfanský dítky své. Jste tím povinni svému vlastnímu časnému i věčnému blahu. —

Přátelé v Kristu! V páté knize Mojžíšově čteme, jak Mojžíš mluví k lidu israelskému: „Hle, předkládám před obličejem vaším dnes požehnání i zlořečení; požehnání, budete-li poslouchati příkázání Hospodina Boha svého, která dnes prikazuji vám; zlořečení pak, jestliže byste neposlouchali příkázání Hospodina Boha svého.“ (11. 26.—28.) — Každý z nás, drazí moji, chystá si požehnání nebo zlořečení dle toho, jak plní zákon Páně a koná povinnost svou. Velevhodně však dá se užítí slov těchto o rodičích a jejich výchovné povinnosti.

Rodičové, kteří vychovávají dítky své bez Boha, připravují si neblahý osud; jistotně zlořečení časné a snad i věčné. Platí o nich výrok Ducha Páně: „Kdo zamítá moudrost a kázeň, nešťastný jest; . . . velmi nešlechtní jsou synové jejich. Zlořečeno jest plémě jejich a šťastna jest žena neplodná; . . . nebo rodiny nepravé hrozné je skonání.“ (Moudr. 3. 11.—19.) — Výchova bez křesfanské víry a mravnosti jest neštěstím i rodičů i dítek.

Naopak zase dobrá křesťanská výchova je zdrojem časného i věčného blaha nejen pro děti, nýbrž i pro rodiče. — Slyšte, matky křesťanské, co vám slibuje sv. Pavel: „Žena spasena bude rozením dětí, jestliže setrvá ve víře a v lásce a v posvěcení se střízlivostí.“ (I. Tim. 2. 15.) — Vychovávejte ve víře, lásce a svatosti děti, jež jste porodily, a spaseny budete. Vychování dítěte jest nejdůležitější povinností vašeho stavu; plňte ji a obstojíte na soudě Božím.

Slyšte, otcové křesťanští, blahorečení, jež vyslovuje nad mladým Tobiášem a otcem jeho Raguel: „Požehnání budiž tobě, synu můj, nebo dobrého a výborného muže synem jsi. (Tob. 7. 7.)

Slyšte, otcové i matky věřící, jak překrásně vyobrazena výchovná práce vaše slovy Ducha Páně: „Ti, kteří se slzami rozsévají, s plesáním žítí budou. Jdouce šli a plakali, rozsévajíce semena svá. Přijdouce pak přijdou s plesáním, nesouce snopy své.“ (Žalm 125. 5. 6.) — S námahou a slzami osévali jste dobrou výchovou duše dětí svých, ale s radostí sklízeti budete bohatou žně již za živa. S mnohým trudem a pláčem rozsévati jste dobrou výchovou semena pravdy a ctnosti v srdce dětí svých; ale s plesáním, jako pilní ženci po bohaté žni, půjdete kdysi, abyste plně snopy své, dobře vychované děti své, ukázali hospodáři nebeskému.

Otcové a matky křesťanské! Jste přesvědčeni, že jste povinni sobě samým, abyste děti své vychovávali křesťansky? Nuže, z lásky k sobě, ku svému časnému i věčnému blahu, konejte povinnost svou! Amen.

Řeč čtvrtá.

Je-li kořen svatý, jsou i ratolesti.
(Řím. 11. 16.)

V Kristu shromáždění! Základem lidské společnosti jest rodina; z ní povstala obec, národ a celek lidstva. Rodina dodává společnosti lidské vždy nové členy, obnovuje a udržuje lidstvo bezustání vymírající. Tak zařídil to Stvořitel, ustanoviv manželství, aby z něho vyrůstalo nové pokolení.

Ale člověk a celá společnost lidská žije netoliko život tělesný, nýbrž také život vyšší — duševní a mravní. A též i tento život uspořádal a řídí Stvořitel, zjeviv člověku svou pravdu a zákon. Chce-li tedy člověk a celé lidstvo, aby život jeho bral se pravou cestou a došel cíle, musí se řídit řádem od Boha stanoveným.

A jako jest rodina jedině zdravým základem tělesného trvání lidské společnosti, podobně je rodina také zdrojem zdravého života

mravního jak jednotlivců tak celé společnosti. Dle zařízení Stvořitele jsou rodičové nejen původci tělesného života dětí, nýbrž mají býti též prvními a hlavními vychovateli jejich duše, původci dokonalého života mravního. Dle toho, jakým jest život rodinný, bude i život veřejný. Jaké pokolení vychová rodina, takovým bude obec, národ a celá společnost v nejbližší budoucnosti. — Sv. Pavel praví: „Je-li kořen svatý, jsou i ratolesti“. (Řím. 11. 16.)

Jak má tedy rodina vychovávat? Křesťansky. — Víme totiž, nejmilejší, a zkušeností věků jsme přesvědčeni, že jedině řád křesťanský jest oním pravidlem, které jednotlivci a celé společnosti zajišťuje důstojný a, pokud na světě možno, blažený život. Jednotlivec i celek musí zařídit svůj život dle mravního zákona křesťanského, nechce-li žíti na plano a nešťastně. — Rodina tedy, ze které vyrůstá nové pokolení, společnost budoucnosti, má křesťanskou výchovu tuto životní sílu sdělovati potomstvu, aby společnost lidská žíti mohla v síle a zdraví.

Hle, draží v Kristu, n o v ý d ů v o d, který ukládá rodičům, aby vychovávali děti své křesťansky. Žádá toho nutně blaho lidské společnosti.

Uvážíme tedy dnes, nejmilejší, tento důvod a promluvíme o tom, „že rodičové povinni jsou celé lidské společnosti, aby děti své křesťansky vychovávali“.

* * *

I. Posluchačí milení! Chceme-li ukázati, jak důležitým jest pro společnost křesťanské vychování rodinné, nutno napřed objasniti, jak nevyhnutelně potřebuje společnost lidská křesťanství.

První, co tu stanoviti dlužno, jest pravda, že lidstvo není svézákonným, nýbrž že závisí na Bohu a že podřízeno jest autoritě zákona Božího. Společnost lidská není sama sobě cílem, nýbrž zrovna jako jednotlivec má směřovati k Bohu celým svým společenským životem; v Bohu jest záruka jejího trvání, její cíl a její blaženost. Bez této pravdy ztrácí lidstvo pevný podklad a zároveň vznešený cíl, jenž by povznášel jeho snahy a dával význam jeho životu. Svět, jenž neuznává Boha svým Pánem a Zákonodárcem, zbožňuje sebe sama a své přirozené chtíče. Pýcha ducha a tělesná smyslnost všeho druhu jest mu pak nejvyšším dobrem, jeho náboženstvím a bohem — ovšem nepravým a lživým. Výsledkem pak tohoto poblouzení je zmatek duchů, mravní nevázanost a společenský rozvrat.

Proto tvrdili již pohanští mudrci, že společnost lidská nemůže obstáti bez náboženství. Cicero praví: „Neznalost pravého Boha jest nejhorším morem pro každý stát; proto, kdo ničí náboženství,

ničí základ celé lidské společnosti“. A Plutarch dí: „Snadněji lze vystavěti město ve vzduchu, než-li založiti stát bez náboženství“.

Hle draží v Kristu, jak nevyhnutelně potřebuje lidská společnost náboženství! —

Nejdokonalejším a jedině pravým náboženstvím jest však křesťanství, které nejdokonaleji objasňuje poměr člověka a nejlépe zajišťuje důstojný, dokonalý život jak jednotlivce tak společenského celku. — Pravidlem křesťanského života je spravedlnost a láska.

Spravedlnost určuje poměr jednotlivců vzájemně k sobě a k celku. Práví, že před Bohem jsme podstatně všichni rovnými, bratřími a svobodnými dítkami nebeského Otce. Zaručuje každému jeho právo, ale určuje také každému jeho povinnosti zákonem: „Jakož chcete, aby vám lidé činili, i vy jim podobně činite“. (Luk. 6. 31.) Krotí nevázanou svobodu jednotlivců a násilnou svévoli vrchností, hájí právo chudých, slabých, dětí a podřízených.

Ale přísný zákon spravedlnosti má dle vůle Boží provázen býti zákonem lásky k bližnímu, který je vlastně nejdokonalejší spravedlností. Příkazem a příkladem Kristovým stala se láska nejvyšším zákonem lidského života společenského. Kristus Pán zjevil nám Boha lásky, věčného Otce svého a Otce lidstva. — Pro lidskou totiž nedokonalost a hříšnost je spravedlnost zákonem hříšným. Proto sluje „přísnou“ a má odznakem meč, kterým hájí pravdu a právo a trestá přechmaty lidské hříšnosti. Nutně tedy často raní.

Proto zněl původní zákon čiré spravedlnosti ve St. zákoně: „Duši za duši, oko za oko, zub za zub“. (II. Mojž. 21. 23.) — Jak změnilo se vše, draží moji, když v osobě a nauce Kristově zjevila se láska Boží na zemi! Křesťanství jest náboženstvím lásky, blahou zvěstí o Bohu lásky; láskou podmanilo si svět, provanulo celý život a láskou svou jest jediným účinným lékem proti sobecké sebelásce lidské.

Křesťanská pravda je nejúrodnější půdou nezištné spravedlnosti, ale láska je slunečním teplem, kterým spravedlnost bujně roste, dozrává, bohaté a sladké plody vydává. Láska působí, že spravedlnost, nejen raní a káže, nýbrž také hojí a oblažuje. — Spravedlnost poroučí přísně, láska přívětivě; spravedlnost dává nuceně a jen, co povinnost káže, láska dává ráda a obětavě více; spravedlnost trestá, láska těší; spravedlnost rozděluje a rozlišuje mezi dobrým a zlým, láska sjednocuje duše, nedbá rozdílů a vidí v každém jen dítko Boží. — Bez lásky bylo by křesťanství jen tajemnou, vznešenou pravdou, která nehřeje, nevábí, nýbrž přísností svou odpuzuje. Ale láska činí křesťanskou pravdu tím nejkrásnějším a nejdokladnějším, co kdy lidské ucho slyšelo a srdce cítilo.

Čím byl by svět bez křesťanské lásky, draží moji? Čím byl by život lidský — jednotlivce i celé společnosti? Každý jednatel i

celek lidstva potřebuje jí jako denního chleba. Všichni jsme hříšníky, kteří denně zasluhují spravedlivého trestu. A přece každý si přeje, očekává a doufá ve shovívavost, milosrdenství a odpuštění od Boha i svých spolubližních.

Chápete již, drazí moji, že spravedlnost a láska, laskavá spravedlnost nebo spravedlivá láska je základem lidské společnosti. Dvěma těmi slovy-vyjádřena jest křesťanská mravnost, krátký zákoník, dle něhož má žiti lidstvo dle vůle Tvůrce.

Má-li tedy společnost lidská prospívati, nutno, aby členové její byli prodchnuti zásadami křesťanské spravedlnosti a lásky; nutno, aby byli dle těchto zásad vychováni. Jen tak budou užitečnými členy společnosti, a jen společnost takových členů bude míti dosti životní síly, aby se udržela a prospívala.

Marně spoléhá společnost na bohatství hmotné. To vyhovuje sice všemožným požitkům tělesným, zaopatřuje zevnější pohodlí, ale bez křesťanských zásad neukojí člověka. Se ziskem a blahobytem hmotným množí příležitost a možnost rozmařilého a bujného života. Tím však slábne život mravní, klesá stále hlouběji, až nezná vyšší touhy než po jídle, pití a zábavě. Je to pak život více jen zvířecí, člověka nedůstojný a nepřírozený. Národ nebo společnost, v níž takový život zavládl, jest neschopna života a nezbytně hyne. Dějiny podávají nám příkladů a důkazů dosti.

Marně spoléhá lidská společnost, že pouhé vědění bez náboženství může býti základem blaha. Člověka nedělá dokonalým, co ví a umí, nýbrž co koná. Co prospěje všecko vědění, neužívám-li ho svědomitě na prospěch bližních svých, nebo užívám-li ho zrovna na škodu a zkázu jejich? Jinak řečeno: Co prospěje všecko vědění, není-li spojeno se spravedlností a láskou křesťanskou?

Před nedávnými lety zhotovil americký strojník Thomas tak zvaný „pekelný stroj“ a umístil jej tajně na lodi, kterou si dal vysoko pojistit. Stroj sestaven byl tak, aby, až bude loď na širém moři, vybuchl, a loď se vším všudy potopil. Ani živá duše neměla uniknouti životem, jen aby zlosyn mohl bezpečně žádati veliké pojistné.

Hle nejmilejší, příklad, co prospívá vědění bez lásky a spravedlnosti! A nejsou takových lidí tisíce a statisíce, kteří vědění a umění svého neužívají na prospěch lidské společnosti, nýbrž jenom pro svůj užitek na škodu celku?

Ale nechme případů tak nápadných a tažme se, drazí moji: Dělalí železnice, elektrika, telefon člověka mravně lepším, spravedlivějším, obětavějším? Nikoli; tu sílu má jen křesťanská víra a láska. Proto jest v malém křesťanském katechismu více záruky pro blaho lidstva, než v celém ostatním vědění světa. Myslíte, že přepínám? Sv. Pavel vám to, drazí v Kristu, potvrzuje; an dí: „Kdybych znal všecka tajemství a všecko umění, . . . lásky pak kdybych neměl, nic nejsem“ (I. Kor. 13. 2.)

Ano, nejmilejší, křesťanský zákon mravní, t. j. spravedlnost a láska jest nevyhnutelně potřebna, má-li společnost lidská prospívati. Bůh, jenž člověka stvořil a životní cíl mu vytkl, ví a rozumí nejlépe, co člověku je potřebným a nutným, aby cíle svého došel; na to dal mu svůj mravní zákon — jenž jest jediným správným pravidlem života jednotlivcův i života celé společnosti.

Pro to jsou též dobří křesťané, t. j. lidé, kteří svědomitě plní zákon Boží, nejlepšími občany, nejlepšími údy lidské společnosti.

Již sv. Augustin, když hájil křesťany proti výtce, jako by byli nepřátely státu, vyzýval odpůrce: „Ukažte nám takové manžely, takové rodiče, takové dítky, takové pány, takové služebníky, takové krále, takové soudce a úředníky, jaké mítí chce a vychovává nauka křesťanská, a pak se osmělte říci, že jest nepřátelskou státu.“

Co žádati musí tedy národ, stát a celá společnost více než, aby dorůstající pokolení vychovávalo bylo křesťansky?

Dne 25. listopadu 1871 mluvil slavný vůdce německých katolíků, Windhorst, na říšském sněmu o křesťanské výchově řka: „Rád bych věděl, jaký prostředek mají odpůrcové moji proti hrozícímu nebezpečí. Bodáky nevyřídí proti němu nic“. — Tu přerušil jej výkřik: „Máme školu“, — „Ano školu“, odpověděl Windhorst, „ale jenom je-li křesťanskou“. . . . Pochopuji, jak může společnost lidskou zachrániti katechismus. Ten učí mne: „Jest Bůh, jenž dobré odměňuje odměnou věčnou, a zlé trestá věčným trestem“. Jest Bůh, jenž děl: „Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví“. Jest Bůh, jenž řekl: „Odstupte ode mne, zatraceni, do věčného ohně, jenž připraven ďablu a jeho andělům. Neboť jsem lačněl, a nenasytili jste mne“. Pochopuji dobře, jak tato víra povzbuzuje chudáka k trpělivosti, boháče k dobročinnosti, jak zadržuje ruku vrahovu a ze zloděje činí poctivce. To pochopuji, ale hádankou jest v ní, jak možno očekávati záchranu od školy svobodomyšlného rázu. Rozšiřujte „osvětu“, jak vám libo, učte všemu možnému a pošlete pak člověka se vším tím věděním ale bez křesťanství do skutečného života. Pokud mu kromě tohoto všeobecného vzdělání nepodáte důvody, které jej od zločinů zdržují, potud nepřispěje jeho vzdělání ku všeobecnému blahu ničím, praničím, ba učiní zločince ještě nebezpečnějším. Oněch potřebných pohnutek a důvodů poskytuje pouze víra v osobního Boha, Soudce živých i mrtvých, víra a nesmrtelnost duše. Pouhé vědění samo sebou nesvede nic“.

Drazí moji! Přesvědčil jsem vás, jak doufám, že společnost lidská nutně potřebuje křesťanství, aby mohla zdárně prospívati. Jasno tím zároveň, jak nutno, aby dítky, společnost budoucnosti, vychovávány byly křesťansky. —

II. Tím dospěli jsme, v Kristu shromáždění, ke druhému dílu své úvahy. — Dlužno totiž ukázati, jak má výchovná práce

rodičů přispívati k tomu, aby z dětí byli cenní a užiteční členové společnosti.

Uvažujme o tom podrobněji tímže postupem, kterého jsme dbali v prvním díle.

Povinností rodičů ke společnosti jest, aby vychovali dítky v přesvědčení, že bez autority Boží a autority lidské, která ji zastupuje, t. j. bez úcty k zákonu Božímu a lidskému není možným spořádaný život společenský. Jak toho třeba zvláště dnešní doby. Beznáboženská výchova, která neuznává svrchovanost Boží, nemůže vštípit ani úcty k autoritě lidské. Prvním výsledkem této výchovy jest nezvedená, vzdorovitá mládež, neznající poslušnosti ani k rodičům, ani k učitelům ani ke komukoli jinému, jenž má právo jí poroučeti. Výsledkem pak dalším jest duch pýchy, vzpoury a násilí, jenž slovem, písmem, pumami, revolvery a dýkami podvrací společenský pořádek.

Hle, rodičové drazí, povinnost vaše, abyste křesťanskou výchovou naváděli dítky své k pokoře a poslušnosti, bez nichž společnost obstáti nemůže křesťanskou výchovou rodinnou ať zvědí dítky vaše, že jsou povinny poslouchati Boha a pro Boha, že podány mají býti uctivě rodičům a všem jejich zástupcům, církevní a světské vrchnosti. Z takových dětí nebudou pak buřiči a revolucionáři, kteří nedbají ani božského ani lidského zákona, nýbrž řádní údové obce, státu a lidstva.

V zájmu společnosti povinni jste dále, rodičové křesťanští, abyste vštěpovali dítkám svým smysl pro spravedlnost. Křesťanská výchova rodinná objasňuje slovem i příkladem povinnosti rodičů k dětem a všem domácím, povinnosti dětí k rodičům a služebným, vzájemné povinnosti bratří a sester. Křesťanství učí, že celé lidstvo jest jednou, velikou rodinou a křesťanská výchova poukazuje, že povinnosti, které mají k sobě vespolečně členové jednotlivé rodiny, vztahují se v širším smyslu na všechny údy veliké rodiny lidstva. Každému že dáno býti má, co mu právem patří.

Křesťanská výchova rodinná má dále budit v dětech křesťanskou lásku k bližnímu, hlavně tím, že skutkem provádí Kristův zákon lásky. Přívětivá, ochotná, obětavá láska má spojovati všechny členy rodiny a má býti hlavně pro dítky názornou výchovou k tomu, aby v samostatném životě projevovaly také podobnou nezištnou shovívavou a spravedlivou lásku ku každému. — Křesťanská rodina, která vychovala dítky své v pravé křesťanské lásce, má o celou společnost lidskou neocenitelné zásluhy.

Hle, rodičové milí, jak důležitým jest vaše výchovné dílo pro blaho a zdar lidstva!

Na objasněnou uvažme ještě něco, nejmilejší! — Společenský řád trvá dvojím zařízením: církevním a státním. Prozřetelnost Stvořitele zařídila svět tak, aby církve a stát staraly se o časné a

věčné blaho lidské společnosti. — Rodina, rovněž Bohem ustanovená, jest obrazem státu, malým státem. Otec a matka jsou vrchností, dítky a ostatní domácí jsou poddanými. Výchova a celý život rodinný má vésti dítky k tomu, aby později byly řádnými členy státní rodiny a konaly v ní prospěšně svou povinnost.

Rodina jest také malou církví. Vy, rodičové, jste učiteli, kněžími, pastýři a vůdci dítek svých, a povinností vaší jest, abyste z nich vychovali dítky matky církve.

Každý člověk jest konečně členem některého národa. Má jej milovati, o povznesení a blaho jeho se snažiti. — Vězte, drazí moji, že křesťanská výchova je také nejlepší výchovou vlasteneckou. Nejen, že dodává národu mravně zdravé a spolehlivé syny, nýbrž učí také, že lásce naší bližšími jsou vlastní krajané nežli cizinci. — Jak miloval Ježíš Kristus zemi a lid, v němž se zrodil! Jak horoucně miloval sv. Pavel národ svůj! — Bez náboženských zásad jest vlastenectví vrtkavým, bylinou a suchoparu rostoucí, nebo zvrhne se v surovou nenávisť jiných národností. — Člověk, jenž nemá opravdové lásky k Bohu, pozbude snadno též lásky k vlasti. Kdo zahodí svou víru, zradí lehce pro osobní zisk i národnost svou. Proto dobrý křesťan je též nejvěrnějším a nejobětavějším vlastencem. —

Tím, drazí moji, končím výklad o povinnosti, která zavazuje rodiče, aby dítky své křesťansky vychovávali. Národ má právo žádati po vás, abyste mu vychovali nadšené, věrné vlastence, stát žádá po vás řádné občany, církev v dobré křesťany, lidská společnost ušlechtilé lidi.

Zvláště vy, matky křesťanské, konejte svou povinnost. Dítky života vašeho jsou nadějí společnosti lidské; na vychování pak, jež dítkám svým poskytnete, záleží, aby naděje tato nebyla klamnou.

Císaři Napoleonovi pravila jednou vznešená paní Kamponová: „Veličenstvo, to nejlepší, co můžete Francii dát, jest pokolení dobrých matek“. — Ano, milení! Matka, jež vychovává dobré dítky, má nesmrtelnou zásluhu o blaho společnosti. Krásně dí slavný biskup Ketteler: „Lidé, kteří později stali se buď katy nebo dobrodinci lidstva, přijali často seménko svých blahodárných nebo neblahých činů hned v náručí matek svých“.

Abyste však ani vy, otcové křesťanští, nebyli bez povzbuzujícího příkladu, připomínám vám spravedlivého Tobiáše. Když posílal syna svého na dalekou cestu a loučil se s ním, nevěda, zda ho ještě kdy uvidí, napomínal jej: „Po všecky dny života svého na paměti měj Boha a varuj se, abys nikdy nesvolil ke hříchu, a abys neopouštěl přikázání Pána Boha našeho“. (Tob. 4. 6.). A jaký byl výsledek jeho zbožných výchovatelských zásad? Poslední slova, jimiž Písmo sv. zakončuje knihu Tobiášovu, zní: „Všecko příbuzenstvo

jeho a veškeren rod jeho v dobrém životě a ve svatém obcování trval, tak že příjemni byli tak Bohu, jako lidem a všechněm bydlícím na zemi“. (Tob. 14. 17.)

Hle, drazí moji, jakou zásluhu má dobrá výchova, jež zaopatrjuje společnosti dobré, ctnostné lidi!

Ale řeknete snad, rodičové milí! — „Jsme prostí lidé. Co pak znamenají děti naše pro celou společnost? Nemůžeme z nich udělati nic neobyčejného“. Ovšem pravdou jest, že jenom někteří mohou mítí vynikající úlohu v životě lidstva; ale každý má býti dobrým člověkem a každý má svůj úkol ve společnosti. A když každý svůj úkol svědomitě zastává, je veliký a složitý stroj společenského života v pořádku. I vašim synům a dcerám, rodičové milí, určila prozřetelnost Boží místo ku práci ve společnosti. Ať jsou třeba jenom nepatrnými členy rodiny lidské, nemyslete, že na nich nezáleží. I maličký nýtek v umělém stroji má svůj význam. — Či nebyli to přechasto dítky prostých rodičů, které později vykonaly velmi mnoho pro blaho lidstva? A nejsou to zase často synové a dcery slavných rodičů, kteří žili na prázdno a neznamenaají nic? A víte již předem, rodičové chudí, že dítky vaše nevyvolila prozřetelnost Boží právě k velikým věcem a činům?

Nikoli, chudý otče a prostá matko! Vychování vašich dítek není maličností. Vychováte-li je špatně, ztratí společnost mnoho; vychováte-li je dobře, získá mnoho, snad nesmírně mnoho. — Kolik docela obyčejných rodičů stalo se velikými dobrodinci lidstva, vychovavše slavné syny a dcery, jež stali se požehnáním a chloubou národa, církve a celé lidské společnosti. — Krásně praví náš básník Kollár:

„Často chudá pastuchova chýška
více pro vlasť může dělati,
než-li tábor, z něhož válčil Žižka“.

Proto také, drazí moji rodičové, kteří vychovali řádné dítky, jsou velmi úctyhodnými, byť snad jenom nádenníky byli; zasluhují dík celé lidské společnosti. —

Nuže, rodičové milí! Konejte svou povinnost k lidské společnosti, vychovávejte dítky své dobře t. j. v křesťanské pravdě a mravnosti, na níž jedině závisí společenské blaho. Vychovejte z dítek svých dobré křesťany, řádné občany, věrné vlastence, ušlechtilé lidi a vykonáte veliké dílo. Záslužný výsledek výchovné námahy vaší, rodičové křesťanští, bude snad málo znatelným v rozsáhlém životě lidské společnosti nebo zmizí zdánlivě docela. Ale vševědoucí Bůh, jenž souditi bude život národů a celého člověčenstva, najde jistě, co dobrého v něm bylo ovocem vaší výchovné práce a spravedlivě vás odmění. Amen.

II.

Výchovné prostředky rodičů.

Řeč pátá.

Vím, že přikáže synům svým i domu svému po sobě, aby ostříhali cesty Hospodinovy a činili soud a spravedlnost. (I. Mojž. 18. 19.)

V Kristu shromáždění! Nejnesnadnějším uměním jest výchova člověka. Co se již napřemýšleli nejbystřejší duchové lidstva, jak by se mělo vychovávat, aby se výchova neminula cílem! Kolik bylo o tom již napsáno! — „Uměním všech umění jest řízení duší“, napsal sv. Řehoř Veliký. Zkušenost to dokazuje. Mužové, kteří dobře řídili celé národy a státy, nedovedli často vychovat řádné děti. Snadnějším jest býti dobrým státníkem než dobrým vychovatelem.

Ale přes to vše, drazí moji, nemůže býti dobrá výchova v nejvlastnějším svém jádru tak hrozně nesnadnou. Proč? — Víme, že Bůh uložil rodičům výchovnou povinnost. Většina rodičů nemůže napřed dlouho učit se umění výchovnému. A přece, i když dobrá škola a zkušení učitelé doplňují a zdokonalují výchovu rodinnou, jest vychování, jehož nabývají děti od rodičů, základem budoucí povahy dětí. — Jak byl by Bůh nespravedlivým k rodičům, kdyby jim byl uložil úkol skoro nemožný! Jak byl by nespravedlivým k dětem, dav jim tak špatné vychovatele!

Nikoli, posluchači milení! Jádro výchovy, mravní výchova dětí jest i prostým a neučeným rodičům možnou a proveditelnou. — Bůh, první vychovatel lidstva, ustanoviv rodiče svými zástupci u dětí, postaral se o to, aby rodičové mohli dostati své výchovné povinnosti. Rodičům dal zvláštní výchovnou schopnost, dětem pak zvláštní vjemavost pro pravdy, jež důležité a nutny jsou pro mravní život člověka.

Kristus Pán pak rozhojnil tyto výchovné prostředky. Svátostí manželství poskytuje rodičům zvláštní milost, aby dovedli děti své křesťansky vychovávat, a křtem sv. udílí dětem zvláštní chápavost pro křesťanskou pravdu, která jest duší mravní výchovy. Kristus, přítel dětí, jest dále naukou a životem svým vzorem dětem, jak mají konati své povinnosti, vzorem všem vychovatelům, jak mají vychovávat.

Nesmíme, drazí moji, zapomínati, že člověk jest určen pro nadpřirozený cíl, a že my, křesťané, žijeme již zde na světě v říši nadpřirozené milosti Kristovy. Bez milosti Boží není možným

pravý život mravní a bez milosti Kristovy není možným pravý život křesťanský, není tedy možná ani řádná křesťanská výchova. — „Jeden jest mistr váš, Kristus“, děl Pán Ježíš sám o sobě. (Mat. 23. 10.)

Povrhuje-li tedy lidstvo výchovnou pomocí křesťanské pravdy a milosti, pak si ovšem s mravní výchovou neví rady. Píše se, mluví se, opravuje se, činí se pokusy, jakých zásad má výchova dbáti, kterou cestou čili methodou se má bráti, ale na konec vždy se vidí, že člověk není takovým, jakým by býti měl a býti mohl, kdyby se výchova jeho řídila zásadami křesťanskými.

Jedině když se děje výchova s Bohem a Kristem dle jeho návodu a s jeho milostí, vychovati lze lidi, kteří nejlépe vyhovují požadavkům časného i věčného života. Ovšem ani oni nebudou bez chyb a nedostatků, ale přece budou lidmi poměrně nejmravnějšími a nejdokonalejšími. — A tohoto znamenitého výsledku výchovného dosáhnouti mohou všichni rodičové bez veliké vědy výchovné, jsou-li jen dobrými křesťany. Mají-li jen poctivou snahu, která nešetří námahy a obětí, pak provází je pomocná milost Boží a výchovná práce jejich nebude marnou. Snad poruší a zničí škodlivé vlivy později mnoho na krásném díle jejich, ale konečný výsledek bude přece dobrým. — Kdykoli tedy nastává vám, křesťanský otče a matko, důležitý a těžký úkol výchovy dítěte, říci můžeš s důvěrou slova sv. Pavla: „Všecko mohu skrze toho, který mne posiluje. (Fil. 4. 13.)

Ale řeknete, rodičové milí: „Rádi bychom poznali určitěji, jakých prostředků jest se nám chopiti, aby křesťansko-mravní vychování dítek našich se zdařilo?“ — Ukážu vám, nejmilejší, tyto prostředky. Dnes prozatím jen jeden. Je to:

I. Nábožensko-mravní poučení.

1. Rodičové křesťanští! Prvním prostředkem výchovným je nábožensko-mravní poučení. Čeho kdo nezná, toho nemůže milovati, po tom toužiti a upotřebiti toho pro život. — Dítě jest určeno, aby žilo pro Boha a sice mravním, ctnostným životem. Proto, jakmile dítě začne jen trochu chápati, mají rodičové začíti hned náboženským poučením. Zcela dobře učí matky křesťanské děti své: Bůh Otec tě stvořil, Bůh Syn tě vykoupil, Duch sv. tě posvětil. Pečlivá matka záhy ukazuje dítěti, co je dobrým a co je hříchem, a mluví mu o Bohu, jenž dobré bere do nebe a zlé trestá peklem. Zcela správně vštěpuje mu desatero Božích přikázání, vykládá mu o Matce Boží a o andělu strážci, který na ně všude pozor dává.

Než dítě vstoupí do školy, mají znáti nejobyčejnější modlitby. Jak smutným svědectvím pro matku, neumí-li dítě,

vstupujíc do školy, udělati ani kříže! Jak jinak souditi o matce, jejíž malé dítě krásně se modlí!

Ale nejen doma navádějí křesťanští rodičové dítě k modlitbě a vštěpují mu základní kořeny křesťanského života, nýbrž berou je záhy do kostela, aby se takoruka obeznámilo a spřátelilo s místem, kde má po celý život čerpati pravdu a sílu pro mravný, křesťanský život.

Krásně líčí tuto první výchovu křesťanského dítěte Alban Stolz: „Co asi jest mladičké duši dítěte, jež již mluvit umí, nejpotřebnějším? — Kdo má ve květináči mladou bylinku, staví ji na teplé, jarní slunko, aby se rozzelenala a rostla. A co je slunkem pro bylinku dětské duše v nádobě těla? — Náboženství.“

Pravdu, že jest Bůh, přijímá dítě záhy a ochotně. Nutno však, aby světlo víry v temnotě duševní poučením bylo rozžato, jako plyn ve svítilně teprve tehdy vzplane plamenem, až je zapálen. A kdo má nejdříve rozžati tuto svítivou, nebeskou látku víry, která duši křtem sv. vlita byla? Především jsou k tomu povoláni rodičové, a to hlavně matka, kterou již tělesné potřeby dítěte nutí, aby se s ním nejvíce zabývala. Ale jak to provést? V duši dítěte, které umí ještě málo mluvit, vzbuzuje se pobožnost již tím, modlí-li se dospělí a je-li dítě naváděno, aby se chovalo klidně a tiše, a se-pjalo ručky, pokud modlitba trvá.

Dále možno vzíti do kostela již i dvouleté nebo tříleté dítě, ale ovšem nesmí býti dáno mezi školní děti. Pohled na vážné chování věřících, kteří tu klečí, pohled na oltář a obrazy, na kněze u oltáře v cizím, neobyčejném rouchu, hlasitá modlitba, zpěv a hra na varhany, to vše vniká v duši dítěte, které cítí, že zde ve chrámě je něco zcela jiného, mnohem vznešenějšího, než co se děje na ulici nebo doma. — Matka jedna brávala často maličké dítě své do kostela. Tázána byvši, proč tak činí, ano dítěte bez toho nic řádného ještě o Bohu neví, odpověděla: „Ale Bůh ví o dítěti.“ — Odpověď ta jest úplně správnou; neboť: Je-li pole oseto, působí slunce na zasetá zrnka, tak že klíčí, i když ještě ani ze země neproráží a sluneční paprsky na ně zpříma nesvítí. — Bůh, jenž obzvláštním způsobem přítomen jest ve chrámě, působí tu na dětskou duši, i když se v ní ještě neprobudilo světlo poznání. Chrám, kde dítěte křtem sv. nabylo nebeského práva domovského, je takoruka prozatímním jeho domovem; proto jest mu pobyt v chrámě prospěšným. Jako křest ve chrámě udělený zjednal dítěti největší milosti, podobně má i nejprostší dětská duše ve chrámě podíl na veliké milosti mše sv. Děti žádají, aby chom je brali do chrámu; cítí, že tam patří. Nerozumným by ovšem bylo, prodlévati s dětmi v kostele příliš dlouho. Především nevhodno, aby dívky, které ještě nechodí do školy, voděny byly na kázání; nerozumějí mu a jenom se nudí. —

Hle, rodičové milení, tu máte návod muže velmi zbožného a velmi nadaného, jak máte dítkám svým udíleti první náboženské vyučování.

Ale tu namítá se často: „Děti tomu nerozumějí.“ Je tomu tak, drazí v Kristu? — Kdyby důvod tento byl oprávněným, pak nesměli bychom dítěti dávat ani pokrmu. Neví přece, jak je nutným pro zdraví a život, neví, jak se přetvořuje v maso a krev. A víme to my? Víme mnohé jiné věci, rozumíme mnohým jiným zjevům, a přece toho konáme a užíváme, protože je nám to užitečno.

Kromě rozumu má dítě také vůli a cit, které se dříve vyvíjejí než rozum. Vychovatel Pestalozzi píše: „Dítě miluje dříve a věří, než myslí a jedná.“ Proto třeba hned z počátku vůli řídit k dobrému; až pak chápavost dítěte pokročí, bude poučeno nebo pochopí samo, co posud jen z návyku a poslušnosti konalo. — Nevedme vůli dítěte hned, jakmile se začne projevovati, pravým směrem, neprobuzujme v něm dobré náklonnosti, a pak jistě opanuje vůli jeho zlo a zahnízdí se v srdci jeho náklonnosti hříšné.

Proto, milení, horlí proti náboženskému poučení dítek hned v nejútlejším mládí jenom lidé nerozumní a ještě více oni, kterým náboženství vůbec je trnem v oku.

Nebezpečnou tuto zásadu pronesl nejprve a zastával nejvíce francouzský nevěrec Rousseau, napsav: „Do dvanácti let nemá se dítě učit ničemu, ba nemá ani vědět, že má vůbec duši.“ Dítě má prý se vyvíjet přirozeně, samo sebou, bez výchovného řízení. — Jím řídila se asi ona vznešená paní, jež se vyjádřila chlubitě: „Já svým dětem nevštěpuji prozatím nic.“ — Na to bylo jí správně odpověděno: „Co neděláte vy, udělá ďábel.“

Ano, rodičové drazí! Duše útlého dítěte je záhonem zdánlivě prázdným. Ale pod povrchem skryta jsou hojná seménka dobrých a zlých vlastností. V tom okamžiku, kdy probudí se činnost duševní, začnou i ona klíčiti. Povinností vychovatelů jest, aby dusili vzrůst semen zlých a podporovali vzrůst semen dobrých. Nedbají-li toho zavčas, pak v dětském srdci, jež kloní se více ke zlému, zbudí hříšná náklonnost a hřích. Duše, jež mohla býti krásnou zahrádkou ctností, stane se pařeništěm neužitečného plevele a jedovatého býlí. Později pak, když se zlo zakoření, bude těžko nebo snad nemožno vymýtiti je a vypěstiti sesláblé nebo docela odumřelé kořínky dobra. — Vhodně praví Písmo svaté: „Může-li změnit mouřenín kůži svou nebo rys peřestosť svou, i vy budete moci dobře činiti, naučivše se zlému.“ (Jer. 13. 23.)

Proto, drazí moji, žádají právem všichni znamenití vychovatelé, kterým jde skutečně o dobrou nábožensko-mravní výchovu, aby dítkám dostalo se co nejdříve nábožensko-mravního poučení. — Krásně píše jeden z nejslavnějších vychovatelů (Komenský):

„Hned od prvního očí, jazyka, rukou a nohou užívání ať se učí k nebi vzhlídati, ruce vzhůru spínati, Boha Krista oslavovati, před neviditelnou velebností kolena skláněti a ji ctíti . . . Bůh přikázal zákonem, aby všechny prvotiny jemu obětovány byly; proč ne tedy prvotiny myšlení, řeči, hnutí a činů našich?“

Ale řekněme si, drazí moji, upřímně: „Nerozumí opravdu dítě náboženským pravdám, jež mu již v útlém věku vštěpujeme?“ — Církevní spisovatel Tertullian praví, že „duše lidská jest přirozeně křesťanskou“. Co to znamená? Nic jiného, nežli že člověk má vrozenou schopnost, aby poznal Boha a cílil k Bohu. Víra pak naše učí výslovně, že křest svatý vlévá duši dar víry, t. j. schopnost chápat pravdy víry. A křesťanské vychování jest na to, aby budilo tuto schopnost. — Kdy má začít? Hned, jak se ukážou první známky probouzejícího se ducha; tedy hned, jakmile dítě začne mluvit. Neboť řeč jest zevnějším výrazem vnitřního myšlení, ozvěnou tajemné řeči vnitřní, projevem neviditelného ducha. Řeč prozrazuje a dokazuje, že v dítěti jest myslící duch, který projevuje své myšlenky jiným a chápe zase vyjádřené myšlenky cizí.

Pěkně píše Alban Stolz: „Dítě, které již mluvit umí a rozumí, co se mu praví, pochopí velmi brzo a snadno, co se praví o neviditelném Bohu. Ba děti jsou již v útlém věku tak rozumné, že chápou mnohem lépe, co se jim vykládá o náboženských věcech, než co se jim vypravuje o věcech pozemských. Dítě neumí ještě počítati do tří a přece věří jasně a vroucně v trojjediného Boha, žehnajíc se křížem a vyslovujíc nejsvětější jména. V duši jeho rozjasňuje se to, co mu v první nejasné době života křtem sv. bylo vtisknuto, víra v Otce nebeského a Ducha sv. Na křtu označil dítě křížem kněz a nyní totéž dítě, jakmile jen dovede mluvit, samo znamená se křížem. Ovšem stane se to pouze tam, kde matka jest opravdovou křesťankou, která celým srdcem k náboženství lne a se snaží, aby dítěti náboženství co nejdříve vštípla.

Toto podivuhodné zařízení lidské duše, že člověk-dítě, ač tělem ještě nedochůdce, přece duchem již k Bohu v nebi povznést se může, ukazuje zcela jasně, co žádá Bůh po rodičích vůči dítěti. Rodičové jsou to, kteří napomáhají, aby děti jejich vyplňovaly výrok Písma: „Z úst nemluvňátek a těch, jež prsy požívají, dokonal jsi chválu.“ (Mat. 21. 16.)

Komu, drazí moji, poukázal Pán Ježíš na tento výrok? Ne přátelům svým, pokryteckým zákonníkům, kteří vlastně si přáli, aby nikdo vůbec o Kristu se ani nezmínil, a proto se horšili, že pacholátka jej ve chrámě slavně pozdravují. Podobně jednají nyní i nepřátelé Kristovy. Přáním jejich jest, aby celý svět o křesťanství nedbal; hned dětem chtějí k němu zabrániti přístup, a proto farizejsky kroutíce očima volají: „Ale vždyť děti tomu nerozumějí, když se jim vykládá o Bohu.“

Nikoli, rodičové draží! Hned v nejtěplejším mládí máte začít s náboženskou výchovou dítek poučováním o Bohu. — Staří vypravovali o orlu, že když učí mláďata svá létati, vystupuje s nimi hodně vysoko, aby se naučila prodlévati v závratné výši, která jest pravým jejich domovem, a aby si navykala zírat v plamennou zář slunce. — Podobně máte i vy, rodičové křesťanští, první pohyby dětského ducha řídit k Bohu, k nebi, kde jest pravá jejich vlast, aby dítky vaše si navýkly duchem svým směřovati od země do nebeských výšin a životem svým cílit k Bohu.

Nedbejte tedy těch, kteří dětské duši a křesťanské výchově nerozumějí nebo samou záští proti křesťanství rozuměti nechtějí. — Osvědčení křesťanští vychovatelé tvrdí, že mravní povaha dítky zůstane v hlavních svých rysech takovou, jak se vytvořila do šestého roku na klíně matčině. Práví, že mravní výchova dítky jest v jádru svém desátým rokem hotova. — Chcete-li tedy míti co nejvíce záruky, že z dítek vašich, rodičové milí, budou hodní, mravní lidé, nutno, abyste již v nejtěplejším mládí začali je poučovati o Bohu, jenž jest jediným zdrojem mravnosti a ctnosti.

Následujte veliké vzory. Sv. Augustin vypravuje: „Hned jako malý chlapeček slýchal jsem od své matky Moniky o životě věčném, jehož se nám lidem příchodem našeho Pána a Boha dostalo.“ — Sv. Řehoř Naziánský píše, že za doby jeho matky, přinášejíce dítky své ponejprv do chrámu, do ruček jim kladly sv. evandélium, dosvědčující tím svůj závazek a zároveň ochotu, vštěpovati dítkám svým obsah evandělie Páně.

Než poslyšme, nejmilejší, něco obšírnějšího od sv. Jarolíma. — Léta, vznešená a zbožná paní římská, žádala listem sv. Jarolíma, aby jí napsal návod, jak by měla vychovávat malou dcerušku svou Pavlu. Sv. Jarolím žil tehdy jako poustevník v Betlémě a zároveň žily tam v klášteře sv. Pavla a Eustochia babička a teta malé Pavly, matka totiž a sestra otce jejího. Sv. Jarolím poslal matce Létě žádaný list o výchově, jenž počíná slovy: „Duše, jež má býti chrámem Božím, musí býti vychována takto: Nic jiného neučiž se slyšeti, nic mluvit, leč co patří k bázni Boží.“ Dále poučuje sv. Jarolím obšírně matku, jak má dcerušku svou vyučovati v náboženství, ve světských vědomostech, jak ji má naváděti k práci tělesné, jak nad ní má bděti a ji chrániti zlých příležitostí. Na konec pak píše: „Odvětiš: Jak možno mi bude, abych všeho toho dbala já, žena světská, v takovém množství lidu v Římě. Nuže, pošli dcerušku svou sem do Betléma k babičce a tetě. Vrať drahou perlu svou komůrce Marie a polož ji do jesliček plačícího Ježíše. Pošli ji sem; bude družkou tety, která učiní z ní dědičku svatosti své. A babička na klíně svém vychová vnučku jako chovala tebe — dceru. Lépe bude, abys toužila po nepřítomné, nežli abys stále se lekala, co mluví, s kým mluví, komu je nakloněna, na koho ráda se dívá . . .

Já sám, pošleš-li Pavlu, nabízím se za učitele a vychovatele. Na loktech ji nositi budu, já stařec — slova žvatlající budu tvořiti a vychovav dívku a nevěstu Kristovu, jež království nebeskému má býti obětována, mnohem slavnějším budu, než kdybych byl vychoval macedonského krále Alexandra.“ —

Nebojte se tedy, rodičové křesťanští, že jednáte vychovatelsky nerozumně, poučující děti své o Bohu co možno nejdříve. Jednáte po návodu velikých světců a výtečných vychovatelů; jste ve velmi vznešené a čestné společnosti.

2. Než pokročíme dále, posluchači milení! — Dítě začne choditi do školy. Přestává tu povinnost rodičů starati se o náboženské poučení dítěte? Nikterak. Mají dohlížeti, zda dítě koná své školní povinnosti vůbec a především také, zda se učí pilně pravdám náboženským. Nedbá-li otec a matka o to, zda dítě si osvojuje ve škole náboženské vědomosti, napadne dětem snadno myšlenka, že na náboženství mnoho nezáleží. — Rodičové nesmějí se vymlouvat: „To je věc kněze a učitele; na to posílám děti do školy.“ Nikoli, milení! Dítě má si přinést již z otcovského domu náboženský smysl, lásku k náboženství, z které plyne pak chuť k učení a vjemavost pro náboženské vyučování. Aby pak záliba tato zůstala živou, mají rodičové ukazovati zájem o pokrok dítěte v náboženském poznání. Mají tím v dítěti utvrzovati přesvědčení, že náboženství jest nejdůležitějším předmětem a katechismus nejdůležitější školní knihou.

Tato povinnost rodičů jest důležitou za nynější doby, kdy dítě kromě dvou hodin v týdnu neslyší ve škole o Bohu téměř nic. Za tyto dvě hodiny nemůže kněz v dítěti vytvořiti náboženskou povahu, když všechny ostatní předměty vyučovací jej nepodporují nebo zrovna boří, co on zbudoval. Tu je povinností rodičů doplňovati, nač nestačí škola, a domácím poučováním a cvičením utvrzovati v dítěti úctu k náboženství a jeho mravní přesvědčení.

Na nejvýš potřebno dále, aby rodičové děti své naváděli k praktickým náboženským úkonům, aby je posílali do kostela, na kázání, ke sv. svátostem. Nemají se spokojiti s tím nejnutnějším, co žádá škola, nýbrž mají budit dobrovolnou horlivost dětí. — Důležité je to zase právě v nynější době, kdy „Volná škola“ svádí a štví rodiče, aby svým školním dětem nedovolovali účasti na náboženských úkonech žáků. — Náboženství, drazí moji, není jen pouhým věděním, znalostí náboženských pravd, nýbrž má býti živým, činným; nemá býti jen v hlavě, nýbrž i v srdci a činech. A právě náboženská cvičení, která jsou výsledkem a projevem živé víry, znázorňují zase náboženské pravdy, oživují víru a posilují ji. Dobře to ví „Volná škola“ a všichni nepřátelé křesťanství, a proto snaží se tak horlivě, aby žáci nebyli naváděni k náboženským úkonům. — Slyšeli jste již dnes, rodičové milí, čím je dítěti

chrám a jak na ně působí; proto jest vám pečovati, aby dítky vaše byly častými návštěvníky domu Páně.

Zkrátka řečeno: Škola má zastávati rodiče a doplňovati vychování rodinné. Ale rodičové nesmějí se spoléhati jenom na školu, nýbrž spolu s ní pracovati na vzdělání a především na nábožensko-mravní výchově dítek. Tím více pak je to povinností rodičů, kde škola nábožensko-mravní výchovu dítek obstarává jenom nedostatečně.

Podrobněji uslyšíte, rodičové milí, o tomto předmětu v úvaze pozdější.

3. Je však výchovná povinnost vaše, otcové a matky křesfanské, od byta, jakmile dítky vaše vystoupí ze školy? To by byl osudný omyl. Promluvme o tom aspoň zkrátka.

Odrostlejší mládež jest právě v nejnebezpečnějším věku. V dospívajícím těle probouzejí se silné vášně, život veřejný, do něhož vstupují, vábí je různými lákadly na zcestí. Právě tu potřebují největší mravní síly. Kde ji mají čerpati? Ve svědomí svém, kde mluví k nim hlas víry a zákona Božího. Aby však hlas tento neumkl a nebyl takorba udušen lomozem zevnějšího života, třeba, aby byl stále oživován a posilován. Čím? — Vaší péčí budiž, rodičové milí, aby dospívající synové a dcery vaše chodili pilně do kostela, poslouchali kázání, přijímali svátosti. To bude jim nejsilnější mravní oporou a udrží nejjistěji v srdci jejich vědomí povinnosti. — Jistě bylo velmi dobrým obyčejem, že v neděli při obědě nebo odpoledne vyptávali se rodičové dítek, o čem bylo kázání, a znova doporučovali dětem pravdy v chrámě hlásané. Mládeži bylo to pokaždé důkazem, jak cení rodičové důležitost slova Božího.

Pro prázdné chvíle zaopatřte, rodičové milí, synům a dcerám svým řádnou četbu, nejen zábavnou, nýbrž i mravně poučnou; tím zjednáte jim stálého křesfanského učitele. Nezapomeňte ani na vhodnou knihu modlitební a sami také, kdykoli naskytne se příhodná příležitost, neopomeňte připomenouti dospívajícím synům a dcerám svým, jak důležitým jest pro mravní život člověka náboženství. — Jednejte tak, rodičové milí, a můžete pevně doufati, že si vychováte dobré dítky a hodné lidi. — Nejednejte tak, a na planém úhoru duše dítek vašich poroste jen plané a divoké bodláčí. —

Tím, nejmilejší, vyčerpali jsme aspoň zhruba úvahu o prvním prostředku výchovném — o nábožensko-mravním poučení. — Povinni jste, rodičové křesfanští, poučovati dítky své o Bohu a mravním dobru hned, jakmile duch jejich k činnosti se probudí; povinni jste vyučovati je společně se školou, povinni jste pokračovati v tom i později. — Ó kéž by se mohlo říci o všech otcích křesfanských, co pravil Bůh o Abrahamovi: „Vím, že přikáže synům svým i domu svému po sobě, aby ostříhali cesty Hospodinovy a činili

soud a spravedlnost," (I. Mojž. 18. 19.) — Ó kéž by podobny byly všechny matky křesťanské Anně, matce Samuelově, o níž dí Písmo: „Přivedla jej do domu Hospodinova v Silo. Pachole pak bylo ještě děčko." (I. Král. 1. 24.) — Jak znamenitým byl by výsledek!

V dávných dobách krvavého pronásledování křesťanů přiveden byl před pohanského soudce desítiletý chlapeček. Všecky domluvy a sliby soudcovy nehnuly jím, aby zapřel víru svou. Ba naopak mluvil s takovým nadšením o nebeském Otci a Pánu Ježíši, že soudce udiven se tázal: „Odkud to máš? Kdo ti to řekl?" — A mladý mučenník odpověděl: „Mně to řekla matka a matce Bůh." — Rodičové drazí! I na vaše děti přijdou pokušení proti víře a křesťanské spravedlnosti, a tu vzpomenou si na první doby dětství, na poučení otcova a matčina, a ta mu ukážou pravou cestu. — „Otec a matka učili mne jinak."

Slýcháme často, drazí moji, od starých lidí: „Co jsem včera slyšel nebo četl, dnes již nevím. Co jsem zažil a naučil se jako dítě, pamatuji si." — Milení v Kristu! Po mnohých letech, ba po celý život ozývá se v duši člověka, co mu v mládí vštíplí rodičové: „Nezapomínej na Pána Boha, nezanedbávej modlitby; varuj se špatných kamarádů, nelži; buď poctivým, stydlivým, pracovitým, úslužným!" — Otcové a matky! Věřte, že taková napomenutí dobře vychované děti vaše zdrží od hříchu lépe, než strach před četníkem a vězením děti zanedbané. Ve svědomí jejich, které všude v sobě ponosou, ozývati se bude vždy váš poučující, varovný a kárný hlas.

Nuže, rodičové drazí! Buďte dítkám svým učiteli křesťanské pravdy a ctnosti. Vložte v srdce jejich základní kámen dobré výchovy křesťansko-mravním poučením hned v nejútlejším mládí a buďte ubezpečeni: Pokušení a hřích mohou sice tímto nejhlubším kořenem křesťanské spravedlnosti otrásti a jej poškoditi, ale sotva dovedou jej z duše dítek vašich zcela vyrvati. Amen.

Řeč šestá.

Ve všech věcech sebe sama vydávej
za příklad dobrých skutků. (Tit. 2. 7.)
— Nestyď se za mnohou kázeň synů.
(Sir. 42. 5.)

Drazí v Kristu! Základem dobré výchovy jest dostatečné a řádné poučení. Ani z nejlepší půdy nevyroste nic kloudného, není-li oseta zdravým zrním. Aby něco mohlo na ducha působiti a jej řídit, musí to napřed v něm býti.

Nestačí však, nejmilejší, aby člověk dobro věděl, nýbrž třeba, aby sám dobrým byl, aby dobro chtěl a konal. Tedy nejen rozum má býti naplněn dobrými poznatky, nýbrž i vůle má býti řízena k dobru. — A tu je nejlepším prostředkem výchovným dobrý příklad. — Dávný jeden mudrc napsal: „Cesta příkazů je dlouhá, cesta příkladů je krátká a účinná“.

Rodičové mají tedy dítky své nejen o dobru poučovati, nýbrž také živým příkladem ukazovati, jak se dobro má prováděti; mají dokázati, že je to možným a prospěšným. —

Než i na stromku nejušlechtilejším ukážou se leckdy divoké výhonky, které nutno uřezati. Podobně též na dítku, jenž jest co nejlépe vychováváno, zjeví se mnohdy plané a škodlivé výstřelky chyb a hříšných náklonností. Nestačí-li tedy, aby byly odsíraněny, vážné poučení a dobrý příklad, nutno je násilně uříznouti. A tímto řezem jest přísná křesťanská kázeň a trest.

Proto promluvíme dnes, rodičové milení, o nových dvou prostředcích výchovných:

I. O dobrém příkladu;

II. o výchovném trestu.

* * *

I. Rozmilí v Kristu! Ve všem vyučování má důležitou úlohu názornost, která živým příkladem dítku objašňuje a vrývá v duši pravdu posud jen slovy vyjádřenou, a působí dále na vůli, aby ji prováděla, jak názorný příklad ukazuje. — Poučující slovo rozžihá v rozumu světlo poznání, příklad je teplem, které rozněcuje vůli, popudem, aby člověk se roztoužil po dobru. Proto praví přísloví, že slova vůli jenom hýbají, příklady však že ji mocí táhnou. — Bez dobrého příkladu jest sebe krásnější mluvení ponejvíce marnou prací.

Jakým krásným vzorem jest nám tu učitel nejznamenitější, Ježíš Kristus. Nejlépe učí ctnostem, ale také je nejlépe ukazuje příkladem. V jesličkách ještě nemluví, ale příklad jeho mocně nás dojíhá a k němu pudí. — V mukách posledního svého boje a na kříži mluví málo, ale za to úchvatně působí jeho příklad. Nemnozí mohou si v paměť vštípití a chápati všechna jeho slova, ale každý křesťan může znáti a chápati názorný a účinný příklad jeho života. Zda byla by křesťanská nauka svět uchvátila takovou mocí, kdyby ji nebyl Kristus objasnil a potvrdil svým živým příkladem?

Rodičové křesťanští! Máte vychovati z dítek svých dobré křesťany, aby život jejich byl obrazem života Kristova, čili, jak praví sv. Pavel, „aby utvořen byl v nich Kristus“ (Gal. 4. 19.) — Co vaší povinností? Následovati vzoru Krista Pána a nábožensko-mravní naučení, jež dítkám dáváte, znázorňovati dobrým příkladem.

Právě příklad váš je pro dívky nejdůležitějším. Proč? — Předně pro to, že vy jste prvními, s nimiž dítě se styká. Srdce jejich, je takoruka ještě prázdné; nic na ně nepůsobilo, než jen to, co u vás vidělo a slyšelo. Tyto první dojmy vtiskují se duši nejhlouběji. Chcete-li tedy, rodičové milí, aby základní ráz povahy vašich dětí byl dobrým, vytvořte jej dobrým svým příkladem.

Proč dále? Dívky nerozeznávají ještě dostatečně dobré od zlého; přijímají v duši, co se jim namane. A při tom považují rodiče za soubor vši dokonalosti; co mluví rodiče, jest jim svatou pravdou; co rodiče dělají, jest pravidlem jednání.

Proč dále? Ani nejšpatnější příklad ojedinelý nepůsobí tak zhoubně jako příklad často se opakující, třeba i méně zlý. Rodičové žijí s dětmi pohromadě dlouhou řadu let. Jejich špatný příklad často, snad denně opětovaný, jest jako kapka vody, která dlouho dopadajíc, i nejtvrďší kámen prohlodá. Každý pohoršlivý případ zlého příkladu jest úderem, který boří dobro v duši dítěte a zaráží hluboko v povahu jeho zlo. Znenáhla proniká hříšný návyk celou duši dítěte a stane se takoruka vlastní jeho povahou. Z jednotlivého hříchu stane se zvyková neřeš.

Kdosi slyšel na ulici malého hochy, jak surově klně — „Jak se jmenuješ, chlapče“? — „Satan“. — „A jak se jmenuje otec tvůj“? — „Satan“. — Odkud to hrozné jméno? Ukázalo se, že rodičové hochy toho byly velmi zpustlí lidé, kteří žili ve stálém sváru a užívali nejraději ohavné nadávky: „Satane“. Matka nadávala muži: „Ty starý satane“, a dětem: „Mladí satani“.

Ach, drazí moji! Co může býti z dětí, jež na rodičích vidí skoro jen hřích? Hřích vidí, hřích slyší, hřích takoruka vdechují v životě rodinném, hřích jest jim denním chlebem; možno žádati, aby byli hodnými lidmi?

Slavný kazatel Abraham a Sancta Clara pravil: Kuňkají-li žáby staré — nezpívají ani mladé jako slavíci“. — Je-li otec pijanem a karbaníkem, více v hospodě než doma, je divno, že se tomu synové také naučí? Kleje-li od rána do večera při každé příležitosti, budou synové mluvit jinak? Je-li matka světačkou, pyšnou parádnici, nestydatou, vychová skromnou, cudnou dceru? Je-li nepořádnou, lenošnou, ušpiněnou, mají dcery milovati pořádek, práci a čistotu? — Kde se rodiče nemodlí, o kostel nedbají, svátostí nepřijímají, mohou býti děti horlivými a zbožnými?

Zbožná matka jedna napomínala dospívajícího syna, který začal zanedbávat své křesťanské povinnosti. Syn jí odvětil: „Maminko, pokud jsem byl malým, chodil jsem s vámi do kostela a dělal jsem všecko jako vy. Teď, když jsem větším, dělám to, jako tatínek; ten se také o kostel nestará“.

Hle, rodičové milí, následky špatného příkladu. A kolik jest podobných případů. Nelze jich vypočítávat; znáte jich sami dosti.

— Jsou ovšem výmínečné případy, kde pro různé příznivé okolnosti zlý příklad rodičů a její neblahé následky vzbudí u dětí odpor, ale pravidlem zůstane přece vždy: „Jaký otec, takový syn; jaká matka, taková Katka“.

Podobně mocně ale v dobrém smyslu působí dobrý příklad rodičů. — Dítka vidí a slyší stále dobro; pobožnost, pracovitost, poctivost, lásku a spravedlnost. Žijí takoruka ve zdravém mravním ovzduší; ani toho nepozorují a navyknu si jednati podobně. Vidí, že právě spravedlivým, křesťanským životem rodičové jejich byli spokojenými a šťastnými a že blaženě skonali. Nabudou přesvědčení, že jen takový život je správným a účelným a řídí se rády a snažně dobrým příkladem rodičů. Tím osvojí si křesťanskou ctnost, která koná dobro ochotně, snadno a všude. — Tažme se, draží moji, spravedlivých lidí, kteří konají poctivě povinnosti své k Bohu i lidem: „Odkud máte své dobré vlastnosti, svůj řádný život“? — Většina odpověděti by nám mohla slovy Písma: „Viděl jsem to, vložil jsem to v srdce své, a příkladem tím naučil jsem se kázni“ (Přísl. 24. 32.) — Čím příkladem? Hlavně rodičů.

Poslyšte, milení v Kristu, jaké dítka vychovati mohou dobří rodičové. — Alban Stolz vypravuje: „Znal jsem matku, která měla 16 dětí. Byla proto velmi spořivou, ale zároveň velmi dobročinnou; celému zástupu dětí byla kmotrou na křtu. Ačkoli měla tolik dětí a válečné časy mnoho škody působily, byla přece i s mužem svým tak milosrdnou, že kněžím, které tehdejší revoluce vyhnala z Francie, poskytovali přístřeší a výživu, až se mohli nějak zaopatřit. Jeden takový kněz vyhnanec umřel u nich v domě. — Zbožná žena tato chovala v srdci toužebné přání, aby nejmladší její hošík stal se knězem. Ale zemřela, když hošík byl teprve v první latinské škole. Když pak později přišel na vysoké školy, neměl ani myšlenky na kněžství. Bezdětný strýc nabídl mu svůj kupecký obchod; ale student to odmítl; nechtěl býti kupcem, ale knězem též ne. Nevěda, nač má vlastně chuť, začal studovati práva. — Zatím umřel otec, a syn studoval dále, ale nikde neměl stání. Prozřetelnost měla s ním jiný úmysl a vedla jej tak, že konečně vstoupil do semináře a stal se knězem. Nyní jest professorem bohosloví a napsal mnoho poučných knih pro lid. Přeloženy jsou do všech téměř řečí vzdělaných národů, čtou je katolíci i protestanti, a najdeš je ve všech dílech světa. Dobrým doporučením pro něj a spisy jeho jest, že mu nepřátelé křesťanství hrozně spílají. — Bůh tedy splnil přání zbožné, dobročinné jeho matky. Nedožila se sice, že se syn její stal se knězem a že spisy jeho v tisících domů čteny jsou; ale jest jistě v nebi, a Pán Bůh ji za odměnu asi ukázal, co syn její pro křesťanskou pravdu vykonal. — A synem oné milosrdné ženy jsem já sám“. Tak končí učený a zbožný Alban Stolz.

Rodičové milení! Buďte s a m i dobrými křesfany a pak můžete doufat, že život dítek vašich bude ozvěnou, takořka novým vydáním vašeho spravedlivého života. — Vychovatel Pestalozzi napsal: „Nejlepší cestou, aby si dítě osvojilo bázeň Boží, jest viděti a slyšeti pravého křesfana“. — A jiný znamenitý vychovatel, Förster, napsal: „Každý dobrý příklad jest jako svatý obrázek u cesty. Kdo jde kolem, pozdraví jej a pomyslí: Jest přece ještě něco ušlechtilejšího v životě než surovost; i v mém srdci to žije; ó kéž se to vzdmže“. — Křesfanský otče a matko! Buďte takovým obrázkem, jenž dětem vašim stále jest na očích, ukazujíc mu krásnou a vznešenou křesfanskou ctnost. Af zalíbí se dětem vašim a vzbudí v nich touhu a snahu, ošklivit si zlo a hřích, milovati a konati spravedlnost.

Znáte, nejmilejší, slavnou smrt zbožného starce Eleazara, o níž vypravuje Písmo sv. v druhé knize Makabejské. Ani na oko nechtěl přestoupiti zákon Páně, požívaje zapovězeného masa, aby nedal pohoršení. Raději život obětoval, řka: „Mládencům zůstavím hrdinský příklad, jestliže ochotnou myslí a statečně pro vzácné a svaté zákony počestnou smrt podstoupím“. (II. Mak. 6. 27.)

Rodičové drazí! Ukazujte dítkám svým živým příkladem, že nic na světě není cennějšího a závaznějšího nad křesfanskou pravdu a ctnost, osvědčujte životem svým, že ani bída, ani hrozby, ani pronásledování nesmějí člověka odvrátiti od cesty spravedlnosti. Pak můžete říci, že jste vykonali velikou část svého výchovného úkolu; pak můžete však také očekávati, že si dítky vaše zamilují opravdové ctnost a zůstanou pevnými v křesfanské spravedlnosti. Pak můžete doufat, rodičové drazí, že vychováte dobré dítky, spravedlivé k Bohu, k vám a všem lidem.

II. Než, drazí moji, zlo je v člověku tak hluboce zakořeněno, že ani nejlepší poučení a nejkrásnější příklad nedovede zameziti, aby hříšné náklonnosti někdy se neprojevíly. Tu ukazuje se nutná potřeba dalšího prostředku výchovného: vážné kázně a mnohdy také trestu.

Vždyť i u dospělých, drazí moji, kteří přece mají již celý rozum a zkušenost, jest často potřebným nucení a trest, aby jednali správně. — Dítka však nemá ještě tak vyvinutého rozumu, aby chápalo z plna pravdu a dosah poučení; nemá ještě ani dosti pevné a zkušeností utvrzené vůle, aby se rozhodně oddalo dobru, které se mu odporučuje poučením a dobrým příkladem. — Tu nezbývá než říci určitě: „Dítě, — musíš! Nechápeš snad, že-li to prospívá, zdá se ti obtížným. Ale věř nám starším a rozumnějším. Víš, že s tebou dobře myslíme; proto poslechni — musíš poslechnouti, nebo budeš trestáno“. —

Milení posluchači! Všecka výchova záleží na autoritě t. j. na víře v to, co mi učitel sděluje. Kdyby toho nebylo, nenaučil by se žák nikdy čísti, psáti a počítati — vůbec ničemu. Proto je zá-

sadou: „Kdo se chce učit, musí věřit“. — Křesťanská výchova spočívá na autoritě Boží t. j. na víře v Boha pravdy a zároveň Pána našeho, jemuž vše jest podřízeno. Z této svrchovanosti Boží plyne neobmezené, nutné panství jeho pravdy, kterou každý jest povinen přijati, a nezrušitelná autorita všech, kteří jménem Božím pravdě učí a jménem zákona jeho poroučejí — autorita rodičů, učitelů a vůbec všech představených a vrchností.

Výchova beznáboženská, která neuznává svrchované autority Boží a člověka prohlašuje svézákonným, zasypává tím zdroj všeliké autority lidské. Výchova taková jest, jak praví slavný vychovatel (Komenský) „mlýnem bez vody“. Vychovatel, jenž nevyučuje a nevychovává jménem pravdy a zákona Božího, nemá vlastně skutečné autority, nýbrž jen potud, pokud ji vynutí hmotným násilím nebo pokud ji žák dobrovolně uzná. Nic však nezavazuje svědomí žákovo k víře a poslušnosti. Proto jsou také výsledky beznáboženské výchovy na poli mravním tak mizerny.

Aby zakryla poněkud svou zbědovanost, chlubí se, že vychovává humanně t. j. lidumilně, neužívajíc především tělesného trestu, jenž prý člověka ponižuje a zneuctívá. Jaký to blud! Hýčká tělo a lidskou pýchu, podkopává však mravnost a hubí duši.

Kdo tvrdí, že tělesný trest odporuje důstojné výchově, odporuje duchu svatému, jenž dí: „Bláznovství přivázáno jest k srdci pacholete, ale metla kázně vyžene je“ (Přís. 22. 15.) — „Neodjímej od pacholete kázně; nebo budeš-li je mrskati metlou, neumře. Ty je metlou mrskati budeš, a duši jeho z pekla vysvobodíš“. (Přís. 23. 13. 14.) — „Shýbej šíji jeho z mládí a bij boky jeho, dokud jest malý, aby se snad nezatvrdil a nevěřil tobě, a měl bys bolesti duše. (Sir. 30. 12.) — „Metla a kárání dává moudrost, ale pachole, jemuž se dopouští vůle jeho, zahanbuje matku svou“ (Přís. 29. 15.)

Kdo tvrdí, že tělesný trest se neshoduje s moudrou výchovou, jest na sporu s nejvýtečnějšími vychovateli, kteří uznávají oprávněnost a potřebu kárné metly — ovšem rozumně užívané. — Ovšem nemá tím býti řečeno, že jest metla nejlepším výchovným prostředkem, nýbrž jen výminečným a posledním. Kde se dítě dostává dobrého poučení, povzbuzujícího příkladu, pečlivého dohledu, stává se tělesný trest obyčejně zbytečným. Ale ne vždy; někdy je přece nevyhnutelně nutným a prospěšným.

Marně se namítá, že trest neodčiní toho, co se stalo. Ovšem ale v tom není význam trestu. Předně ukazuje trest dítěti důrazně, že mravní zákon jest neúprosrě spravedlivým a svatým, a že každé jeho přestoupení musí býti nahrazeno a odpykáno. A tímto pokáním je právě trest. — Za druhé jest přísný trest ostrým lékem, jenž uchránit má dítě podobného hříchu pro budoucno. Již často první důrazný trest odvrátil dítě na vždy od toho či onoho hříchu a

trestu. Ba nejen snad dítko potrestané nýbrž i jiné ještě, kteří byli svědky hříchu a trestu. To nazvati můžeme třetím užitkem a účelem trestu tělesného.

Neužití tedy, drazí moji, tělesného trestu tam, kde ho důvodně užito býti má, jest nespravedlností a neláskou k dítku, jest hříchem, jež katechismus nazývá „cizím hříchem“. — Ach, milení v Kristu, tolik rodičů dopouští se tohoto hříchu, netrestající dítek svých! Pletou bolestný bič na sebe, zaviňují neštěstí a zkázu dítek svých a mnoho zla pro jiné a celou společnost.

Byl otec a měl dva syny, kteří darebnosti a bezbožnosti páchali. Otec, slyše stesky a žaloby na zpustlé syny své, napomínal je: „Proč činíte takové věci, věci nejhorší, které slyším ode všeho lidu? Nečiňte toho, synové moji; neboť není dobrá pověšť, kterou slyším“. — Napomínal tedy, ale netrestal. — Znáte asi, drazí v Kristu, slabého otce toho. Byl to nešťastný velekněz Heli. — A co následovalo? Prorokem svým Samuelem oznámil Bůh Heli u: „Učiním věc v Israeli, kterou kdokoli uslyší, zníti mu bude v obou uších jeho. Souditi budu dům jeho pro tu nepravosť, an věděl, že nešlechtně činí synové jeho a netrestal jich“. — A co se stalo? Oba synové Heliho zabiti byli v bitvě, a Heli sám, uslyšev zprávu tu, leknutím spadl se stolice a zlomiv šíji, skončil. Rodině jeho vzat byl vznešený úřad velekněžský, a schudlí potomci jeho prosili v chrámě o výživu a zaopatření.

Ach, rodičové milení! Dbejte výstražného tohoto příkladu a vážných slov Písma: „Tresci syna svého, abys nezoufal“. (Přís. 19. 18.) — „Kdo miluje syna svého, často jej mrská, aby se radoval v posledním čase svém a nemazal dveří bližních. (Sir. 30. 1.) —

Než, posluchači milení, jakým musí býti trest, aby účinkoval?

Nemá to býti užíváno často, na každou chybu dětské nechápavosti, neopatrnosti, zapomnětlivosti, nýbrž jen v těžkých případech úmyslné zloby a mravní surovosti. Častým trestem tělesným i mravní cit dítko otupí, a trest je pak neúčinným.

Trest budiž dále spravedlivým, t. j. budiž přiměřen závažnosti provinění a nebudiž pro tentýž přečin jedno dítko trestáno, a jiné ušetřeno. Dítko pochopí bezpráví, jež se mu děje a trest více pokazí než napraví. — Trest budiž dále vhodným, t. j. budiž přiměřen druhu provinění a povaze dítko. Jednou to mohou býti rány, jindy třebaš půst nebo odepření nějaké dovolené radosti a zábavy nebo malé zahanbení. Vždy pak mají tyto tresty býti takovými a prováděny tak, aby mravní cit a smysl pro česť u dítko budily a oživovaly, nikoli však aby svou krutostí a potupností dobré jádro v dítku ubily. Chybou velikou jest, brání-li matka dítko, když je otec zaslouženě trestá nebo když dětem vyhrožuje: „Počkejte, až přijde otec; ten vám dá“! — Z toho povstane snadno v dítku

podezření, že je otec trestá nespravedlivě; představa, že je otec vlastně jen tyranem bez lásky a jenom na to, aby děti trýznil a tloukl. — Jak mají potom dítky otce milovati, míti k němu úctu a důvěru?

Velikou nevhodností jsou také mnohé a přemrštěné p o h r ů Ź k y, jež ve skutečnosti zůstávají neprovedeny, nebo ani provedeny býti nemohou. Poroučet málo, ale když bylo již pohroženo, tedy pohrůžku důsledně provést. — Žádoucno též, aby nutný trest vykonán byl brzo po hříšném skutku. Tu je v živém spojení vina a trest, a byli-li snad svědci hříchu, ať jsou také svědky trestu pro vlastní užitek.

Trest děj se klidně a vážně. Dítě má vycítiti, že otec nerad trestá, a že ho to bolí; že trestá jen z nutnosti a z lásky k dítěti a pro dobro dítěte. Proto nebudiž trest konán v hněvu a zuřivosti; ne s nadávkami a zlořečením; ne všemožnými předměty, jež se právě namanou a jimiž rozzuřený otec tlouče dítě hlava nehlava, až je snad zmrzačí. — Písmo sv. mluví o metle, nikoliv o provaze, holi nebo klacku.

Slyšeti někdy od rodičů: „Co se svých dětí nabiju, a přece to nepomáhá“. — Ovšem že; netrestá jistě pravým způsobem. — Sv. Anselm zavrhuje neustálé trestání a pohlavkování, an dí: „S dětmi nutno zacházeti, jak umělec jedná se zlatem a stříbrem, z něhož chce udělati pěkný obraz. Někdy je sice tepe, ale hned zase jen silně tlačí a pak jemně hladí a leští“.

Podobně praví též Písmo svaté: „Jestli trestání lživé ve hněvu hánce“ (Sir. 19. 28.) A sv. Pavel píše: „Otcové, nepopouzejte k hněvu synů svých, ale vychovávejte je v kázni a trestání Páně“. (Efes. 6. 4.) — Nemírný, nerozumný trest, jenž očividně dítěti křivdí, vzbuzuje vzdor a zarputilosť; nutí jen dítě k větší opatrnosti při darebnostech, ke lži a úskokům; neléčí dítě, nýbrž kazí je.

Při tom však není nikterak chybou, je-li rozumný trest citelným a bolestným; vždyť je právě vlastností, kterou má trest účinkovati. — Písmo sv. praví: „Modřina rány setře zlé věci“ (Přís. 20. 30.) — Obojakosť, jež chce trestati a při tom nezpůsobiti bolesti, jest nerozumnou zbytečností, zneužíváním dobrého prostředku. Dítě, jež ví, že trest nestojí za řeč, nedbá ho a ještě se z něho směje. — Nikoli, ať pláče dítě, když zaslouží. Kdysi až nabude rozumu, bude vám děkovati, rodičové milí! Mnohem lépe jest, pláče-li lítostně za mlada a napraví se, než aby zůstalo bez trestu a plakalo po letech zoufale a proklínalo rodiče, kteří šetřili metly. — „Lahod' synovi, a nažene ti strachu; pohrávej s ním, a zarmoutí tebe“, praví varovně Písmo svaté. (Sir. 30. 9.)

To asi, nejmilejší, jsou vlastnosti rozumného, výchovného trestu. Takový trest nepotupí dítě, neublíží mu, a rodiče nepo-

zbudou pranic na lásce dítek. Vymlouvají se totiž někdy rodičové: „Netrestám přísně dítek svých, aby nepozbyly ke mně lásky“. — Nikterak. Správný trest nepůsobí tak; dítko vycítí snadno, že rodičové jednali dobře, že z lásky a starostlivosti o blaho dítko užili trpkého léku trestu.

Sv. Pavel píše: „Který je syn, jehož by netrestal otec? Pak-li jste bez kázně, které všichni synové účastni jsou, kdy jste cizoložnata a ne synové. Měli jsme zajisté otce těla svého, kteří nás trestali, a ctili jsme je“. (Žid. 12. 7—9.) — Co tu praví? Otec, jenž miluje dítko své, jako plod krve své, trestá je z lásky, aby je zachránil. Netrestá-li ho, jedná s ním jako s dítkem cizoložným, jež není jeho, jako s cizím, po němž mu nic není. — Proto tvrdí Písmo svaté: „Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo jej miluje, v čas jej trestá“ (Přís. 13. 24.)

Trestejte tedy, rodičové křesťanští, dítky své z lásky a s láskou, a dobře vychované dítky vaše budou vám kdysi vděčny za každý rozumný trest. Čeři zhýčkané budou snad naopak žalovati na své rodiče a bědovati: „Kdyby mne byli rodičové trestali, nebyl bych dnes nešťasným, nebyl bych zločincem“.

Nedbejte, otcové a matky, nasládlé výchovy novověké, která zavrhuje přísnou kázeň a trest. — Výchova beznáboženská nemá vlastně práva dítko trestati. Je-li člověk svézákonným, není-li podřízen božskému zákonu pravdy a spravedlnosti, kdo má právo trestem vnucovati svědomí dítku své lidské názory, kdo má práva násilím překážeti jeho zvláštnímu, osobnímu vývoji? — Jedině křesťanství činí trest vlastně oprávněným a přesvědčuje dítko, že jest povinno trestu se podrobiti. Za trestajícím otcem a matkou stojí autorita zákona Božího, všecky ty výroky jež jsme dnes slyšeli a jiné ještě. Proto bývala v křesťanských rodinách metla na čestném místě jako odznak kárného práva a povinnosti rodičů. Křesťanství posvětilo takořka metlu a trest jako vhodný a potřebný prostředek výchovný, a proto rodičové křesťanští mohou bez ostychu a mají rozumně užívat trestu.

Rodičové milí, víte, že Bůh jest nejdokonalejším vychovatelem a zákon jeho nejlepším výchovným návodem; nuže, řiďte se jím; tak nejspíše vychováte dobře dítky své. —

Končíme, nejmilejší, úvahu o výchovných prostředcích dobrého příkladu a trestu. Co říci ještě? — V Písmě sv. čtu: „Přes pole člověka lenivého šel jsem a přes vinici muže blázna. A hle, všecko porostlo kopřivami, a trní přikrylo povrch jeho, a ohrada kamenná byla zbořena“ (Přís. 24. 31.) — Rodičové drazí! Polem a vinnicí jsou srdce vašich dítek. Nechcete-li, aby vypadaly tak zpustle, nechcete-li, aby Písmo sv. nazývalo nás lenivci a blázny, pěstujte pečlivě duše dítek svých. Dobré nábožensko-mravní poučení budiž přípravou půdy; krásný příklad váš budiž slunečním teplem a po-

hodou, která podporuje vzrůst; přísnou kázní pak plejte a ničte kopřivy a trní zla, jenž objeví se u dítek vašich. A jako výsledek úvahy dnešní uložte si hluboko v duši napomenutí sv. Pavla, jímž jsme dnes začali: „Ve všech věcech sebe sama vydávej za příklad dobrých skutků v učení, v celosti a vážnosti“ (Tit. 2. 7.) — „Nestydě se za mnohou kázeň synů“. (Sir. 42. 5.)

Křesťanští otcové a matky, konejte výchovnou svou povinnost dobrým příkladem a rozumným trestem. Amen.

Řeč sedmá.

Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení. (Mat. 26. 41.)

V Kristu shromáždění! Čím složitější jest práce, kterou podnikám, čím umělejší jest dílo, které chci vytvořiti, tím četnějších a rozmanitějších jest mi třeba prostředkův a nástrojů. — Drazí moji! Dílem na světě nejumělejší jest dokonalý, šlechetný člověk, a prací nejdůležitější jest dobrá výchova, která takového člověka má vytvořiti. Nedivno tedy, že vyžaduje mnoho námahy a mnoho prostředků výchovných. Kolik tu různých povah a skrytých záhybů v lidské duši! Kolik prérůzných okolností a poměrů, v nichž člověk žije a se vyvíjí! Věcho toho dbáti jest moudrému vychovateli, aby uměl užiti vždy prostředku nejvhodnějšího. U jednoho dítky dostačí poučení a příklad, jiné potřebuje více dohledu, u třetího zase nutným trest a u každého někdy to, jindy ono.

O třech výchovných prostředcích jsme, nejmilejší, již mluvili. Dnes promluvíme o čtvrtém. Který je to? — B d ě l o s ť.

Když Kristus vstříc šel svému utrpení, které mělo býti také zkouškou apoštolů, napomínal je, aby se osvědčili věrnými jeho učenníky, a ukázal jim prostředky k tomu, řka: „Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ — Napomenutí toto jest ovšem všeobecné a platí každému. Ale velmi vhodně lze ho použiti o výchovné povinnosti rodičů. Neboť jaký jiný cíl má křesťanská výchova, nežli uchrániti dítky zla, naučiti je dobrou a upevniti je v něm?

Onen výrok Páně praví tedy rodičům: „Chcete-li dobře vychovávat dítky své, nutno, abyste nad nimi starostlivě bděli, na ně pečlivě dohlíželi a za ně se modlili.“

Dnes, posluchači milení, pojednáme o významu prvního slova onoho vybídnutí Kristova: „B d ě t e.“ — Uvážíme totiž, jak důležitým prostředkem dobré křesťanské výchovy jest

b d ě l ý d o h l e d r o d i č ů n a d í t k y.

I. Posluchači milení! Zahradník založil pěkný sad, připravil dobře půdu, nasázel ušlechtilých stromků, naseł krásných květin, zaléval pilně, plel a všemožnou dal si práci. Nyní čeká důvěrně, že krása zahrady jej potěší a že námaha jeho bohatým užitek bude odměněna. Než, běda! Mráz spálil nejpěknější kvítka, vichor polámá stromy a otrásl ovoce; do zahrady, jež nebyla dobře oplotěna, dostala se zvěř a zničila mnoho a zloději pobrali v noci také čásť.

Rodičové milení! Tomuto nebohému zahradníku podobáte se vy. Poučujete snad dobře dítky své, dáváte jim dobrý příklad, plejete a mýtíte přísnou kázní a trestem všecko zlo ze srdce jejich. Ale neoddálíte-li od dítek svých zevnější škodné vlivy a nebezpečné škůdce ohradou pilného dohledu, snadno můžete býti sklamáni, očekávající hojný užitek své výchovné námahy.

Věřte, rodičové křesťanští! Duše dítek vašich, z níž utvořili jste pečlivou výchovou zahrádku ctností, má neméně, ne-li více nepřátel a škůdců než zahrada stromová a květinová. Proto nutno, abyste ji dobře ohradili a hlídali výchovnou bdělostí.

Podívejme se, milení, na ty škůdce důkladněji, co jsou zač. Jsou to předně špatné společnosti, styk se špatnými soudruhy a přátely. Co bylo řečeno o zhoubném vlivu zlého příkladu rodičů, platí nezmenšenou měrou také zde. Špatné společnosti jsou místem smrti pro mravnost a duši dítek; ony kazí i dospělé, ale ještě účinněji mladé dítky. — Je to jako v oné jeskyni, kde jedovaté, husté páry se drží u země. Kdo je mdlý nebo kdo by si lehl na zem, trpí více otravou a hyne spíše než ten, kdo vdechuje čistší vzduch výše od země. Dítky ještě nevyspěly rozumem a vůlí, jsou přístupnější zevnějším škodným vlivům a podléhají rychleji nákaze. — S jakými společníky dítky obcují, takovými budou. „Zlá rozmlouvání porušují dobré mravy“, píše sv. Pavel. (I. Kor. 15. 33.) A což teprve příklady?

Všecka výchovná péče rodičů jest obyčejně marnou, neuchrání-li dítky své nebezpečí špatné společnosti. Rozumní rodičové nedovolí, aby děti jejich navštěvovaly dům, kde panuje nakažlivá nemoc. Daleko horší nákazu působí hříšná společnost; jest morem duše.

Ach, drazí moji, kolik mladých, dobře vychovaných lidí hyne vlivem zkažených společníků! Znáte jistě sami dosti příkladů; ale poslyšme přece příklad, jež vypravuje dějepisec Eusebius ze života sv. Jana, miláčka Páně. Na svých apoštolských cestách po Malé Asii ujal se v jednom městě jinocha, jež vynikal bohatými dary těla i ducha. Svěřil jej péči biskupa onoho města, řka: Jménem Krista a církve odevzdávám ti tohoto mládence, abys o něho pečoval.“ Pak vrátil se do Efesu, svého obyčejného sídla. — Biskup vyučil jinocha v křesťanské pravdě a pokřtil jej. Brzo po tom, domnívaje se, že mladík jest již dosti upevněn v dobrém, uvolnil svůj bdělý do-

hled a popřál mu více svobody, než vhodno bylo. A co se stalo? Mladík dostal se do špatné společnosti, zkazil se, stal se darebou, zlodějem a konečně veřejným lupičem. S několika podobnými soudruhy uprchl do hor a stal se náčelníkem loupežnické roty. — Po čase přišel sv. Jan opět do města toho. Uspořádat, čeho třeba bylo, tázal se biskupa: „Nuže, biskupe, ukaž mi statek, který jsem ti jménem Krista a církve svěřil. Ukaž mi onoho jinocha, ježž jsem ti odevzdal.“ — Bolestně odvětil biskup: „Umřel.“ — „A jak umřel?“ — „Umřel Bohu; jest hříšníkem, zločincem, loupežníkem. V lesích za městem zdržuje se s druhy svými.“ — Uslyšev to sv. Jan hořce zaplakal, naříkaje: „Špatného vyvolil jsem strážce pro duši nebohou.“ A vyžádat si koně, jel sv. Jan do lesa. Brzo zadržen byl loupežnickou stráží, a oslovil je: „Přišel jsem, abych mluvil s vaším vůdcem; zaveďte mne k němu.“ Stalo se. Když však byl již blízko, poznal jej náčelník lupičů, zalekl se studem a chtěl utéci. Ale sv. Jan, nedbaje stáří svého, pospíšil za ním, volaje: „Ó synu, proč prcháš před otcem? Proč utíkáš před slabým starcem? Počkej, nešťastníče, nezoufej! Ještě máš naději spásy; u Krista se za tebe zaručím, rád umru za tebe, jak Pán umřel za nás! Duši svou dám za duši tvou. Počkej! Věř mi! Kristus posílá mne k tobě!“ — Dojat zastavil se loupežník, a když sv. Jan došel k němu, klesl před ním na kolena a plakal bolestně. Sv. Jan objal a políbil jej, laskavě mu domlouval a konečně pohnul, že vrátil se s ním do města. Postil a modlil se s ním, napomínal jej a těšil, až zdivočelá mysl se obměkčila, a zločinný hříšník opravdovým pokáním vinu svou napravil.

Zde, rodičové milí, máte trojí ukázkou. Předně, kam vede špatná společnost. Lupičem stal se nadějný mladík. — Ach, kolik jinochů a panen stává se obětí špatných společností. Jdou z domu zdraví a mravní, upadnou však do spárů svůdců a hynou tělesně i mravně, nebo vracejí se k nebohým rodičům zlomeni hříchem, zkažení, zpustlí.

Za druhé vidíme v příkladu onom příčinu, proč tolik mladých lidí pozbývá vzácného statku ctnosti. Mnoho rodičů nedbá dostatečně jako onen biskup, aby děti jejich ušly hříšným příležitostem. Nestarají se, jaké mají v domě lidi, služebnictvo a dělníky, a co od nich děti slyší a vidí. Nestarají se, s kým se synové a dcery jejich přátelí; trpí jim hříšné, lehkomyšlné známosti, noční toulky, rozpustilé zábavy a besedy. Lhostejno jest jim, u koho dcera jejich slouží, u koho hoch se učí, jakou je škola, kterou navštěvuje. Pečlivěji snad vybírají čeledína a služku pro hospodářství a dobytek, než mistra a vychovatele pro děti své. — Jaký pak div, že mnoho hodných dítek se pokazí nedbalostí rodičů! Vydali útlou květinu mrazu, který ji spálil; nechránili ji proti větru, který

srazil z ní květy, polámal větve, pošpinil ji blátem a vyvrátil ji z kořene.

Věru právem vybízí Písmo svaté: „Nedávej synu svému moci v mládí a nepřehlížej obmyslu jeho“ (Sir. 30. 11.), t. j. nedávej mu neobmezené svobody, dohlížej na něho, co dělá. — Jak důrazně a varovně zní jiné místo: „Dcera jest tajným bděním otce a péče o ni odjímá sen; . . . aby někdy nebyla poskvrněna v panenství svém a v domě otcovském nepozbyla cti . . . Nad dcerou rozpustilou upevni stráž, aby někdy neuvedla tě v posměch nepřátelům, aby nemluvili o tobě v městě a nevyčítala ti obec, a aby nezahanbila tě dcera v množství lidu.“ (Sir. 42. 9.—11.)

Sv. Jarolím píše ve svém vychovatelském listě k paní Létě: „Dceruška tvá nikdy bez tebe ať nevychází. Žádný mladík, žádný švihák ať se na ni neusmívá . . . Když jde na slavné bohoslužby noční, ani na píď ať se od matky nevzdaluje.“

Hle, rodičové draží, jak důležitou jest výchovná bdělost!

Co však říci, nejmilejší, o rodičích nerozumných, kteří svévolně vodí děti své do nevhodných společností, do hospod, tanečních zábav, neslušných divadel? Kterí dívky své posílají do práce a na službu do domů, kde mravnost jejich takorčka jistě škodu utrpí? O rodičích, kteří děti své klidně svěřují beznáboženským školám a nevěreckým učitelům? —

Pohanské modle Molochovi obětovány bývaly často nevinné dívky, a to tak, že kladeny byly na rozežhavené napřažené ruce modly, nebo házeny byly zrovna do plamenného jícnu Molochova. — Milení v Kristu! Nesvědomití rodičové, kteří sami dívky své berou do špatných společností, takorčka do učírny neřesti, obětují duše dítek svých modle hříchu, metají je ve chřtán Molochovi — ďáblu. Ale pak platí o nich, nejmilejší, také slova, jimiž hrozil Bůh modlářským Israelitům: „Obětovali syny své a dcery své ďáblům . . . A vylévali krev nevinnou, krev synů svých a dcer svých, které obětovali modlám Kananejských . . . I rozhněval se prchlivostí Hospodin na lid svůj a v ošklivost vzal dědictví své. (Žalm 105. 37.—40.)

Za třetí konečně vidíme, milení, na onom příkladu o sv. Janu, jak si mají počínati rodičové, jejichž dívky dostaly se do špatné společnosti nebo žijí v nebezpečné příležitosti ke hříchu, ať již vlastní nebo cizí vinou, ať bez viny. — Sv. Jan, ač stařec, neváhal vydati se do hor a lesů mezi lotry, aby zachránil duši pobloudilého svého svěřence.

Vyrvěte dívky své z drápů svůdců. Vyžeňte z domu špatné lidi, kteří vám dívky kazí; přerušte laskavou domluvou, určitým zákazem a přísným dohledem hříšné známosti a tajné schůzky; zakažte synům účast na darebných spolcích; vezměte dceru z nebezpečné služby, syna od špatného mistra, z nespolehlivé školy.

Hledejte dítky své, nejsou-li zavčas doma; hledejte je bez ostychu i v hospodě a ve společnosti; zajděte do města a podívejte se, co synové a dcery vaše dělají.

Zvláště vy, matky křesťanské, hajte krví a životem svým mravnost a duši dítek svých, jak hájily nemluvňata svá matky betlémské, o nichž tak krásně píše sv. Augustin: „Zápasila matka s katem; on vydíral jí dítě, ona je držela a volala: Proč bereš mi dítě, jež jsem porodila a mlékem svým kojila? Opatrně jsem je v životě nosila a ty jím surově zmítáš. Sotva vyšlo ze života mého a ty jím tříštíš o zem . . . Proč necháváš mne na živu? Je-li vinno dítě mé, má to vina; zabij matku s dítětem!“

O, rodičové drazí! Nevydávejte dítek svých, plodů krve a života svého, na pospas vrahům, hříchu a ďáblu! Snad svedla vás trochu větší mzda, pohodlnější výdělek, že vydali jste dítky své nebezpečí hříchu. Snad dovolili jste synům a dcerám svým svůdné známosti; snad vodili jste je do zábav a společností nevhodných, aby se spíše „zaopatřili“. Je vám český mravnost a duše dítek vašich na prodej? Dá se zaplatit? Jak vykážete se před Bohem? Či ukážete mu ty špinavé peníze a potupný zisk, jenž zaplacen byl hanbou a hříchem dítek vašich?

Nikoli; nemožno to. Proto bděte, rodičové drazí, abyste kdysi nenaříkali nad dítkami svými tělesně i mravně mrtvými.

Sv. evandělita Matouš popisuje nárek matek betlémských, když dítky jejich byly povražděny: „Hlas v Ráma slyšen jest, pláč a kvílení mnohé: Ráchel plačící nad syny svými a nedala se potěšiti, proto že jich není.“ (Mat. 2. 18.) — Ach, drazí moji! Jaký byl by to srdcelomný, celým světem se ozývající nárek a pláč, kdyby začali bédovati všichni otcové a matky, kteří pozbyli dítek svých špatnou společností: „Vrať mi, svůdnice hanebná, hodného syna mého! Vrať mi, svůdníku, nevinnou dceru mou! Společnosti hospodská, darebný spolku, vrať mi syna mého! Mistře nedbalý, školo bez víry, vrať mi syna mého! Město svůdné, vrať mi dceru, kterou jsi pošpinilo svým kalem a pohltilo v bahně svém! Zdraví, mravní a dobří byli synové a dcery naše, byli naší radostí a nadějí; vy jste je zkazili, zneuctili, duše jejich zabili, vraťte nám syny a dcery naše!

Ach, drazí moji, jak bolestné to kvílení! A při tom nutno mnohým rodičům vyznati: „Sám velikou mám vinu na zkáze dítek svých; měl jsem a mohl jsem lépe bdíti nad nimi.“

Nuže, rodičové milení, dbejte hlasu Páně: „Bděte! Bděte, aby dítky vaše nepřišly do pokušení.“

Ale o jednom pokušení, nejmilejší, nutno zmíniti se zvláště pro jeho neobyčejnou nebezpečnost. Jsou to špatné knihy, jež jsou záhubnějšími nežli špatná společnost.

Hle, milý otče a matko! Syn váš styděl by se navštěvovati tu neb onu místnosť a společnost, dcera vaše ostýchala by se jíti veřejně s člověkem nepěkné pověsti, ale potajmu přece prodlévá ve společnosti ještě horší. Je to špatná kniha. Netřeba se jí tu báti potupy; nikdo neví, co čte; málo kdo ví, co je v knize; ba snad jí byla vnucena pod záminkou zábavy a vzdělání. — Mají tedy dítky vaše, rodičové milí, tajné přátely a společníky, stýkají se s nimi často, denně, aniž vy o tom víte. A právě to, že špatné knihy působí tajně a nepozorovatelně, činí je tak nebezpečnými.

A kolik je jich! Větší polovice knih a spisů jest nepřátelskou křesťanské víře a mravům. Nepřítel pravdy a ctnosti ví dobře, jak hroznou zbraň má v tisku, a proto chrlí zrovna z jedovatého svého jícnu špatné knihy a spisy zaplavuje téměř svět. Jedny šíří otravu pod obalem krásné formy, pod heslem vzdělání a osvěty. Jiné zase s nestydatou drzostí hlásají otevřeně hřích a již nápisem svým dráždí smyslnost a lákají kupce. — A kdo je tím kupcem? Nejvíce právě mladí lidé. Vznětlivou jejich povahu vábí nejučinněji zapovězené, neznámé posud ovoce, a zrovna je hltají.

Kdo však vyličí pak spoustu, která z toho povstává? Zkušenost dokazuje číslu, že veliká čásť mladých zločinců svedena byla právě špatnými knihami a novinami. Mladí zloději, podvodníci, necudové, lupiči a vrahové naučili se již bezpočtukrát zločinům svým špatnými spisy. Však ani když špatná četba nevychová z každého čtenáře veřejného zločince a vraha, tož přece vždy podrývá mravnost, raní a zabíjí duše.

O sv. Terezii se vypravuje, že, když byla ještě mladičkou, dostaly se jí do rukou přepjaté romány. Čtávala v nich pilně, a bývalá její zbožnosť začala mizeti a zmocňovala se jí marnivost a svěťáctví. Však milost Boží ji zachránila. Bůh ukázal jí zvláštním zjevením, kam dospěje duše její, nevzdá-li se ničemně četby. — Hle, rodičové křesťanští, účinek svůdných knih na dítky!

Pověstný Rousseau pozbyl matku v tu chvíli, kdy se narodil. Zdědil po ní mnoho knih a mezi nimi hojnosť všelijakých románů. Maje teprv osm let, četl v nich dychtivě. Stav se pak světoznámým spisovatelem, způsobil spisy svými nesmírně mnoho zla a právem sluje „otcem revoluce“.

Vizte, drazí moji, zkázonosný vliv špatných knih! — Proto, rodičové milení, bděte nad četbou dítek svých. Dohlížejte pilně, co čtou, jaké knihy kupují, od koho si je vypůjčují. Bděte, aby nevloudila se vám do rodiny špatná kniha jako zloděj, který ukradne víru, ctnost a duši vašich dítek. Opatrujte i knihy, kterých sami potřebujete pro své vzdělání nebo pro své zaměstnání. Mnohé knihy, jež jsou neškodny, potřebny a nutny dospělým, nehodí se dítkám a mohou je pokaziti.

A co říci mám, drazí v Kristu, o rodičích, kteří sami kupují, čtou a dítkám čísti dovolují darebné knihy a noviny? Starají se velmi, aby děti jejich nejedly nic nezdravého pro tělo, a zároveň kladou na stůl často, ba denně, knihu nebo noviny, které nutně otráví nevinnou duši dítek. Rodičové takoví pěstují sice tělo dítek svých, ale hubí a vraždí duše jejich.

Katecheta jednoho města na Moravě, přišed jednou do školy, poručil dětem, aby si přichystaly papír a péro a pak aby mu napsaly, jaké knihy a noviny doma čtou. A co uviděl? Seznam krvavých románů přerůzných, divokých názvů, řadu kluzkých románů, povídek a divadel, kde hlavní úlohu má smyslnost a manželská nevěra, soudní výsledky zločinců a podobné znemravňující, surové zboží. — Katecheta připomněl dětem přísloví: „Pověz mi, s kým obcuješ, a povím ti, jakým jsi.“ Zároveň sděluje, že hoch, jenž poznačil jako svou četbu domácí krvavý román o několika násobném vrahovi Hugo Šenkovi, byl sám také skutečným, mladým „Hugo Šenkem“.

Posluchači milení! Stává se, že matky, obyčejně ty, jež hříchem se staly matkami, usmrtí dítko své; lid dává jim jméno „matek krkavčích“. Mnohem větším právem mohli bychom nazvatí krkavčím otcem a matkou ony rodiče, kteří děti své krmí špatnou četbou a ničí ne život tělesný, uýbrž duši dítek. — Otcové a matky zde přítomné! Nebuďte z toho druhu rodičů! Věřím vám, že nedali jste úmyslně dětem svým do rukou špatné knihy, ale snad dopustili jste se aspoň částečné viny, nedohlížejíce dostatečně na četbu dítek svých. Pro časné i věčné blaho vaše a dítek vašich prosím vás, bděte nad tím, co děti vaše čtou. Bděte; neboť někdy dostačí jediná špatná kniha, aby zvrátila všechny výsledky dlouholeté dobré výchovy. Bděte, pravím, neboť víte, že neblahé následky špatné výchovy stihnou po dítkách nejprve a nejvíce vás — rodiče.

Zkušený jeden muž napsal: „Slzy, vzdechy a nářky dvou set milionů katolíků nestačí, aby oplakaly spoustu, kterou zaviňuje v lidstvu bezbožný a nemravný tisk.“ — Bděte, rodičové drazí, aby vám nebylo někdy naříkati: „Nemohu dosti oželeť své nedbalosti, že připustil jsem do rodiny své špatné knihy a noviny.“ — Bděte, otcové a matky křesťanské, aby do domu vašeho nevloudil se vlk v rouně beránčím — špatné spisy, aby nestaly se soudruhy, přátely, společností vašich dítek a nezahubily duše jejich! —

Tím, drazí moji, končím úvahu o povinnosti, která vám ukládá, abyste bděli nad dítkami svými. Uložte si ji hluboko v srdce, všichni rodičové, ale nejvíce vy, kteří z falešné lásky a shovívavosti náchylni jste dítkám svým všelicos dovolit a jim přílišnou svobodu ponechat.

Král David měl syna Absolona, ježž pro neobyčejnou jeho krásu velmi miloval, mnoho mu prominul a o postranní jeho život málo

se staral. Vládychtivý Absolon použil toho; pokryteckým pochlebováním získal si hojně přívrženců, oklamal otce Davida a zosnoval proti němu vzpouru, aby svrhl otce s trůnu a sám králem se stal. Nejdůvěrnějším jeho rádcem a svůdcem byl Achitofel, bývalý rádce Davidův; zradiv Davida přidal se k Absolonovi. Rádce tento poučoval Absolona, jak by mohl úplně zničit Davida; on svedl jej, aby hanebně zneuctil česť otce svého. — A konec? Absolon byl poražen a zabit, Achitofel se oběsil a Davidovi bylo naříkati nad nečestnou smrtí synovou: „Synu můj, Absolone, Absolone, synu můj! Kdo mi dá, abych umřel za tebe? Absolone, synu můj, synu můj, Absolone.“ (II. Král. 18. 33.)

Jaká to vroucí láska, drazí moji, a jak bolestný to nářek! Ale, milení, nepřipravil si bolest onu bědující otec částečně sám?

Proto, otcové a matky, nešetřte přísné bdělosti a stálého dohledu na dítky své, na osoby, s nimiž obcují, na knihy, které čtou. Varujte dítky své napřed, než nebezpečí nastane, slovy Písma: „Synu můj, kdyby tě lákali hříšníci, nepřivoluj jim!“ (Přísl. 1. 10.) — Tušíte-li blížící se nebezpečí, napomínejte je laskavě, něžně jako apoštol lásky sv. Jan: „Synáčkové, žádný vás nesvod.“ (I. Jan. 3. 6.) — Jsou-li snad již v tenatech pokušení, užijte přísného zákazu sv. Pavla: „Přikazujeme vám, dítky, jménem Pána našeho Ježíše Krista, abyste se oddělovaly od každého, který se chová nepořádně.“ (II. Thes. 3. 6.) Jako rodičové jste zástupci Božími a zakazujete skutečně jménem Božím; Bůh vám dal to právo a uložil povinnost. — A kdyby přece škůdce, ať osoba ať kniha, mocí vtírala se do rodiny vaší, obcházela úskočně dítky vaše, aby provedla na nich pekelné dílo zkázy, užijte svého domácího práva a vyžeňte svůdce neúprosně z domu; užijte svého práva jako otcové a matky a vzdalte jej bezohledně od dítek svých; braňte děti své. Obořte se naň a zažeňte jej, jako Kristus zapudil ďábla pokušitele: „Odejdi, satane!“ (Mat. 4. 10.) Poručte rozhodně: „Pryč z domu mého, nevěrecká, nemravná, svůdná kniha, léčko ďábelská! Pryč od dítek mých, pokušiteli, náhončí ďáblův!“ Pokud žijeme a sílu máme my, otec a matka, nevydáme dobrovolně dítek svých hříchu a ďáblu. Bůh nám je svěřil, pro něho je vychováváme; jemu nám bude za ně odpovídati, on je po nás bude žádati. Pryč, pokušiteli! — Amen.

Řeč osmá.

Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení. (Mat. 26. 41.)

Posluchači milení! Když se Kristus Pán chystal na utrpení a smrt, napomínal, jak víme, na hoře Olivetské své apoštoly: „Bděte“!

t. j. strážte se, aby vás pokušení nepřekvapilo a nepřemohlo. Ale k důležitému slovu tomu přidal ještě slovo druhé, neméně důležité: „Modlete se“! t. j. prostě o pomocnou milost Boží, abyste obstáli jako moji oddaní učenníci. Zároveň připojuje též hned důvod: „Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocno“. (Mat. 26. 41.)

Toto místo, jakož vůbec celá nauka křesťanská, učí nás, drazí v Kristu, že modlitba jest křesťanu nevyhnutelně potřebna, aby spravedlivě žiti mohl. — „Modli se a pracuj“ zní nejlepší pravidlo křesťanského života. Významno, že napřed se praví: „Modli se“; modlitba je čestnější a důležitější částí životní naší činnosti než práce. Dobře praví přísloví: „Na Božím požehnání všecko záleží“. — „Bez Božího požehnání marno lidské namáhání“. — Platí to o každé práci; a čím je důležitější a obtížnější, tím více.

Víme však, nejmilejší, že nejdůležitější a nejvznešenější práci pozemskou jest vychovati spravedlivého, šlechetného člověka. Vychovati duši jeho pro Boha a pro věčný život jest jistotně důležitějším než-li změřiti rozsah světa, sčítati hvězdy na nebi, stavěti paláce, vymysleti umělý stroj. Nelze tudíž mysliti si řádnou, křesťanskou výchovu bez modlitby. Rodičové, kteří chtějí dítky své dobře vychovati, neobejdou se bez modlitby.

Promluvíme tedy dnes, posluchači milení, o výchovném prostředku a účinku modlitby.

*

I. Drazí moji! Bez modlitby není zdárné křesťanské výchovy. Proč? — Sv. Pavel píše: „Já jsem sázel, Apollo zaléval, ale Bůh dal vzrůst. Protož ani ten, kdo sází, jest něco, ani ten, kdo zalévá, ale Bůh, jenž dává vzrůst“. (I. Kor. 3. 6. 7.) — U Boha tedy jest záruka zdaru, dovršení každého díla. Kdo nechce pracovati bez dokonalého zdaru nebo zrovna na plano, potřebuje nutně pomocné a žehnající pomoci Boží. — Čím si ji však zaopatřit? Modlitbou. — Pán Bůh ponechává nám podobnou vůli, nevnučuje nám nic, ale slibuje nám vše, začkoli jej řádně budeme prositi. — Kristus Pán slavně to prohlašuje: Amen, amen, pravím vám: „Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá vám“. (Jan 16. 23.)

Chceme-li tedy, aby Bůh pracoval s námi, nutno jej prositi. Kdo neprosí modlitbou, jest pyšným a pošetilým. Pyšným, protože pohrdá pomocí Boží; pošetilým, proto že nic záslužného nesvede. — Podobně rodičové. Mají-li opravdovou vůli, aby dítky své dobře vychovali, musí se nejen sami svědomitě vlastní silou o to snažiti, nýbrž nutno, aby se také modlili, t. j. aby užívali onoho prostředku, jenž nejvíce působí na dobrý výsledek výchovy. Kdo chce cíl, musí chtíti také prostředky k cíli. — Křesťanští rodičové, kteří nedbají modlitby jako výchovného prostředku, projevují tím,

že buď neznají základní zásady křesťanské výchovy, nebo že jim na dobré výchově dítěte mnoho nezáleží. Nebo prozrazují konečně, že nemají vlastně víry a spoléhají jenom vlastní výchovné umění bez Boha. Ale pýcha jejich bude zahanbena a potrestána smutným výsledkem výchovy, která jim ukáže, jak pošetile jednali.

Nikoli, drazí v Kristu! Bez modlitby a pomoci Boží těžko, nemožno dobře křesťansky vychovávat. A právě proto, že výchovný úkol váš, rodičové křesťanští, je tak důležitým a nesnadným, potřebujete tím více milosti Boží. Čím závaznější jest povinnost, čím větší jest vaše zodpovědnost, tím více máte se modlit, abyste povinnosti dobře dostáli a dobře kdysi s Bohem účtovali.

Dobrou výchovou máte, rodičové milí, vystavěti v duši dítěte svých krásnou a pevnou budovu dobra a ctnosti. Nezdaří se vám to, nebude-li Bůh pracovat s vámi. Vždyť Duch Páně praví: „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují, kteří jej staví“ (Žalm 126. 1.)

Nezapomeňte dále, že výchovou nepracujete na díle pouze pozemském, nýbrž že účinky a výsledek výchovy zasahují na věčnost, do nadpřirozena jako věž sáhající až k Božímu trůnu. Vždyť vychovatí máte dítky své pro Boha, máte jim zajistit blaženou věčnost. Nadpřirozený však výsledek nedá se provést prostředky jen přirozenými. — V evandéliu sv. Lukáše vypravuje Pán Ježíš: „Kdo z vás, chtěje stavěti věž, nesedne a nepočítá nákladů, které potřebny jsou, bude-li míti dosti k dokonání; aby, když by položil základ a nemohl dokonati, všichni to vidoucí nepočali se jemu posmívati, řkouce: Tento člověk počal stavěti a nemohl dokonati“ (14. 28—30.)

Víte, milení, kdo podobá se pošetilci, jenž staví bez dostatečných prostředků? — Rodičové křesťanští, kteří mají vychovatí své dítky pro život nadpřirozený, věčný a neprosí modlitbou o milost Boží. — Základní pravdou víry naší jest, nejmilejší, že bez milosti Boží nelze dojíti věčné spásy. Ale bez modlitby není zase milosti. Nemohou tedy rodičové bez modlitby získati si spásy vlastní a nemohou bez modlitby poskytnouti ani dítkám svým výchovy, která vede ke spáse. — Proto vybízí vás, rodičové milí, Kristus Pán: „Modlete se, aby výchovná práce vaše se neminula cílem“.

Vědomi jste si, rodičové křesťanští, že dobrá výchova jest dílem velmi nesnadným. Ale pro koho jest nejnesnadnější a zrovna nemožnou? Pro ony rodiče a vychovatele, kteří pracují bez Boha. Nechť přemýšlejí o nových a nových návodech výchovných, nechť činí steré pokusy, nikdy nedodělají se zdárných výsledků, proto že vylučují ze svého plánu nevyhnutelně potřebnou milost Boží a modlitbu, která ji zjednává. — Ovšem ani nejlepší vychovatelé křesťanští neřeknou nikdy, že stojí na nejvyšším vrcholu výchovného umění, nad nějž nelze výše. Praktické provádění zásad a prostředků výchovných, jež hlásá křesťanství, může vždy dále býti zdokonaleno,

jako pokračuje a vyvíjí se všechno na světě. Ale pravdou jistou jest, drazí moji, že nejdokonalejší výchovou zůstane vždy výchova křesťanská. Proč? Bůh nám ji sdělil; z Boha vycházejí a o Boha se opírají její výchovné zásady a prostředky. Kdo jich nejlépe užívá, ten bude vždy nejlepším vychovatelem, protože Bůh pracuje s ním, proto že milosť Boží, kterou si vyprošuje modlitbou, jej provází.

II. Ale pravda tato, kterou jsme nyní jen všeobecně stanovili, je tak důležitá, že zasluhuje, abychom si ji, rozmilí v Kristu, zevrubněji objasnili.

Víme již, že rodičové jako vychovatelé dítek svých se mají modlití.

1. Předně za sebe — za osvětlení ducha. — Potřebují mnoho moudrosti, aby si vědomi byli důležitosti a cíle výchovy, aby poznali povahu svých dítek, aby věděli, kterého výchovného prostředku jest se jim chopiti v přerůzných případech. Vždyť povahy dítek jsou tak rozdílny a okolnosti tak rozmanité, že nelze všechny dítky, ba ani totéž dítko, narážeti na stejné a jedno kopyto.

Vychovatelé, kteří se troufají vychovávatí bez Boha, hledají tuto moudrosť ve výchovné vědě. Zajisté dobře jest učiti se od zkušených a znamenitých vychovatelů. Ale jak to možno rodičům neučeným, chudým, jež celý čas zaneprazdňuje starosť a práce o denní chléb pro rodinu. A přece též o ni mají povinnosť výchovnou, Bůh, který ji rodičům uložil, dal jim jistotně též prostředky k tomu. Jest tedy nějaký zdroj, z něhož každý otec a každá matka čerpati může výchovné vědění a moudrosť. — Křesťanská pravda podává tuto výchovnou moudrosť; hlavní její zásady jsou tak jasné a srozumitelné, že i nejprostší otec a matka si je mohou osvojiti. Modlitbou pak mohou si snadno a vždy vyprositi praktickou milosť výchovnou, dary Ducha sv. rozum osvěcující.

Tím, nejmilejší, vysvětlíme si úplně, proč chudí, neučení rodičové, vychovají často dítky mravně řádné, a za to lidé velmi učení a vzdělání dítky mravně ničemné. — Poslyšte příklad:

Slovutný muž, Beda Weber, vypravuje o sobě: „Byl jsem jedináčkem svých zámožných rodičů. Otec, statný muž, miloval velmi přírodozpyt a zabýval se ponejvíce pokusy s elektrikou ve svém kabinetě; po mně nežádal mnohem více, než abych jej v jeho pokusech nerušil. Matka moje, dobrácká ale slabá žena, starala se sice pečlivě o mé jídlo, teplou postel a dobrý oděv, ale ostatně byl jsem ponechán sám sobě jako neobmezený vládce nad celým domem a veškerou čeládkou. Byl jsem také pravým divochem a nejraději prodléval jsem venku u čeládky, která mne měla ráda. Tam také dostalo se mi vlastního vychování! Ujala se mne zbožná kravská děvčeka. Ta naučila se mne ráno a večer modlití; sama klekla na kamennou dlažbu a mně, mladému pánu domu, podložila otýpku

slámy pod kolena. Neobyčejná vroucnost, hluboká a uchvacující zbožnost zračila se jí ve tváři. Již její pohled připomínal mi všudypřítomnost živého Boha, v němž děvečka ona všechno konala. Nevyučovala mne jak později professoři a katecheti, kteří nedovedli se třítí vliv oné prosté ženy na mou mysl. Moudrost svou sdělovala mi krátkými, výraznými, nábožnými průpovědmi. Nikdy nezapomenu, jak mocně dojala mne tato osamělá, v Bohu spokojená duše, když mluvila ke mně nadšenými slovy o všudypřítomnosti Boží, když vykládala mi, jak růsti máme v dobru před Bohem, jakou ohavností jest hřích, jenž krásný obraz Boží v lidech ničí jako mráz květy a stromy. Kravín nabyt tím pro mou dětskou mysl nevýslovného půvabu. A když mi bylo později choditi do školy, bývalo mi teskno po vyučování u děvečky v chlěvě“.

Hle, drazí moji, kolik dovede prostá osoba bez výchovné vědy, ale proniknutá vroucí zbožností! A jak chabou jest výchovná učenost bez modlitby! A není dosti příkladů, kde prostý člověk moudrostí svého zbožného srdce, modlitbou a milostí Boží vychovává lépe než učení a vznešení rodičové, kteří se nemodlí a jenom na lidské umění se spoléhají? — Ba, co dím, dosti! Vždy jest pravdou, že vychovatelé, kteří se nemodlí, nejsou pravými vychovateli; modlitba patří k celku výchovy.

2. Než, drazí v Kristu, rodičům není potřeba jen osvětlení ducha, nýbrž také síly vůle. Bez ní nebudou dobrými vychovateli. Potřebují mnoho lásky a při tom přísnosti, mnoho trpělivosti a obětavosti. — Řekne se, že na to stačí přirozená láska rodičů k dětem. — Nestačí. Podívejme se, jak jednají celé zástupy rodičů, kteří by samou láskou děti své, jak se říká, snědli. Otec, ač by ho děti doma velmi potřebovaly, nedovede si odepřít, aby nešel do své oblíbené společnosti na zábavu; jinde zase matka chodí po besedách, divadlech a jiných zbytečnostech, nechávajíc doma děti ve špíně, nepořádku, pod dohledem cizích lidí. — Není velikým pokušením pro otce, jenž unaven přijde večer z práce, aby neřekl: „Teď se mám zabývat s dětmi? Jsem rád, že mám pokoj“. — Nejsou rodiny bez víry a mravnosti křesťanské, kde si rodičové hříšně a zločinně pomáhají, aby neměli mnoho dětí? Otec, aby mu nepřibýlo starostí o výživu a zaopatření dětí, matka, aby vyhnula se obtížím mateřství a nepozbyla snad svěžesti a krásy.

Hle, milení, kolik třeba rodičům obětavé lásky a silného sebezáporu! Pro děti mají se mnohdy vzdáti i nevinného pohodlí, i dovolené zábavy. Pro děti zřící jest se jim často i toho, čeho by sami potřebovali, jelikož slabé dítky potřebují toho nutněji. Pro děti jest jim mnohdy pracovati nad sílu, do úpadu, jen aby je tím nejnutnějším zaopatřili.

Nedivme se pak nejmilejší, že vidíme dosti rodičů, kteří těžké povinnosti tyto nezdolají. Věřte; nestačí na to vždy láska pouze při-

rozená; třeba tu síly vyšší, z níž prýští obětavost nevyčerpatelná. — A silou touto jest milost Boží, kterou si nutno vyprosit modlitbou.

Zbožní křesťanští rodičové vědí z víry, že účelem hlavním manželství není, aby poskytovalo pohodlí a smyslnou rozkoš, nýbrž že je stavem obtížným, do něhož přinést dlužno mnoho obětavé lásky, trpělivosti a sebezapření. Jsou si vědomi, že zábava a pohodlí má ustoupiti těžkým povinnostem. A povinnosti nejzávažnější týkají se právě dítek. — Věřící otec ví, že se nesmí štítiti potu, mozolů, starosti a strádání, kde se jedná o časné a věčné blaho dítek. Věřící matka ví, že místo její nejčestnější není ve shonu světa, nýbrž u dítek jejích. — Zbožní, věřící rodičové považují za svou čestnou povinnost, aby zaopatřili dítkám vše potřebné, utrhnou si, jak se říká, poslední sousto od úst a pokud jen síla stačí, neřeknou nikdy, jak to dělá dnes dosti darebných rodičů: „O děti ať se stará obec nebo stát“.

„A kde, milení v Kristu, naberou zbožní rodičové potřebné síly? V modlitbě. Vědí, že Bůh slibuje manželům zvláštní pomocnou milost výchovnou a proto prosí o ni. Silou pak touto nadpřirozenou podporování vyučují neumorně dítky své ve víře a dobrých mravech a starají se, aby byly poučeny ve škole. Silou touto podporování, nevyhýbají se nijakému sebezapření, jen aby dětem svým dali dobrý příklad; neomrzí se jim stálá bdělost, nesvede je falešná láska, aby, kde třeba, dítek rozumně netrestali. Všecko jejich jednání provází vědomí, že patří na ně a učí se od nich dítky jejich; a vědomí, že budou z dítek svých vydávati účet vševědoucímu Bohu, pobádá je stále k namáhavé práci výchovné a nepopřává jim oddechu.

Zbožný vychovatel Overberg modlíval se často: „Čisté srdce stvoř ve mně, ó Bože, o posvěť mne, aby i ti, které jsi mi svěřil, skrze mne posvěceni byli“. — Chcete-li, otcové a matky křesťanské, dítky své dobře vychovati, nutně potřebno, abyste se i vy často tak modlívali: „Osviť nás, ó Bože, posvěť a posil nás, abychom dítky své svatě vychovati mohli“.

3. Ale modlitbou za sebe vykonali jste, rodičové drazí, teprve polovici své povinnosti. Zbývá ještě, abyste se modlili také za dítky své.

Dítky vaše potřebují předně osvěcující milosti Boží, aby poznaly krásu a nutnost pravdy Páně, aby měly pro ni vřímavou mysl, aby dovedly rozeznávati dobro od zla. — Sv. apoštol Jakub píše: „Všeliké dání výborné a každý dar dokonalý s hůry jest, sestupující od Otce světél“ (1. 17.). — Nuže modlete se rodičové křesťanští, aby tento výborný a dokonalý dar světla a moudrosti Boží dán byl dětem vašim. Nikde na světě nelze ho nalézt, nikde koupiti; jenom modlitbou vyžádán sestupuje s výšin nebeských do srdcí našich.

Dítky vaše, rodičové, potřebují dále milosti posilující, aby nabyly lásky a chuti k dobrému, aby je rády konaly a osvojily si křesťanskou ctnost. — O dětech platí více ještě než o dospělých výrok Páně: „Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocno“. (Mat. 26. 41.) Nezkažená duše dětská jest sice velmi náchylna k dobru, ale při nejlepší snaze jest přece ještě velmi vrtkavou a neustálenou. Tělo jest nemocno, t. j. nákaza hříchu, smyslná žádostivost pudí silně srdce ke zlému a nabude vrchu, nepomáhá-li duchu t. j. vůli milost Boží. Proto modlete se pilně, rodičové drazí, za dítky své, aby je milost Boží sílila v dobru a křesťanské spravedlnosti.

Zbožná matka jedna stěžovala si sv. Františku Saleskému, že přes všecko neustálé napomínání a domlouvání nemůže v synu svém vzbuditi opravdovou zbožnost. Světec odpověděl: „Paní, nemluvte synu svému neustále o Bohu, ale za to tím častěji mluvte o svém synu s Bohem“. — Smysl jest: Modlete se horlivě za syna svého. Milost Boží pomůže více a spíše nežli všecko lidské poučování a napomínání.

Příkladem budiž vám, rodičové milí, spravedlivý Job. Písmo sv. vypravuje o něm: Posvěcoval syny a dcery své a vstáváje na úsvitě, obětoval oběti zápalné za jednoho každého. Nebo říkával: Aby snad nebyli zhřešili synové moji a neurazili Boha v srdcích svých. Tak činíval Job po všechny dny“ (Job. 1. 5.) — Jednejte podobně, dobří rodičové! Posvěcujte dítky své modlitbou; oběťujte za ně každodenně mocnou obět modlitby své, aby nezhřešily. Nebo snad zhřešily; nuže modlete se za ně, aby jim byl Bůh milosrdným.

Povinností vaší jest, rodičové milení, abyste bděli nad dítkami svými. Můžete však býti s nimi všude, můžete od nich odvrátiti každé pokušení, každou zlou příležitost? — Následujte příkladu zbožného Tobiáše. Když vypravoval syna svého s neznámým průvodcem na dalekou cestu, modlil se: „Jděte šťastně, a Bůh budiž s vámi na cestě vaší, a anděl jeho jdi s vámi“. (Tob. 5. 21.) — Modlete se, otcové a matky, aby dítky vaše vždy a všude provázel Bůh, strážná, varovná a pomocná milost jeho. — „Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož ostříhá je“, praví Písmo svaté. (Žalm 126. 1.)

Dítky připravují dále rodičům mnohou trpkou hodinu, kdykoli klesnou hříšně a zbloudí z cesty ctnosti. — Co je tu nejlepším, ba často jediným lékem než modlitba? — Modlitba, kterou vzýváte, rodičové milí, Boha, aby dal vám trpělivost a neochabující lásku i k nevďečným a nezdárným dětem; modlitbu, kterou prosíte Boha, aby milostiv byl dítkám vašim a obrátil je na pravou cestu. Neboť jen milost Boží působí účinně na vnitřní změnu srdce.

Ba mnohdy, otcové a matky nestačí jen modlitba sama, nýbrž třeba modlitby pláčem a bolestí duše. — Trpěti za někoho jest nejdokonalejším výrazem lásky. Rodičům naskytá se dosti pří-

ležitosti, aby dokázali, že mají tuto obětavou lásku. Pláč jejich prosebný k Bohu budiž smírnou obětí za bloudící dítky, bolest duše jejich budiž pokáním za hříchy dítek, lkající modlitba budiž cenou, kterou získají dětem svým milost obrácení. Snad právě takovou modlitbou žádá spravedlivá prozřetelnost Boží. — A ne jednou, dvakrát, ne týden, měsíc modlí se a pláče obětavá láska rodičů, nýbrž leta vytrvá, až vymůže bloudícím dítkám spasnou milost Boží.

Vizte svatou Moniku! Co vše podnikla, aby vyrvala syna svého Augustina z objetí bludu a hříchu! Do světa za ním jela, modlila se a plakala za něho k Bohu. Sv. Augustin sám později vyznal: „Matka má plakala nade mnou více než pláčou matky nad mrtvolami dítek svých“. — Několik let již plakala a modlila se bez ustání, a výsledek se nedostavoval. Ale neochabla, těšíc se tím, co řekl zbožný biskup jeden: „Pokračuj jen dále v modlitbě a v pláči; není možno, aby syn, za něhož tolik slz bylo prolito, zahynul“. — A nezahynul, poznal blud svůj, odřekl se hříchu, stal se slavným učitelem a velikým světcem.

Jednejte, rodičové křesťanští, jako tato svatá matka, o níž praví jeden její životopisec: „Neustálými slzami, ve dne v noci, prolévala takorčka krev srdce svého a obětovala ji Bohu za syna“. — Za zbloudilé dítky své vysílejte neunavně k Bohu lkající, bolestnou modlitbu, a slzy vaše dříve nebo později uprosí Pána a jako oživující kapky nebeské rosy s paprskem milosti Boží padnou do srdce dítek vašich.

Modlete se, rodičové drazí, za dítky své často, — denně, chcete-li je dobře vychovati; modlitba jest nevyhnutelným prostředkem výchovným. Jsou-li však již dítky vaše tenaty hříchu těžce spoutány, nemodlete se pouze, nýbrž plačte za ně také prosebně; tof poslední prostředek výchovný, jenž vám ještě zbývá, a jediný, který ještě pomoci může. —

4. Úvaha naše nebyla by úplnou, kdybychom se nezmínili ještě o něčem. — Dítky jsou částí bytosti rodičů, takorčka jejich pokračováním nejen dle jména a těla, nýbrž i podobností duševních a mravních vlastností, které mají z rodičů.

Dějepisec Svetonius vypravuje o císaři Kalligulovi, velikém zvrhci, že byl nějaký čas v pochybnosti, není-li dcera jeho Drusilla cizoložným dítkem jeho manželky. Tu pozoroval jedenkrát, jak dcera jeho, hrajíc si na dvoře s jinými dětmi, hrozně se rozzuřila a nehty svými dětem tváře nemilosrdně podrápala. Pospíšil hned dolů k děvčeti a objev je, pravil: „Nyní poznávám, že jsi opravdu mou dcerou“. — Ve smutném příkladě tomto ukryta jest uznaná pravda, totiž: Tělesným původem a krevní souvislostí s rodiči přijímají dítky od otce a matky více méně také jejich vnitřní povahu. Děti ctnostných rodičů jsou přirozeně již náchylny k dobrému, děti rodičů neřestných kloní se ke zlému.

Jak důležité tedy pro budoucí povahu dětí, aby rodičové byli zbožnými, spravedlivými křesťany. Je-li tomu tak, pak možno souditi, že v dítěti od té chvíle co počato bylo a oživilo v životě matčině, klíčí ona náchylnost k dobru, kterou proniknut byl duch a krev jeho rodičů. Pak možno říci, že dítě ne až teprve s mlékem mateřským, nýbrž ještě než se narodí, již z krve matčiny ssaje do sebe dobré vlastnosti. — Proto máte, matky křesťanské, v době, kdy plod svůj pod srdcem nosíte, vystříhati se zvláště bedlivě špatných návyků a hříšných naruživostí, aby se nestaly neblahým dědictvím dětí vašich. Tu také nastává vám, matky milé, povinnost, o které jsme dnes uvažovali: modliti se za dítě své ještě nenarozené.

Sv. František Saleský napsal sv. Františce ze Šantalu: „Obětuj plod svůj stokrát denně Pánu Bohu“! — A matka sv. Bernarda, kdykoli byla v pozeňnaném stavu, snažila se, aby mohla častěji než jindy přítomna býti službám Božím a přijímala častěji sv. svátosti, aby vyprosila pozeňnaní Boží dítě v životě svém.

Nuže, matky drahé, jednejte podobně! Začňte s výchovou dětí svých, jakmile k životu procitnou v lůně vašem. Jiné výchovné péče mu věnovati nemůžete; nuže začňte s modlitbou; modlitbou provázejte celou výchovnou práci svou, a milost Boží, o kterou jste se modlily pro sebe a dítě, pomůže vám, abyste veliké dílo výchovy dětí svých šťastně dokonaly. —

V Kristu shromáždění! Výsledkem dnešní naší úvahy jest: Bez modlitby není možnou řádná křesťanská výchova. Kdo se nemodlí, nežije dobře, praví všeobecná zásada; kdo se nemodlí, nevychovává dobře, platí zde. — Rodičové křesťanští! Výchovou dětí svých stavíte dům budoucnosti. Děti vaše, jejich duše, jsou stavebním místem a stavivem; křesťanská pravda a zákon jest plánem a návodem stavebním; modlitba a milost Boží modlitbou získaná jest pozeňnaním a zárukou zdaru. — Ve výchovném díle svém následujte Israelity, kteří, budující rozbořený Jerusalema, zároveň odrážeti musili útoky nepřátel: „jednou rukou každý dělal, a v druhé držel meč“ (II. Esd. 4. 17.) — Užívejte všech přirozených prostředků výchovných — toť ruka pracující; zároveň se modlete — toť ruka třímající meč. Bez meče nebyli by mohli provésti díla svého; bez dobré modlitby nezdaří se vám výchovné dílo. Pravá křesťanská zbožnost a křesťanský duch proniknej celou výchovu: poučení, příklad, bdělost, kázeň a trest; modlitba pak budiž zevnějším výrazem zbožného ducha a nadpřirozeným posvěcením výchovné práce.

Když tak budete jednati, rodičové drazí, pak můžete říci s prorokem Isaiášem: „Co jest, co jsem více učiniti měl vinici své, a neučinil jsem jí“ (5. 4.) — Sotva zklame vás vinice vaše, děti vaše; vydá dobré, sladké hrozny a ne plané víno. A kdyby i snad se vám nepodařilo vše, jak jste chtěli a očekávali, tož říci můžete, že jste vykonali svědomitě svou povinnost.

Nuže, otcové a matky křesťanské! Konejte skutečně svou povinnost: poučujte slovem a příkladem dítky své, trestejte je, bděte nad nimi a vždy při tom prostě: Ty, Bože pravdy, Bože síly, jenž osvěcuješ rozum, a řídíš vůli a vládneš duším, požehnej dílu našemu milostí svou. Amen.

III.

Rodičové a škola.

Řeč devátá.

Dvoji cti hodnými považováni buďte zvláště ti, kteří pracují ve slovu a učení.
(I. Tim. 5. 17.)

V Kristu shromáždění! Výchova tvoří člověka; toť všeobecně uznanou pravdou. Druhou pravdou jest, že rodičové jsou prvními vychovateli dítky. Původně byli také jedinými vychovateli, ale teď již jimi nejsou. Vedle nich stojí a působí na poli výchovy jiný důležitý pracovník — škola.

Prostý život v prvotních dobách lidstva — jako až posud u národů méně vzdělaných — nežádal po člověku mnoho vzdělání. Dostačilo, když si člověk osvojil mravní zásady na základě náboženství svého národa a naučil se nemnohým vědomostem pro praktický život. Vše to poskytla mu přirozeně a snadno výchova rodinná. Jakmile však pokrokem vzdělanosti vyvinul se dokonalejší společenský život a stal se složitějším, rozmnožily se také životní potřeby člověka a požadavky, jež na něho kladla společnost. Tu nestačila již jednoduchá výchova domácí, aby připravila dostatečně dítky na jejich životní úkol. Tím povstaly školy, kde zvláštní učitelé vyučovali a vychovávali společně dítky, aby zastati mohly řádně své místo ve společenském životě.

Rozhodující vliv na rozvoj školství mělo křesťanství — katolická církev. Učíc, že všichni lidé podstatně jsou si rovni, učíc, že duševní a mravní život člověka nezměrně vyniká nad život tělesný a hmotný, prohlásila právo i nejchudšího člověka na vzdělání a mravní ušlechťení ducha. Proto církev zařizovala školy, na nichž vyučovali a vychovávali kněží církve. Tím šířilo se vzdělání a stávalo se stále všeobecnějším; konečně nestačili již kněží a osoby církevní, aby zastali všechny školy, a přibráni byli učitelé světští, ale stále za řízení a dohledu církve jako vlastní učitelky lidstva. — Tak povstala veřejná škola, společná výchova školní.

Především, ba zrovna nesmírným jest význam školní výchovy, drazí v Kristu! Po výchově rodinné působí výchova školní nejvíce na povahu dítky; ba často má škola na dítky větší vliv než rodičové sami. Právem se proto praví, že kdo má ve své moci školu a výchovu dorůstajícího pokolení, rozhoduje, jakou bude budoucnost. Štěstím pro národ, jenž má dobrou školu; neštěstím, má-li školu špatnou.

A jaká škola zasluhuje názvu „dobré školy“? — Jedině škola křesťanská, která vychovává v duchu Krista, nejlepšího a jediného Učitele lidstva. Nevěrecká doba naše, jež chce odkřesťanit svět, chápe dobře význam školy pro výchovu lidstva. Proto mermomocí snaží se dostat školu do svých rukou, vyrvati ji církvi, vyhnati z ní Krista. Na školách vysokých to již provedla, nyní pokouší se o to na školách nižších, hlavně na škole obecné, která vychovává nejširší vrstvy lidu. Církev zase hájí pevně svá nezadatelná práva na školu, brání všemožně, aby škole nebyl vzat křesťanský ráz a duch. Odtud ten urputný boj o školu — boj na život a na smrt. Církev nemůže a nesmí jinak jednati, nesmí se vzdáti svého spravedlivého vlivu na školu, nechce-li se zpronevěřiti úkolu, který jí uložil Syn Boží, Kristus, naporučiv apoštolům: „Jdouce, učte všechny národy, . . . učíte je zachovávat všecko, což jsem koli přikázal vám.“ (Mat. 28. 19. 20.)

Rodičové milení! Matka naše, církev, vybízí vás, abyste pro časné a věčné blaho dítek svých hájili neústupně křesťanského ducha školy, která vychovává dítky vaše.

Abyste však byli přesvědčeni, že je to vaší svatou povinností, chcete-li býti opravdu dobrými vychovateli dítek, jest nutno, objasniti vám poměr křesťanských rodičů ke škole, t. j. jaké k ní mají povinnosti a jaká na ni práva.

Dnes tedy, nejmilejší, promluvíme

o povinnostech křesťanských rodičů ke škole.

Posluchači milení! Co jest úkolem obecné čili národní školy? Poskytnouti rodičům příležitosti, aby své důležité povinnosti výchovné snadněji a dokonaleji vyhověti mohli. Školní výchova má býti pokračováním a doplněním výchovy rodinné. — Mezi rodinou a školou jest vzájemná, mlčky uzavřená smlouva, která obojí straně ukládá určité povinnosti a dává určitá práva. Rodičové totiž svěřují své dítky škole, aby je vyučovala a vychovávala jako pomocnice a zástupkyně rodičů. Škola zase zavazuje se, že bude dítky vychovávat dle vůle rodičů. Vůle rodičů rozhoduje ovšem jen o duchu výchovy, nikoli však o způsobu a rozvrhu vyučování,

který si určuje škola sama dle nejlepších výchovných poznatků a zkušeností.

Jaké tedy povinnosti plynou z této smlouvy pro rodiče?

1. Rodičové mají předně zaopatřiti školu hmotně. Mají starati se o řádné školní budovy. Škola jest místem prvním po chrámu, ctihodným, a proto slušno, aby byla důstojně zařízena. Jest místem, kde se vzdělávají dítky, to nejdražší, co rodičové mají, a proto zasluhuje, aby byla slušně a zdraví dítek přiměřeně vypravena. Jest místem, které má v dítkách budití úctu, nabádati k pořádku a čistotnosti, a proto má dle toho vypadati celé její zařízení.

Dále mají rodičové zjednati škole dostatečné vyučovací pomůcky a prostředky, aby mohla názorně a prospěšně vyučovati.

Konečně mají rodičové povinnost zajistiti učiteli slušný plat. Řádný učitel nepracuje ovšem jen za plat jako nádeník. Veliký plat sám sebou nedělá také dobrého učitele. Hlavní věcí jest láska k povolání, láska k dítkám. Ale zároveň jisto jest, že učitel, jenž má dostatečně zajištěny své časné potřeby, může se klidněji a úplněji věnovati svému úřadu. Povolání učitelské jest obtížno a s velikou zodpovědností spojeno; důležitost jeho žádá, aby se učitel úkolu svému věnoval cele, všemi silami a vším časem. Proto spravedливо jest, aby nebyl nucen sháněti si výživu ještě vedlejším zaměstnáním. — Platí tu výrok sv. Pavla: „Sdělujž pak se ten, který naučení přijímá ve slovu, s tím, od koho naučení bere, vším statkem.“ (Gal. 6. 6.) Plným právem možno užiti též o učitelích slov sv. Pavla o kněžích: „Kteří oltáři slouží, z oltáře díl mají.“ (I. Kor. 9. 13.) — Učitel pracuje za rodiče, vyučuje jejich dítky; rodičové mají tedy slušným platem práci jeho uznale oceniti. Učitel slouží škole, ať tedy má ze školy také dostatečné zaopatření. — Nutno uznati, že dobrý učitel, pravý vychovatel dítek, nemůže penězi ani dosti zaplacen býti. Rodičové mají mu dopláceti úctou, dítky pak láskou a vděčností.

Toť, rodičové milí, vaší první povinností ke škole!

2. Další povinností rodičů jest, aby odevzdali škole potřebnou část své autority, svých výchovných práv, bez nichž nemůže škola dostáti svému úkolu. Dítky ať vědí, že učitel jest zástupcem rodičů, že má jako otec a matka božské právo je poučovati, jim poroučeti, na ně dohlížeti, je kárati a trestati.

Císaři Theodoriovi a jeho zbožné manželce Flacille záleželo tolik na dobré výchově jejich synů, že v celém císařství svém neuznali žádného muže k úkolu tomu dosti schopným. Prostřednictvím tedy západořímského císaře žádal Theodorus papeže, aby mu vyhledal a poslal dokonalého vychovatele pro jeho syny. Papež poslal mu Arsenia, muže slavného svatostí a učeností. Císař staral se

těž, aby synové jeho ctili svého učitele. Aby se přesvědčil o jejich pílí a chování, přišel jednou do vyučovací hodiny a tu viděl, že Arsenius stojí a mladí princové že sedí. Aby vštípil jim úctu k učiteli, nařídil císař, aby budoucně bylo naopak. Arsenius měl si sednouti a princové museli stojíce naslouchati jeho výkladům.

Jistotně, drazí moji! Dobrý učitel jest opravdu osobou úctyhodnou. Vychovává-li dítky skutečně křesfanský mravně, je spolupracovníkem knězovým, a oba pokračují v posvátném učitelském úřadě Kristově. Proto se dobře praví, že chrám je školou dospělých, an jim hlásá pravdu Páně, a křesfanská škola že jest zase posvátným místem, kde se dítkám vštěpuje víra a mravnost křesfanská!

Slyšme, co píše sv. Pavel: „Starší (t. j. kněží), kteří (svůj úřad) dobře spravují, dvojí cti hodnými považováni buďte; zvláště ti, kteří pracují ve slovu a učení.“ (I. Tim. 5. 17.) Podobné dvojnásobné úcty zasluhují hodní učitelé, kteří úřad svůj opravdu dobře konají, křesfanský učí a vychovávají. — Proto rozumní rodičové prokazují učiteli úctu a příkladem svým navádějí dítky k podobné úctě. Dítky mají si přinést z domu do školy úctu k učiteli, neboť jen tak může na ně učitel působiti. Nemají tudíž rodičové před dítkami nikdy mluvit o učiteli pohrdavě nebo potupně, ani když učitel skutečně pochybil.

Bedřich z Hurterů vypravuje o sobě: „Zavinil jsem jednou cosi ve škole, a tu udeřil mne učitel knihou po líci. Prudká, v rozčilení zasazená rána mne zabořila a vykřikl jsem: „Povím to otcí.“ Sotva jsem to dořekl, dopadl druhý, ještě silnější úder, a zároveň otevřel učitel dvéře, řka: „Teď jdi a žaluj!“ Vyběhl jsem skutečně a spěchal domů; měl jsem jen několik set kroků. Tvář mi zatím otekla, i myslil jsem, že to bude vydatně podporovati mou žalobu. Plačky stěžoval jsem si otcí; ale ten mne odbyl: „Snad jsi tolik nezasloužil dnes, ale za to jindy jistě. Vrať se jen do školy!“ Ani matka nepotěšila mne lépe. — A učený onen muž dodává: „Tehdy měl jsem dvojí bolest; z tělesného trestu a ze zklamané naděje. Obojí bolest jest již zapomenuta. Nemohu sice ospravedlniti unáhlený, nerozumný způsob, jímž mne učitel potrestal, ale úplně dávám za pravdu otcí.“

Nerozumně jednají dále rodičové, kteří děti straší školou a vyhrožují učitелеm, jako by škola byla mučírnou a učitel katem dítek.

Pravou pak darebností jest, když pošetili rodičové učiteli nebo knězi hrozí, nadávají nebo zrovna soudem jej stíhají, že zhýčkané nebo špatné jejich dítko právem pokáral a potrestal. Co pomyslí si dítko o učiteli? Kam poděje se učitelova autorita? Nechť pováží rodičové takoví, že svým spíláním rozbíjejí krásný obraz,

který si dítko o učiteli vytvořilo. Ale nechť pováží také, že otrásají při tom také autoritou svou vlastní.

3. Konečně mají rodičové povinnost, aby školu v práci její podporovali. Děje se to tím, že rodičové dítky pořádně do školy posílají, nezdržujíce jich zbytečně, pro každou maličkosť doma. Duševní a mravní vzdělání dítek jest nejvzácnějším majetkem člověka a stojí tudíž za to, aby je rodičové umožnili dětem svým co nejvíce a nejdokonaleji. — Děje se to dále tím, že rodičové zaopatří dětem potřebné knihy učebné a ostatní potřeby školní, a pak tím, že na dítky dohlédají, zda konají své školní povinnosti. Ukazujíce dětem zájem o školu, čemu se tam učí, jak se tam chovají, dokazují svým dítkám důležitost školy a vyučování. Zkušenost potvrzuje, že nejlépe prospívají ve škole dítky, v nichž rodičové doma budí lásku ke škole, pilnost a svědomitost ve školních povinnostech. Bez pomoci rodičů ani nejlepší škola se žáky mnoho nesvede, a jenom nerozumní rodičové žádají všechno po škole, sami o dítky nedbajíce.

4. To asi jsou, drazí moji, nejhlavnější povinnosti rodičů ke škole. — Nuže, a kteří rodičové plní tyto povinnosti nejhorlivěji? Věřící křesťanští rodičové. Vždyť právě víra křesťanská připomíná rodičům nesmírnou cenu duše jejich dítek. Právě víra ukládá jim, aby nezanedbali ani jediného daru, který dal dítkám jejich Stvořitel, ani těla ani rozumu ani vůle ani srdce. Víra praví jim, že budou vydávati Bohu účet, zda nenechali ladem některou schopnost dítek svých. — Všech rodičů se týká, co napsal sv. Ignác sv. Františku Borgiovi: „Nechť je duch náš naplněn myšlenkou, že byl stvořen i duch i tělo rukou Boží; musíme jemu vydati počet z obou těchto částí své bytosti.“ — Právě víra ukazuje rodičům význam dobré výchovy, jejíž účinky sahají až na věčnost. Právě víra káže jim, aby dbali o dobrou výchovu, aby vážili si dobré školy, aby ctili vděčně hodné učitele, aby jim byli také hmotně uznalými za jejich námahu. Právě křesťanství a hlavně čtvrté Boží přikázání odívá učitele posvátnou důstojností, nutíc rodiče aby uznali vznešenost jeho úřadu a odevzdali mu svou výchovnou autoritu; nutíc dítky, aby viděly a ctily v učiteli zástupce otce. Proto též dítky takových rodičů jsou obyčejně nejpilnějšími a nejposlušnějšími žáky, nebo aspoň nejsou postrachem a křížem učitelovým.

Mimo to nabádá příklad církve křesťanské rodiče, aby konali svou povinnost ke škole. — Církev katolická byla matkou školství. Vědoma si jsouc povinnosti své jako učitelka národů vyučovala nejen ve chrámech náboženství, nýbrž vedle chrámů stavěla také školy a vyučovala v nich užitečným vědomostem světským. Ona byla první a po staletí jedinou, která zakládala a vydržovala školy, považujíc je vždy a se všeobecným souhlasem za

náboženské ústavy církevní, řídící je svým duchem a svou mocí. Proto nařizovala přísně kněžím svým, aby horlivě vyučovali dítky ve škole, považujíc náboženské vyučování školní stejně důležitým, ba mnohdy důležitějším než kázání v kostele.

Slyšme příklad, drazí v Kristu! Gerson, slavný učenec 14. a 15. století, bývalý kancléř pařížské university, zabýval se poslední léta svého života vyučováním malých dítek. Smáli se mu a vytýkali, že by měl učenosti své lépe použiti. Odpověděl: „Nevím naprosto, může-li býti něco většího, v čem bych nepatrností svou mohl prospěti, než, dá-li Bůh síly, abych z hrdla psa pekelného a od samých bran pekelných duše vyrval a tyto duše dítek takoruka zasazoval a zaléval . . . s tím úmyslem, aby jim Kristus dal vzrůst. Ale namítá se, že ve veřejných kázáních velkolepěji to provedu. Možná, že s větší okázalostí, ale po mém soudu nikoli s větším výsledkem a ovocem.“

A podobně jako on soudili též jiní a to nejvýtečnější mužové katolické církve. — A odkud, drazí moji, vzalo se tolik duchovních řádů, jež obraly si úkolem vyučování a výchovu dítek? Právě z onoho ducha církve, který křesťanskou školní výchovou snaží se vésti lidstvo k Bohu a dobru. — Nezvratnou pravdou jest, že katolická církev byla matkou novověké, pravé vzdělanosti; ohnisky pak a zdroji, z nichž se vzdělání a mravnost šířila v lid, byly farní chrám a vedle něho stojící farní škola. — A je tomu tak posud. Každý katolický misionář, jenž působí u nevzdělaných národů, vedle stánku Božího staví hned stánek vzdělanosti — školu. Jest nejen knězem a hlasatelem pravdy Kristovy, nýbrž i učitelem potřebných vědomostí časných, jest obyčejně prvním a jistotně nejlepším průkopníkem pravé vzdělanosti. A kolik tisíc misionářů a řeholních sester pracuje tak a obětuje život, aby šířilo pravou křesťanskou osvětu a získalo duše pravdě a Bohu.

Z tohoto krátkého výkladu jest vám, drazí moji, zjevno, jakou ohromnou lží jest křik, že církev potírá pokrok a osvětu a že dusí školství, aby udržela lid ve tmách a v poutech. Zjevno, nejmilejší, jakou drzou nepravdou jest, že věřící katolíci jsou zpátečníky, kteří pohrdají vzděláním jako nepotřebným, ba zrovna hříšným, že nedbají o rozvoj školství a že si neváží učitelů. — Nikoliv, nejmilejší! „Církev Boha živého, sloup a utvrzení pravdy“, jak dí sv. Pavel (I. Tim. 3. 15.), „jest ovšem hlavně učitelkou pravdy zjevené, ale miluje pravdu v každé podobě, i přirozenou, podporuje upřímně každý pravý pokrok a vzdělání, váží si tudíž také školy a učitele, vyučuje-li skutečně pravdě a dle pravdy. A podobně nejsou ani údové církve, praví katolíci, proti vzdělání, proti škole a učitelům.“ — Za dřívější doby, když učitel byl takoruka osobou církevní, líbaly dítky učiteli ruku. „Co je k tomu mělo? Z víry plynoucí přesvědčení, že ruka, jež je pěstí a k Bohu vede, jest

neméně úctyhodnou než mozolná ruka otcova a matčina, jež pro ně pracuje. Proto nebylo u dětí tolik drzosti a vzdoru proti učitelům jako nyní, kdy učitel zahodil pohrdavě autoritu, kterou mu dávalo náboženství a církev. — Kdo tedy hájí vlastně nejlépe vážnost školy a učitele?

Dlužno ovšem přiznati, že za řízení církve nebylo školství na venek tak velkolepým a že učitelé nebyli tak dobře placeni jako nyní. Ale nezapomeňme, že tehdejší škola stála také lid velmi málo. Církevní škola neměla cílem mnohovědění, nýbrž důkladné osvojení všeobecně potřebných vědomostí a pak mravní zdatnost povahy. To vlastně jest až posud úkolem národní školy, a úkolu tomu bývalá škola církevní dobře dostála.

Neplatí tedy, drazí moji, výtky, že církev jest nepřítelkyní dobré školy; nebyla, není a nebude. Ale ovšem ani katolická církev, ani její věřící nemohou se smířiti se školou, která křesťanství nazývá hlupstvím, ani s učitelem, jenž pohrdá učitelem Kristem a jenž vychovávati chce křesťanské děti bez křesťanství a proti křesťanství. —

Nuže tedy, rodičové milí! Znajíce své povinnosti ke škole, plňte je svědomitě. Važte si školy, pokud jest v ní ještě křesťanský duch, starejte se o ni hmotně, podporujte ji v její působnosti.

Važte si, rodičové drazí, především učitelů, kteří jsou posud přesvědčením křesťany a dle toho také děti vychovávají. Učitel vlastně tvoří ducha školy; ani dobrá škola nesvede mnoho, je-li učitel špatný. A naopak i v méně dokonalé škole dobrý učitel vykoná mnoho.

Macedonský král Filip napsal Aristotelovi, nejslavnějšímu učenci své doby: „Věz, že se mi narodil syn. Jsem vděčen bohům ne za to, že mi jej dali, nýbrž že dali se mu naroditi v době, kdy ty žiješ. Neboť ty-li jej vychováš a ducha jeho vypěstíš, bude, jak doufám, hodným nástupcem mým na královském trůně.“ — Takový význam, drazí moji, přikládal pohanský otec dobrému vychovateli. A nezklamal se. Aristoteles vychoval ze syna jeho muže světového jména, Alexandra Velikého.

Rodičové milení! Děti vaše jsou zároveň královské děti Boží, ať jsou sebe chudší. Nezasluhují, aby měly učitele co nejlepší? A není pro ně převelikým dobrodiním, mají-li dobré, křesťanské učitele? Nuže važte si, rodičové drazí, učitelů, kteří jsou skutečnými křesťany; jen takoví mohou býti pravými vychovateli vašich dětí. Ctěte je, starejte se o ně, buďte jim oporou v krušném jejich postavení, v boji proti soudruhům, kteří je pro jejich náboženské přesvědčení pronásledují, hájte jejich práva proti učitelům nevěreckým.

Pamatujte dále, rodičové drazí, též na budoucnost a pečujte, aby děti vaše měly věřící, křesťanské učitele. Závisí to

na tom, aby učitelé byli sami tak vychováni a připraveni, jak toho vyžaduje úřad křesťanského učitele, t. j. aby byli vychováni na ústavech rozhodného křesťanského rázu. Jak nutným jeví se tu katolický ústav učitelský, z něhož by vycházeli učitelé pevné víry, praví apoštolé křesťanské výchovy. Na vás to záleží, rodičové drazí! Uvědomte si jen důležitost a zodpovědnost svého úkolu výchovného a poznáte, že patří k němu také povinnost, abyste se dítkám svým postarali o skutečné křesťanské učitele. Přispějte, jak vám možno, aby důležitá a krásná myšlenka katolického ústavu učitelského byla provedena. Ať vychovává věřící učitele, ať vysílá každoročně zástup pravých vzdělavatelů lidu, šířitelů pravé křesťanské osvěty, kteří ponесou sebou předsevzetí: „Vyučovati a vychovávat budu dítky, jak se sluší na dítky křesťanských rodičů, na dítky Boží; povedu je pravdou a zákonem Kristovým, a tím k časnému i věčnému blahu.“

Konejte tedy, rodičové křesťanští, povinnost svou ke škole. Važte si dobré školy, važte si dobrých učitelů; dokažte protivníkům, že my katolíci nejsme tmáři, nýbrž že nade všecko ceníme moudrost Boží, nepohrdáme ani moudrostí a vzdělaností časnou. Amen.

Řeč desátá.

„Dvoje zlé učinil lid můj; mne o pu stili, studnici vody živé, a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, které nemohou držeti vody.“ (Jer. 2. 13.)

V Kristu shromáždění! Žijeme v době, jež nazývá se dobou s v o b o d y. Kdekdo mluví jen o svobodě a svých právech, ať skutečných ať domnělých. — Drazí moji! Každá upřílišenosť je známkou nedokonalosti a nepravdy. Tak je tomu i zde. Všeľicos, co by nemělo býti svobodným, vymohlo si svobodu; a jiné zase, co by vším právem mělo býti svobodným, jest omezováno a pou táno. — Křesťanství jest vlastní naukou a zárukou svobody. Vymaňuje nás totiž z nejhoršího tyranství, z otroctví hříchu, a to tím, že ovládá a řídí nás věčným, nezměnným zákonem pravdy Boží. Aby tedy člověk mohl dáti volný průchod svým hříšným vášním a své zvůli, popírá nadvládu tohoto zákona Božího a snaží se všemožně, aby zhostil se jeho závaznosti. — Odtud, nejmilejší, ten urputný boj proti křesťanskému řádu společenskému, odtud ten zuřivý boj proti křesťanské škole a výchově. Neboť ona je to, která vždy znova sděluje dorůstajícímu pokolení křesťanský názor světový.

Chlubně rozhlašovaná svoboda svědomí vyžaduje sice, aby každý, tedy i věřící křesťané byli svobodnými ve vykonávání svých náboženských povinností. A k této náboženské svobodě patří přece jako podstatná čásť výchovné právo rodičů. Nemožno mluvit o svobodě svědomí, kde rodičové nemají práva vychovávat své děti dle svého svědomí, dle své víry. A to právě se má státi. Dovoluje se sice ještě rodičům, aby doma vychovávali děti podle své vůle, ale škola chce vychovávat bez náboženství a zrovna proti náboženství rodičů, a sice škola, do níž by rodičové povinni byli posílati děti své. — Aby pak toto zamýšlené a někde již provedené násilí bylo nějak ospravedlněno, omezují se nebo zcela popírají práva rodičů na veřejnou školu. Škola prý patří státu, společnosti; ti prý mají právo o škole rozhodovati.

Nutno tedy, nejmilejší, ukázati, že rodičové, kteří mají a konají své povinnosti ke škole, mají také určitá práva na školu. Vždyť všude na světě, kde vládne zdravý rozum, plyne z každé vyplněné povinnosti jakési právo.

Promluvíme tedy dnes, draží moji,

o právech křesťanských rodičů na školu.

✱

Nuže, posluchači milení, jaká práva mají rodičové na školu.

I. Křesťanští rodičové mají předně právo žádati, aby škola, které své děti svěrují, vychovávala nábožensko-mravně. — Každá náboženská společnost, považujíc náboženství své nejlepším a spásonosným, snaží se, aby je zachovala a předala potomstvu svému. Proto vychovává děti své v náboženství otců a žádá, aby je v něm vychovávala i škola. Hlásaná svoboda svědomí dává jim za pravdu.

Nemají téhož práva rodičové katoličtí? Mají, ba ještě větší. Vždyť přesvědčení jejich praví jim, že víra jejich jest jedinou úplnou pravdou a že na ní závisí časné i věčné blaho jednotlivce i celé společnosti. — Slovatný Montesquieu napsal: „Podivuhodno! Křesťanské náboženství, jež zdánlivě má na zřeteli jen blaženost věčného života, je také základem blaha pozemského.“ Co tedy mohou katoličtí rodičové žádati větším právem, nač mají naléhati s větším důrazem, než aby škola vychovávala děti jejich v tomto jedině spasném náboženství? — Svědomí praví katolickým rodičům, že jsou za děti své zodpovědni Bohu, který je ustanovil vychovateli dětí. Mají proti svému svědomí mlčeti, když škola vychovává děti jejich bez víry a mravů? Nikoli; svědomí v nitru jejich volá hlasitě a důrazně, aby pro děti své domáhali se školy s nábožensko-mravní výchovou.

Je to dále, drazí moji, také požadavkem zdravého rozumu, požadavkem rozumného vychovatelství, aby ráz školy shodoval se s duchem, jenž vládne v rodině. — Výchova školní má být pokračováním výchovy rodinné, má na ní stavěti, z ní takoruka vyrůstati a vytvořiti jeden celek pevné povahy, člověka rozhodných mravních zásad. Je-li výchova školní od výchovy domácí odlišnou, pak jest přístavbou jiného slohu; nesloučí se nikdy dosti pevně se základy a stavbou původní, ruší soulad a pevnost vnitřního přesvědčení, budíc nejistotu, pochybnosti a duševní rozháranost. — Mladý člověk upozoruje to brzo a řekne si: „Co je vlastně pravdou? Čemu mne učili rodiče, či co mi praví učitelé? Buď mne klamali otec a matka nebo učitel, nebo žádný z nich nezná pravdy, nebo vůbec nezáleží na tom, co kdo věří a jak jedná, a každý může dělati po svém.“

Tak, nejmilejší, povstává bezzásadnost a zpusťlost, jež ohrožuje nebezpečně společenský pořádek. Lidé, které vychovala škola beznáboženská, lidé bez přesvědčení, neuznávající zákona Božího a zodpovědnosti před Bohem, budou sotva kdy spolehlivými a často zrovna nebezpečnými členy lidské společnosti.

Kardinál Gibbons vypravuje případ, kde mladý člověk odsouzen byl porotou jako zločinec. Obhájce jeho oslovil soudce a porotce: „Vyháníte Boha a jeho přikázání ze školy. Necháte hoča růsti, jak chce, a když pak důsledkem takové výchovy přestoupí zákon, odsoudíte a zavřete jej jako zločince. Je to správné? Je to spravedlivé?“ A pozdvihnuv ruku k nebi, zvolal mocně: „Bože spravedlivý! Krví Ježíše Krista zapřísahám tě, odsudž bezpráví těchto nerozumných a nespravedlivých mužů.“

Hle, drazí v Kristu! Křesťanské svědomí a přirozený rozum žádají nutně, aby dítky křesťanských rodičů vychovávány byly na základě víry, kterou si přinesly z domu. Křesťanští rodičové mají tedy nezvratné právo žádati, aby se tak dělo.

II. To však, drazí moji, zní příliš všeobecně. Uvažme jednotlivě, čeho třeba, aby školní výchova byla skutečně nábožensko-mravní.

1. Nutno předně, aby učitelé byli věřícími křesťany. Učitel vlastně dává škole ráz a význam. Nemá-li učitel křesťanského přesvědčení, nemůže je vštípit ani žákům. — „Není-li učitel dobrým, pak jest všecko ostatní jen obíleným hrobem“, praví znamenitý a zbožný vychovatel Kellner. Jak může vychovávat mravně a nabádati dítky ke ctnosti učitel, jenž křesťanským zákonem mravním pohrdá a pohoršlivě žije? Jak má vychováti z dítek dobré křesťany učitel, jenž jest jiné víry, jenž příkladem svým nemůže dítkám ukázati, jak mají své náboženské povinnosti plniti? Jakou nesmírnou škodu může v dětských duších způsobiti učitel nevěrec, jenž úmyslně před dětmi jejich náboženství se rouhá? — Důsledek,

drazí moji? „Do katolické školy, ke katolickým dítkám patří jen katolický, věřící učitel!“

2. Křesťanští rodičové mají dále právo žádati, aby učebné, celé vyučování a vůbec všecek školní život proniknut byl křesťanským duchem. — Ani vyučování náboženské po dvě hodiny v týdnu, ani přítomnost knězova dvakrát za týden ve škole neudělá z dítek věřící křesťany, nestará-li se všechno ostatní vyučování o náboženství, ba podráývá-li je dokonce a tupí. Křesťanská pravda má býti ohniskem, které celé učivo a výchovu prohřává, má býti vůní, která z celého vyučování vane. Věřící učitel najde v každém předmětu nějaký vztah na pravdu věčnou a nejvyšší cíl člověka; co chvíle namane se mu příležitost působiti na nábožensko-mravní cit dítky, aniž třeba, aby měl stále na jazyku slovo „náboženství“ a „Bůh“

Náboženství nemá tudíž býti vykládáno jen v určité hodiny jako jiný předmět učebný, odloučeno a vymýtěno z ostatního učiva. Dítě a člověk-křesťan není přece z polovice jen přirozeným člověkem a z polovice křesťanem, tak aby obě polovice byly na sobě nezávisly a každá aby pro sebe mohla býti cvičena a vychovávána. Křesťanství má pronikati celou bytostí člověka, ušlechťovati a povznášeti jej. Škola, která jen rozum bystří a paměť obohacuje vědomostmi, nezdokonalujíc vůle vírou a božským mravním zákonem, čili škola, která jen vyučuje, ale nevychovává zároveň, může vypěstiti ovšem obratné a chytré, ale sotva dobré a mravné lidi a ještě méně věřící křesťany. Škola taková není ústavem výchovným, nýbrž dressurou rozumu a paměti, nedůstojnou člověka, jehož nejvyšší dokonalost záleží v tom, aby byl bytostí mravnou. Náboženství pak jest oním živlem, který vlastně a nepostrádatelně dítě mravně vychovává. Nesmí tudíž výchovný živel náboženský oddělován býti od vyučování; všechno vyučování má zároveň vychovávati a proto má býti náboženství dítek duší školy.

Podstata náboženství nezáleží dále, drazí moji, v tom, že člověk nábožensko-mravní pravdy zná, nýbrž v tom, že dle nich jedná. Náboženství nemá býti pouhým věděním, nýbrž má býti osvědčováno životem z víry. Na to však nestačí, aby se dětem v určité hodiny o náboženství jen mluvilo, nýbrž nutno, aby všechno vyučování, slovo a příklad učitelův a celý školní život naváděl a povzbuzoval dítě k nábožensko-mravnímu jednání.

3. Rodičové křesťanští mají dále právo žádati, aby církev měla patřičný vliv na školství. Kristus Pán pověřil ji úkolem, aby vychovávala lidstvo pravdou a zákonem Božím a vedla je k věčnému cíli. Církev má učiti všechno stvoření, jak dí Kristus (Mar. 16. 15.), jsou jí tedy odevzdány i děti. Po rodičích má ona největší právo na děti a největší zodpovědnost před Bohem za duše jejich. Aby úloze té, Bohem jí svěřené, mohla dostáti, musí míti

dostatečný vliv na školu a učitele, kteří vychovávají dítky křesťanských rodičů, tedy i její dítky. — Žádný národ, jenž chce sloužit křesťanským, nemůže jí oprávněně odepřít přiměřeného řídicího a dozorcího práva na školy, které chtějí býti výchovnými ústavy. Jmenovitě pak nesmí nikdo omezovati její dozor a řízení vyučování náboženského. Či má někdo jiný od Krista Pána dekret na hlásání jeho božské pravdy? — Církev nechce tím nikterak nabytí neobmezené nadvlády nad školami, ale nesmí se také přes všecek křik a útoky vzdáti povinnosti, kterou jí uložil Bůh, ani práv, která jí dal a kterých nevyhnutelně potřebuje.

4. Za čtvrté konečně mají rodičové právo žádati, aby škola vyučovala a vychovávala rozumně. Běží tu o to, jak dlouho mají dítky navštěvovati národní školu a čemu se mají učit. — Otázku, jak dlouho má trvati návštěva obecné školy, nelze a není také třeba zde rozbírat. O tom rozhodují nejlépe různé poměry místní a časové jakož i potřeby dítek. — Ale čemu? Ani tuto otázku nemožno zde ze široka rozprádati; nutno však, abychom stanovili: „Nejvyšším cílem, který uložen škole národní, jest nábožensko-mravní výchova dítek a pak všeobecné vědomosti, kterých každý v denním životě potřebuje. Vše ostatní má jen vedlejší význam a patří do škol vyšších a odborných.“

Dějepisec Xenofon píše o Peršanech: „V Persii chodí hoši do školy, aby se učili spravedlnosti, jako se u nás v Athenách učí čtení a psaní. Mladí Peršané jsou naváděni ke všem ctnostem, především k pravdomluvnosti, cudnosti, střídmosti a poslušnosti. Taková jest o ně péče, že školy a výchovné ústavy stojí daleko od trhu, aby mladé mysli předčasným poznáním ziskuchtivého obchodu nebyly odváděny od ušlechtilých snah.“

Hle, drazí moji! Tak pochopili již pohané přirozeným rozumem důležitost mravní výchovy, která převáží všecko vědění, a tak pečlivě se o ni starali. Jak teprve máte zdůrazňovati nábožensko-mravní výchovu dítek svých vy, rodičové křesťanští! Jedině ta výchova jest rozumnou a správnou, která nejvýše staví vytvoření ušlechtilé povahy vlivem nábožensko-mravních zásad.

Místo druhého důkazu této pravdy povím vám, drazí moji co píše slavný vychovatel Komenský. Uvádím jej proto, že mnozí učitelé, ač křesťanstvím pohrdají a ze školy je vyhánějí, přece se honosí, že jsou jeho žáky. — Komenský nebyl ani katolíkem, ale že uznával Krista jedinou spásou a pravým cílem člověka, žádá na mnohých místech svých vychovatelských spisů, aby škola vychovávala na prvním místě pro věčnost a pro Boha, to že je nezbytnou podmínkou, má-li škola býti křesťanskou. — Odvolává se na sv. Jarolíma, píše: „Tomu náleží se učit na zemi, čeho by známost vytrvala do nebe; . . . buďtež to takové věci, které by věčným oněm nepřekážely, přítomnému pak životu bytný nesly prospěch.“

(Didakt. 131.) — S mudrcem Senekou praví: „Nejprve uč se mravům, hned po tom moudrosti, které bez mravů zle učeno bývá.“ (Didakt. 117.) — Jinde píše: „Nepotřebné věci jsou, které nenapomáhají ani pobožnosti ani mravům a bez kterých přec osvícení obstátí může.“ (Didakt. 164.) — A která škola zasluhuje po jeho názoru názvu křesfanské školy? Slyšme: „Křesfanskými právě tehdáž teprve budou školy naše, budou-li nás dělati Kristu co nejpodobnějšími.“ (Didakt. 69.)

To asi, rodičové křesfanští, jsou vaše práva a požadavky na školu. Dává vám je zákon Boží přirozený a zákon Kristem zjevený. Po zákonu tom žádati bude po vás Bůh počet z výchovy dítek vašich. — Práva ta máte z toho, že jsou to dítky vaše, část vaší bytosti; vy jste jejich původními vychovateli, vy máte nejstarší výchovnou povinnost a tudíž také nejstarší výchovná práva. — Práva ta dává vám konečně také ta okolnost, že vy školu platíte. Za své peníze máte právo žádati školu po svém přání, jak vám to předpisuje vaše křesfanské svědomí. Nejen pošetilostí a nedbalostí, nýbrž hříchem by bylo, kdybyste, rodičové křesfanští, platili školu, jež vašim dítkám bere víru a duši.

III. Rodičové milí! Z těchto vašich nezadatelných práv vyplývají určité důsledky. Které?

1. Z toho, že vaše výchovná povinnost jest vám uložena zákonem Božím, následuje, že se jí nemůžete libovolně vzdáti na škodu dítek svých. I když svěříte výchovu dítek svých někomu jinému, zůstáváte přece předně a nejvíce vy zodpovědnými. Máte tedy také povinnost přesvědčiti se, zda škola vyhovuje požadavkům křesfanské výchovy, a starati se, aby vyhovovala. — Žádný vzdělaný národ neobejde se bez veřejné školy. Právem zajisté žádá nynější stát, aby každý občan měl aspoň nejnutnější vědomosti, a proto zajímá se tak o školu a předpisuje přísně všeobecnou návštěvu školy. Jsou-li tyto veřejné školy řízeny duchem křesfanství, mohou jim rodičové s dobrým svědomím odevzdati dítky své. Pakli však vyučují a vychovávají bez křesfanských zásad, jsouce tím nebezpečny víře a mravnosti dítek, pak nemohou do nich rodičové dítky své bez hříchu posílati. Všecky pokuty a tresty, které je k tomu nutí, jsou nespravedlivy, odporující zákonu Božímu, a nikdy nezbaví křesfanské rodiče závazku, aby dítky své od beznáboženských škol vzdalovali a všemožným jiným způsobem křesfanské výchování dítek svých zajistili. — Rodičové milí, nevzdávejte se nedbale a netečně svých práv na školu, pokud má ještě náboženský základ a ráz!

Učený professor Huxley se vyslovil: „Chci raději, aby mé dítě čekalo na lepší příležitost ku vzdělání, nebo — není-li jinak — ať raději vyrosté, neumějící ani čísti ani psáti, než aby ve špatné škole nabylo nesprávných názorů o své nejdůležitější povinnosti — o nábožensko-mravním životě.“

2. Druhým důsledkem jest, že nikdo na světě není oprávněn vzítí křesťanským rodičům jejich právo na školu — ani obec ani stát. Ještě nebylo ani obce ani národa ani státní společnosti, a již tu byla rodina se svými výchovnými povinnostmi a právy. Jedině tam, kde nesvědomití rodičové nedbají své výchovné povinnosti, jest obec nebo stát oprávněn a v zájmu lidskosti a veřejného blaha též povinen zasáhnouti do práv rodičů. — Kde však, jako na př. ve Francii, stát zařizuje veřejné školy bezboženské a pak nutí rodiče násilím, aby posílali do nich své děti, dopouští se největšího bezpráví. Proti takovému násilí mají se rodičové brániti všemi dovolenými prostředky; vždyť běží o to nejdražší, co mají, o jejich děti, o časné blaho i věčnou spásu dítek. Mají na to právo jako svobodní občané, je to jejich svatou povinností jako křesťanů. Nesmějí se lekati obtížného boje o své právo na školu, nesmějí se vyhýbatí peněžním obětím, nesmějí couvnouti ani před pronásledováním.

Vizte, jak jednali uvědomělí, křesťanští rodičové! — Katolíci severo-američtí a francouzští zřídili si proti beznáboženským školám státním, které platí svými daněmi, své vlastní náboženské školy, nelitující ohromného nákladu. — Protestantští Angličané vzali katolickým Irčanům všecky školy, od university až do poslední farní školy. Veliké pokuty i vyhnanství ano i smrt hrozila katolickým učitelům, kteří by se byli odvážili veřejně nebo tajně vyučovati. Chudým Irčanům nabízeny byly bezplatné školy, ale protestantského rázu. Ale ožebračení rodičové nedali se zlákat a prohlásili: „Raději žádné školy než takové, které našim dětem vezmou víru“. — Když v Belgii uzákoněna byla beznáboženská škola veřejná, zařizovali si katolíci belgičtí náboženské školy soukromé; ba 2000 katolických učitelů vzdalo se raději úřadu, než aby vyučovali na školách bez Boha.

Tak rozhodně a obětavě, drazí moji, jednali rodičové a učitelé, kteří přesvědčení byli o nesmírném významu křesťanské výchovy. Vykonali a obětovali mnoho pro křesťanskou školu, ale nekonali nic jiného, než co jim kázala povinnost a poroučelo svědomí.

Ale vykonali přece ještě něco více. — Dali vám, rodičové milí, příklad a návod, jak vy si počínati máte proti onomu proudu, jenž zamýšlí vzítí vám posavadní křesťanskou školu a výchovu dítek vašich. Míním tím, drazí v Kristu, zlopověstnou „Volnou školu“, jež chce vychovávatí beznáboženství.

Císař Julián, příjímím „Odpadlík“, chtěl zahubiti vítězí křesťanství a vzkřísiti hynoucí pohanství. Prostředkem účinnějším než krvavé násilí, uznal protikřesťanskou výchovu. Zakládal hojně školy veřejné, ale zakázal, že žádný křesťan nesmí je navštěvovati ani jako učitel na nich působiti. Křesťané měli buď zaniknouti jako nevzdělání

nebo na pohanských školách pohanskými učiteli odvráceni býti od své víry. — Volná škola počíná si ještě násilněji. Císař Julian bral křesťanům příležitost ku vzdělání, ale nenutil jich aspoň do svých zákazných škol. Horlitelé pro volnou školu chtějí také beznáboženskou školu veřejnou, ale zároveň žádají, aby věřící rodičové zákonem byli nuceni posílati do ní dítky své.

Myšlenku volné školy oživila nejmocněji bezbožecká revoluce francouzská, jež ústy svého krvežíznivého pohlavára Dantona prohlásila: „Dítky patří napřed republice a pak teprv rodičům“. Neuznávajíc Boha a Krista zřídila školu úplně beznáboženskou, nutíc krutými tresty rodiče, aby jí svěřovali dítky své. — Není tedy, drazí moji, nynější volná škola novým vynálezem. Je to starý úskok ducha lži, který v beznáboženské škole a výchově poznává nejlepší prostředek vzítí lidstvu víru v Boha a zničení církev Kristovu. — Dobře pravil již před staletími slavný Gerson: „Není většího nepřítele církve a náhončího antikristova, napomáhajícího slovem i skutkem k jejímu zničení nad toho, kdo tajně nebo zjevně protiví se slovům Kristovým: „Nechte dítek přijíti ke mně“.

Praví sice volná škola, že chce vychovávatí přirozeným a náboženstvím a přirozenou mravoukou bez církevních dogmat. — Nedejte se šáliti, drazí moji! Kdo nevěří v osobního Boha křesťanského a v jeho nezměrný mrav, ni zákon, pro toho není vůbec žádné závazné víry a mravnosti; žádná pozemská moc nemůže poroučeti jeho svědomí. Takovému člověku jest vírou jen to, co si sám umyslí, a mravností to, co mu prospívá a co se líbí jeho vášním. — Tím však jest volná škola a plynoucí z ní výchova vzpourou proti zákonu Božímu, hrobem opravdové mravnosti a podvratem společenského pořádku.

Volná škola má namířeno hlavně ovšem na křesťanství a nejvíce na katolickou církev, v níž jest plná křesťanská pravda. Ale ostatní neblahé důsledky dostaví se samy sebou. — Uvažme jakým neslýchaným bezprávím hrozí vám, rodičové milí, volná škola.

Dokud ještě Turci ohrožovali Evropu, loupili rádi malé křesťanské hochy, poturčili je a vychovávali z nich divoké janičáry, postrach a hrůzu křesťanského lidu. — Otcové a matky křesťanské! Co jiného chce volná škola než uloupiti vám násilně vaše dítky, výchovou vzítí jim víru a nadělati z nich zarytých odpůrců křesťanství? Dopusťte, rodičové křesťanští, aby volná škola byla uskutečněna, a pak se dočkáte, že dítky vaše, vychované bez bázně a kázně Boží, posmívati se budou víře otců svých, že zradí církev svou, že vypudí z vašeho domu Krista, jenž tam po staletí byl ctěn a milován, že s výsměchem povalí kříž, jenž stojí na vašem hrobě. — Otcové a matky křesťanské, chcete se toho dočkati? Přejete si volnou školu bez Boha a Krista Spasitele, školu bez kříže, bez kněze a

církve? V očích a na rtech vašich čtu, že nechcete. — Aj, na vás záleží, aby se to nestalo. Užijte, otcové křesťanští, svých občanských práv a nedopusťte, aby vámi vládli lidé, horlíci pro volnou školu; nedopusťte, aby vám vzali školu za vaše peníze, pro vaše dítky postavenou a vydržovanou; nepouštějte do své křesťanské školy nevěreckých učitelů! — Nevydávejte, věřící matky, dítek svých beznáboženské škole na pospas. — Řekněte rozhodně rodičové drazí: „Kdo chce vychovávat dítky své beznábožensky, ať dělá, jak chce, ať si to spraví se svým svědomím! Učitelé, kteří chtějí míti volnou školu, ať si vystaví a zařídí školy svými penězi a čekají, až jim rodičové nevěrci dobrovolně dítky své svěří. Ale my, rodičové věřící, chceme a trváme na tom neústupně, aby škola veřejná, naše škola, byla školou křesťanskou. Chceme, aby dítky naše, dítky Boží, byly vychovávány, jak Bůh poručí, nikoli jak napadne nějakému neznabohu“.

Co tu pravíte, otcové a matky křesťanské, není nespravedlivo, není tmářstvím, není fanatismem; je to vašim přirozeným Bohem zasvěceným a také občanským právem, je to vaše křesťanskou povinností. Kdybyste ji rozhodně nekonali, byli byste podobní bojácnému, nerozhodnutému Pilátovi, jenž, vydávaje Krista na smrt, umýval si ruce, řka: „Nevinen jsem já krví spravedlivého tohoto; vy vizte“. (Mat. 27. 24.). Kdybyste dali si zbaběle vzítí svá posvátná práva na školu a vydali dítky své beznáboženské volné škole, marně byste si umývali ruce a vymlouvali se: „Nevinni jsme zkázou dítek svých; škola je nám vzala a pokazila“. Vy, rodičové, zůstanete vždy zodpovědnými Bohu za dobrou neb špatnou výchovu dítek svých, tedy i za školu, které jste dítky své svěřili. —

Nutno skončiti, posluchači milení, ač řečeno bylo pouze to nejdůležitější. — Nuže, konejte, rodičové milí, povinnost svou ke škole; hajte svá práva na školu, nedejte si vzítí křesťanskou školu a spravedlivý vliv na ni, nedejte si vnutí beznáboženskou, volnou školu. Dbejte, aby nenaříkal nad vámi Bůh a Spasitel váš slovy proroka Jeremiáše: „Dvoje zlé učinil lid můj; mne opustili, studnici vody živé a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, které nemohou držeti vody“ (Jer. II. 13.) — Křesťanská pravda, nejmilejší, jest onou studnicí, z níž prýští živá, zdravá voda, časné i věčné blaho. Nevěra jest jen cisternou, jamou, do níž stéká se kalná voda, a i ta se z rozpukané cisterny brzo ztrácí a zanechává smrduté bahno. — Křesťanská škola a výchova čerpá ze zdravé studnice a napájí dítky vodou životodárnou; výchova beznáboženská čerpá z prázdna a na prázdno nebo čerpá z bahna a napájí otravou.

Nuže, rodičové milení! Hned vaše domácí výchova čerpe ze studnice pravdy Kristovy, budiž křesťanskou! Ale pak pečujte, aby také školní výchova napájela dítky vaše ze studnice Kri-

stovy. — Nedopusťte, aby z vaší školy, z výchovy dítek vašich vypuzen byl božský učitel Kristus. Rcete nadšeně jako apoštol Petr: „Ty, Pane, máš slova života věčného! Ke komu půjdeme? Co svede škola bez tebe, Kriste, Učiteli náš? Kam povede výchova bez tebe, Spáso naše? Proto tebe chceme učitelem dítek svých! — Chceme křesťanskou školu, školu s křížem Páně, školu s katechismem a knězem církve, školu s pravdou a milostí Kristovou“. Amen.

Obsah:

I. Výchovná povinnost rodičů.	Strana
1. Rodičové povinni jsou Bohu, aby vychovávali děti své křesťansky	5
2. Rodičové povinni jsou dětkám, aby je vychovávali křesťansky	13
3. Rodičové povinni jsou sami sobě, aby vychovávali děti své křesťansky	20
4. Rodičové povinni jsou lidské společnosti, aby vychovávali děti své křesťansky	28
 II. Výchovné prostředky:	
5. Nábožensko-mravní poučení	36
6. Dobrý příklad a rozumný trest	44
7. Bdělý dozor	53
8. Modlitba	61
 III. Rodičové a škola:	
9. Povinnosti křesťanských rodičů ke škole	69
10. Práva křesťanských rodičů na školu	76

Ukázka vyobrazení: P. Goffine-a „DOMÁCÍ POSTILLA“.

Právě vyšla!

P. GOFFINE-A:

DOMÁCÍ POSTILLA

Ilustrované vydání, s titulem barevným, 714 stran, se 6 barevnými a 140 černými obrázky.

Upraveno ve 3. vydání dle 92. vydání původního.

Cena „Postilly“ 8 K, váz. 11 K, váz. v kožený hřbet s pravou zlatou ořízkou K 13.50.

Upozorňujeme na tuto vzácnou knihu, jež vypravena po třetí na pouť po vlasti naší, má státi se křesťanským rodinám zdrojem náboženské útěchy a povznesení.

Doporučujeme: **Obrazy Matky Boží Hostýnské, Sv. Cyrilla a Methoděje H. Schwaigra, Uprky, Gardavské, Kašpara atd. Seznamy zdarma.**

Písmo svaté v obrazech

= s vysvětlivkami. =

Barvotisky umělecké úpravy **k vyučování**
náboženství zvlášť vhodné.

Starý zákon v 5 řadách . . . o 12 obrazech = 60 obr.

Nový zákon v 5 řadách . . . o 12 obrazech = 60 obr.

Cena jedné řady na kartonech barevných K 2.40.

Velikost 20×14 cm.

Obrázky ty vyhovují co nejlépe náboženskému citu a ušlechťují krasocit dokonalým, v pravdě uměleckým provedením. **Celkem bude 120 obrázků** vkusně provedených, výběr sám tak výhodný a levná cena tak nízká, jak žádná jiná sbírka neposkytuje.

Názorné vyučování biblické dějeprawy tím velice získá, přednáška oživne, vysvětlení se usnadní, paměti se ulehčí, žákům radost způsobí, cit pro umění se povzbudí a vkus žáků vytříbí.

Prosím uctivě, byste laskavě podnik tento podporovali a laskavě všechny řady obrázků, které postupně vyjdou, si objednali.

Zatím vyšla řada I. a II. s tímto obsahem:

ŘADA I. 12 obrazů z dějin nejstarších a z doby praočů.

1. Adam a Eva vyhnání z ráje. (I. Mojž. 3, 23.) 2. Kain a Abel. (I. Mojž. 4, 3.) 3. Potopa světa. (I. Mojž. 7, 17.) 4. Konec potopy světa. Archa Noemova na hoře Ararat. Holubice vypuštěna. (I. Mojž. 8, 3.) 5. Abraham a 3 andělé. (Mojž. I. 48, 1.—12.) 6. Lot zachráněn. (I. Mojž. 19, 13—26.) 7. Agar a Ismael na poušti. I. Mojž. 21, 14.) 8. Obětování Izáka. (I. Mojž. 21, 1.) 9. Rebeka u studnice. (I. Mojž. 24, 10.) 10. Izák žehná Jakubovi. (I. Mojž. 27, 1.—18.) 11. Sen Jakubův. (I. Mojž. 28, 10.) 12. Josef od bratrů prodán. (I. Mojž. 37, 18.—32.)

ŘADA II. 12 obrazů z doby Josefa a Mojžíše.

1. Josef a žena Putifarova. (I. Mojž. 39, 7.—12.) 2. Josef vykládá sny Faraonovy. (I. Mojž. 41, 1.—43.) 3. Josef dává se poznati bratřím. (I. Mojž. 45, 1.—15.) 4. Israel ubírá se do Egypta. (I. Mojž. 46, 1.) 5. Poroba a utrpení Israelských v Egyptě. (II. Mojž. 1, 11.) 6. Mojžíš nalezen a zachráněn. (II. Mojž. 2, 1.—10.) 7. Mojžíš a Aron před Faraonem. (II. Mojž. 7, 10.) 8. Záhuba Egyptských v Rudém moři. (II. Mojž. 14, 28.) 9. Mojžíš vyrazil vodu ze skály. (II. Mojž. 17, 6.) 10. Mojžíš se modlí za vítězství Israelských nad Amalekity. (II. Mojž. 17, 12.) 11. Mojžíš udeřil deskami zákona o zem, takže se rozrazily. (II. Mojž. 32, 19.) 12. Vyzvědači vracejí se ze země kananejské. (II. Mojž. 13, 22—28.)

NOVINKA! Užitkové a pamětihodné rostliny
Sepsal Fr. Polívka. **cizích zemí.**

80. 648 stran. 615 vyobraz. Cena K 10.—, váz. K 12.50.